

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ «ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ»

ΕΤΟΣ 43ο • ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 169 • ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2019 • ISSN 1106-2118

ΝΑΟΥΣΑ 1705 ΜΙΑ «ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΗ» ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Ο ΝΑΟΥΣΑΙΟΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΓΙΑΓΚΟΣ ΤΖΑΜΠΑΖΗΣ
ΛΑΠΠΕΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ: 1911-1940 (Β' ΜΕΡΟΣ)
Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΩΣ ΕΦΑΛΤΗΡΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

κάθε μέρα **ΣΤΗΝ ΟΘΟΝΗ* ΣΑΣ!**

όλα τα νέα και οι δραστηριότητες του συλλόγου
καθημερινά στις οθόνες σας με ένα κλικ!

παλαιά τεύχη του περιοδικού «Νιάουστα»
σε ψηφιακή μορφή για το αρχείο σας

* ιστοσελίδα διαθέσιμη σε όλους τους Η/Υ, tablet pc & smartphones
email: niaousta@gmail.com

«ΝΙΑΟΥΣΤΑ»

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ
«ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ»

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2019
Ετος 43ο - Τεύχος 169

ΙΔΡΥΤΕΣ

Σύλλογος Αποφοίτων Νάουσας
(†) Οδυσσεύς Ντινόπουλος

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας
«Αναστάσιος Μιχαήλ ο Λόγιος»

ΕΚΔΟΤΗΣ

Αλέξανδρος Οικονόμου, Πρόεδρος Δ.Σ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αλέξανδρος Οικονόμου
Ευγενία Ζάλιου
Πέτρος Στοϊδης
Δημήτρης Πάζος
Γιώργος Μάλλιος
Δήμητρα Τζάκη-Μπεσλικά
Θεόδωρος Ζιώτας

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - ART DIRECTOR

Δημήτρης Πάζος

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Καρανάτσιου 2, 59200 Νάουσα,
τηλ. 2332 400074, 6974 099140

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γιάννης Καρατσιώλης (τηλ.: 23310 60331)

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΕΝΕΔΙΟΣ
Χρ. Πετρίδη 4, Νάουσα 59200, Τηλ.: 23320
25122, www.papercap.gr

*Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού δεν φέρει
καμία ευθύνη για τα ενυπόγραφα κείμενα που
δημοσιεύονται. Την ευθύνη φέρει ο υπογράφων
το κείμενο.*

ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ, ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ, ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ (& ΜΕΣΩ Ε-BANKING)

Αλέξανδρος Οικονόμου
Καρανάτσιου 2, Νάουσα, ΤΚ 592 00
τηλ.: 2332 400074, 6974 099140
e-mail: alexecon52@gmail.com

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΡ. ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ (IBAN): GR38 0140 5160 5160 0200 2004 248

ALPHA BANK

Τιμή τεύχους: €5,00
Συνδρομή εσωτερικού: €20,00
Συνδρομή εξωτερικού €40,00-\$50,00 ΗΠΑ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ

104360 - ISSN 1106-2118
Περιοδικά και βιβλία αποστέλλονται ταχυδρομικά
με αντικαταβολή. Είναι διαθέσιμα όλα τα παλιά
τεύχη του περιοδικού για να συμπληρώσετε εν-
δεχομένως τις ελλείψεις σας.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

«Η Αράπιτσα στον Άγιο Νικόλαο» (φωτό: Γ.
Σουμελίδης, πηγή: www.skaikaitos.gr). Επε-
ξεργασία: Δημήτρης Πάζος

Τεύχος Νο 169 Περιεχόμενα

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2019

04 Editorial

06 Πέτρου Στοϊδη

Νάουσα 1705: Μια «λησμονημένη(;) επανάσταση». Η ανταρσία του Ζήση Καραδήμου και των γιών του

16* Θεόδωρου Ζιώτα (έρευνα)

Το Λάμπειο Γυμνάσιο της Νάουσας μέσα από δημοσιεύματα στον τύπο: Μέρος Δεύτερο: 1927-1940

30 Τάκη Μπαίτση

Ο Ναουσαίος βουλευτής Γιάγκος Τζαμπάκης, ένας αθόρυβος αγωνιστής του τόπου

32 Δήμητρας Τζάκη-Μπεσλικά

«Δωρικού Ρυθμού», πρώτο έργο μυθοπλασίας του Αλέξανδρου Οικονόμου

38 Αθανάσιου Τσαυτάρη

Μετατρέποντας την παράδοση και τον πολιτισμό σε εφελτήριο ανάπτυξης του τόπου

41 Νίκου Σαραντινού

Κώδικας Συναισθηματικής Κυκλοφορίας

42 Κατερίνας Λυσιμάχου-Πολυχρονίδου

Η Μαλτέζα (διήγημα)

44 Δρόσου Γκαντού

Ο πρώτος μου Μαραθώνιος

Αν ο κάθε άνθρωπος είναι ένας ξεχωριστός κόσμος, τότε είναι ένας κόσμος με αναζητήσεις και υπαρξιακά ερωτήματα, με εμπειρίες και γνώσεις, με όνειρα και απογοητεύσεις, με ιδέες οράματα και σκέψεις, με φαντασιώσεις, μνήμες και κατάλοιπα ψυχής ανεπεξέργαστα. Και επιπλέον, αν κάθε άνθρωπος έχει μέσα του μια εν δυνάμει πνευματικότητα, τότε έχει και μια εν δυνάμει ικανότητα υπέρβασης της ατομικότητάς του και ορισμού του εαυτού του σε σχέση με τους άλλους, την κοινωνία, το παρελθόν, την ιστορία, την καθημερινή πραγματικότητα, τη ζωή.

Σαν να λέμε έχει μέσα του όλα τα υλικά για να γράψει ένα βιβλίο. Ένα βιβλίο που θα μπορούσε να εκφράσει εκείνο το κομμάτι του εαυτού και της σκέψης του που παραμένει κρυφό, ανείπωτο, ανομολόγητο. Ένα βιβλίο που κάτω από κάποιες προϋποθέσεις θα μπορούσε να ανήκει στον κόσμο της λογοτεχνίας. Στον κόσμο εκείνο της ανθρώπινης κατάστασης, στον κόσμο της ζωής που τίποτα δεν χάνεται.

ΚΑΤΑ ΒΑΘΟΣ Ο ΚΟΣΜΟΣ ΥΠΑΡΧΕΙ ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΤΑΛΗ- ΞΕΙ ΣΕ ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ.

Στεφάν Μαλλαρμέ

Όπως καταλαβαίνει ο αναγνώστης προσπαθούμε να παροτρύνουμε, αλλά και να εξηγήσουμε ένα φαινόμενο, επειδή στην μικρή μας πόλη οι άνθρωποι που συνήθως έγραφαν εδώ και χρόνια και τύπωναν, ήταν κυρίως ιστορικοί ερευνητές. Οι λογοτέχνες στην πόλη, με ελάχιστες εξαιρέσεις, ήταν μέχρι πριν λίγο καιρό είδος ανύπαρκτο.

Ωστόσο τα δύο τρία τελευταία χρόνια ξεπροβάλλει θαρρετά ένας πυρήνας συγγραφέων που είναι προσανατολισμένος στο λογοτεχνικό κείμενο, στο μυθιστόρημα, στο διήγημα, στην πεζογραφία γενικότερα, όπως και νέοι ποιητές κι αυτό δεν μπορεί παρά να μας κάνει όλους περήφανους και να εξάπτει το ενδιαφέρον των φανατικών αναγνωστών λογοτεχνίας που κι αυτοί, απ' όσο

είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε ήδη συγκροτούν ολιγομελείς ομάδες και λέσχες ανάγνωσης, ανταλλάσσουν βιβλία και απόψεις.

Εν ολίγοις υπάρχει μια κινητικότητα περί την γραφή και την ανάγνωση που μόνο θετικά μπορεί να τη δει κανείς. Θετικά και αισιόδοξα σε μια δύσκολη καθόλα εποχή.

Το τελευταίο δίμηνο του 2019 παρουσιάστηκαν στον τόπο μας αρκετά βιβλία Ναουσαίων συγγραφέων, τα οποία και ενδιαφέρον είχαν και προβλήθηκαν αρκετά και αξίζει να τα αναφέρουμε. Ήταν το μυθιστόρημα «Ρετούς-το τρυφερό χάδι του ψέματος» της Λένας Καλαϊτζή-Οφλίδη και του Σίμου Οφλίδη- η Λένα Καλαϊτζή-Οφλίδη έχει καταγωγή από το Γιαννακοχώρι, το βιβλίο των Κώστα Μπλιάτκα και Στέφανου Σακελλαρίδη «Το Woodstock και ο μύθος του», η ποιητική συλλογή της Γεωργίας Μακρογιώργου «Το φως όταν μεταφυτεύεται», το γοητευτικό παραμύθι του Γιώργου Κασαπίδη «Το δέντρο της αγάπης», με όμορφες ζωγραφιές από τον Αλέξανδρο Τσάκωνα,

το αστυνομικό θρίλερ του Γιώργου Δάμτσιου «Εξημέρωση» και βέβαια το μυθιστόρημα του δικού μας Αλέξανδρου Οικονόμου με τίτλο «Δωρικού Ρυθμού», βιβλίο που παρουσιάζουμε εκτενώς στις σελίδες του παρόντος τεύχους.

Ειδικότερα για το βιβλίο «Δωρικού Ρυθμού» του Αλέξανδρου Οικονόμου θα θέλαμε να προλάβουμε τον αναγνώστη και να σημειώσουμε ότι μπορεί να κατατάσσεται στα βιβλία μυστηρίου και μυθοπλασίας, όμως είναι ένα εξαιρετικό παράδειγμα για το πόσο και πως η λογοτεχνία είναι και πρέπει να είναι συνδεδεμένη με την πραγματικότητα και να παραπέμπει σε αυτήν. Είναι ένα βιβλίο που υπαγόρευσε στον συγγραφέα η αγάπη του για τον τόπο μας και τις αρχαιότητές του, καθώς και η βαθιά του γνώση γύρω από την αρχαία αρχιτεκτονική.

Επιμένοντας λογοτεχνικά, στο παρόν τεύχος ο Νίκος Σαραντινός εγκαινιάζει τη συνεργασία του μαζί μας παραδίδοντας στους αναγνώστες της Νιάουσας ένα μικρό μεν,

αλλά πολύ δυνατό κείμενο με γενικότερο τίτλο «Κώδικας συναισθηματικής κυκλοφορίας». Στο κείμενο αυτό ο Νίκος Σαραντινός ανατέμνει γραμμές από τον κώδικα οδικής κυκλοφορίας για να τις ανασυνθέσει ευφυώς σε κώδικες «αισθηματικής αγωγής» θέτοντας ερωτήματα διαχρονικότερης σημασίας και προβληματισμού. Το διήγημα «Η Μαλτέζα» της Κατερίνας Λυσιμάχου – Πολυχρονίδου, η οποία είναι από χρόνια συνεργάτης του περιοδικού, ανασέρνει μνήμες από την οικιακή αυτονομία μιας εποχής και μας θυμίζει το παλιό μας σπίτι που δέσποζαν οι γιαγιάδες μας με τα κουμάντα τους.

Ακόμα στο παρόν τεύχος ο Πέτρος Στοϊδης, σε ένα εμπειριστατωμένο ιστορικά άρθρο με τίτλο «ΝΑΟΥΣΑ 1705: ΜΙΑ ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΗ(;) ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ. Η ΑΝΤΑΡΣΙΑ ΤΟΥ ΖΗΣΗ ΚΑΡΑΔΗΜΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΙΩΝ ΤΟΥ» και με πολύ ενδιαφέρον φωτογραφικό υλικό, μας δίνει με όλες τις λεπτομέρειες την τοιχογραφία μιας εποχής πάνω στην οποία με αίμα χαράχτηκαν τα προμηνύματα της μεταγενέστερης ιστορίας

της πόλης. Ολοκληρώνεται επίσης με το δεύτερο μέρος η επίμοχθη έρευνα του Θεόδωρου Ζιώτα για το Λάμπειο Γυμνάσιο 1911-1940 μέσα από δημοσιεύματα στον τύπο της εποχής, ο Τάκης Μπάιτσης μας παρουσιάζει τα έργα και τις μέρες του βουλευτή της ΕΡΕ Ιωάννη Τζαμπάζη και ο ομότιμος καθηγητής του ΑΠΘ και πρώην υπουργός, (2012-2014) Αθανάσιος Τσαυτάρης μας τιμά με ένα άρθρο του, που μπορεί να συμβάλει στον προβληματισμό για την ανάπτυξη του τόπου μέσα από την παράδοση και τον πολιτισμό.

Κλείνοντας την περιήγηση στο τελευταίο τεύχος του 2019 και με το νου μας στις εμπειρίες ζωής του μαραθωνοδρόμου Δρόσου Γκαντού, σας αφιερώνουμε τους στίχους του Γιάννη Αγγελάκα:

Δεν είμαι μόνος.

όλα είναι δρόμος.

Η φωτιά, η γιορτή, η απώλεια, ο πόνος.

Ο κάθε μικρός θάνατος

κι ο μεγάλος ατέλειωτος κόσμος

όλα είναι δρόμος.

Καλή χρονιά και καλή ανάγνωση.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ! Παρακαλούνται όσοι καταθέτουν ηλεκτρονικά τη συνδρομή τους στην Τράπεζα να μην παραλείπουν να γράφουν το όνομά τους, γιατί διαφορετικά δεν είναι δυνατή η ενημέρωση του καταλόγου συνδρομητών.

Η Νάουσα το 1911 (αρχείο Θωμά Κανδηλίδη)

ΝΑΟΥΣΑ 1705: ΜΙΑ «ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΗ(;) ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ»

Η ΑΝΤΑΡΣΙΑ ΤΟΥ ΖΗΣΗ ΚΑΡΑΔΗΜΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΙΩΝ ΤΟΥ

«Η Ιστορία, κατά τον σύγχρονο Γάλλο ιστορικό Antoine Prost¹, δεν είναι ένα αρχείο γνώσεων που δεν έχει ακόμα συμπληρωθεί, αλλά το σύνολο των απαντήσεων σε ερωτήματα που δεν έχουν ακόμα τεθεί». Εμφορούμενο από το πνεύμα αυτό, το παρόν άρθρο επιχειρεί μια συνολική παρουσίαση των γεγονότων του 1705 και των γενεσιουργών αιτιών τους, ελπίζοντας πως συνεισφέρει στη συνομιλία με το παρελθόν και στην ενίσχυση της ιστορικής μνήμης και της εθνικής αυτοσυνειδησίας.

Γράφει ο Πέτρος Στοΐδης
Φιλολόγος-αρχαιολόγος

Προπομπό της μεγάλης επανάστασης που κατέληξε στο επικό Ολοκαύτωμά της, τον Απρίλη του 1822,

αποτελεί η ανταρσία των Ναουσαίων αρματολών στο επιχειρούμενο παιδομάζωμα του 1705. Παράλληλα,

αποκαλύπτει σημαντικές πτυχές της προεπαναστατικής ιστορίας της πόλης, καθώς καταδεικνύει μια πόλη, «ελεύθερη μητρόπολη των Χριστιανών της πέραν του Αξιού Μακεδονίας» (κατά τον Γάλλο περιηγητή, ιστοριογράφο και διπλωμάτη Πουκεβίλ). Πολλαπλά ωφελημένη από τα ιδιαίτερα προνόμια της «Βαλιντέ Σουλτάν» (βασιλομήτωρ) που έχαιρε, δεν υποκύπτει στην καταπίεση και στη βία των κατακτητών, οι δε άνθρωποι της ατίθασοι, περήφανοι και φιλελεύθεροι, με υψηλό φρόνημα πατριωτισμού και αυτοθυσίας υπέρ της πατρίδας πλάι στο εμπόριο και τη βιοτεχνία, πλημμύρισαν το Βέρμιο με κλέφτες και αρματολούς, επαναστατώντας κατά της Αρχής και διακηρύσσοντας τα ελεύθερα φρονήματά τους.

Τα προνόμια

Η «περίφημος» Νάουσα υπήρξε εξ αρχής τόπος κατοίκησης χριστιανών με δικαιώματα χριστιανικής αυτοδιοίκησης σημαντικού βαθμού και φορολογικά προνόμια, καθεστώς ασυνήθιστο² για τις μακεδονικές πόλεις και κωμοπόλεις, γεγονός που καθιστούσε την πόλη «ωσάν να είναι ανεξάρτητη μικρή ηγεμονία»³. «Την προστασίαν της νεοκτίστου πόλεως αναλαβούσης της βασιλομήτορος, (ροδώνα την αποκαλεί η Βαλιντέ Χανούμ - σ.σ. η γνωστή Ελληνοσέρβα Μάρα Μπράνκοβιτς⁴) ο Σουλτάνος ηυδόκησε να παραχωρήσει εις

αυτήν δια Χάττι Σεριφίου και ιδιαίτερα προνόμια, είδος τι δημοκρατικής αυτονομίας, των οποίων η ισχύς και το κύρος διετηρήθησαν σταθερώς μέχρι της καταστροφής του 1822.»⁵ (Βλ. Παράρτημα στο τέλος του άρθρου)

Η Νάουσα, αμιγώς Ελληνική πόλη, εξέλεγε δημοκρατικά τον άρχοντά της (εκλέγεται από τη γενική συνέλευση των πολιτών στην οποία και μόνο λογοδοτεί, έχοντας απόλυτη

...η «περίφημος» Νάουσα υπήρξε τόπος με δικαιώματα αυτοδιοίκησης σημαντικού βαθμού και φορολογικά προνόμια, καθεστώς ασυνήθιστο για τις μακεδονικές πόλεις και κωμοπόλεις...

εξουσία και δικαστική αυτονομία). Διατηρούσε στρατιωτική φρουρά (λίγο πριν την επανάσταση του 1822 φτάνει τους 300 άντρες). Ανέπτυξε την οικονομία της, την παιδεία και τον πολιτισμό και θαυμαζόταν για τους κοινωνικούς της θεσμούς και τους ανθρώπους της, πολλοί εκ των οποίων διέπρεψαν στα γράμματα, τις τέχνες και το εμπόριο. «Ήταν υπεσχημένη, όπως και στα Γιάννενα, η εξαίρεση από το «μασγίδι» (παιδομάζωμα) και αποτελούσε πάγια πεποίθηση Καστρινών

και Ναουσαίων ότι ήταν κεκτημένο προνόμιο τους που όμως δεν γράφτηκε, κράτησε όμως τρεις αιώνες (1420-1705). Αυτό στάθηκε πάτημα για απαίτηση 50 παιδιών κατ' επιλογή από τη Νάουσα, προφανώς για Ιτς Ογλάν, το έτος 1705.»⁶

Ευνόητο είναι πως η τόση δύναμη και οι τόσες δικαιοδοσίες μπορούσαν να οδηγήσουν σε αυθαιρεσίες, τυραννικές συμπεριφορές και πράξεις, ενώ είναι θεωρητικά απίθανο ένας τέτοιος άρχοντας να έχει οργανωμένη αντιπολίτευση. Ο Ιεροδίκης και ο Βοεβόδας, άλλωστε, ήταν απλοί τύποι και σκιά εξουσίας. Στην ουσία όλες τις εξουσίες τις είχε ο άρχοντας της πόλης, φανερώνοντας στοιχεία τυραννικού καθεστώτος⁷ στη δομή της διοίκησης της πόλης.

Αρματολοί και κλέφτες στη Μακεδονία

Γενεσιουργός αιτία, για την οποία θεσπίστηκε ο θεσμός των αρματολών κατά την Τουρκοκρατία, όπως εμφανίζεται στα τουρκικά αρχεία, είναι η δίωξη της ληστείας. Φορέας της ληστείας είναι ο κλέφτης. Εσκιά τον αποκαλούν οι Τούρκοι, χαϊντούκ οι Σλάβοι, οι βόρειοι γείτονες της Μακεδονίας. Στα τουρκικά έγγραφα, οι κλέφτες αποκαλούνται από την τουρκική διοίκηση «λησται, κακούργοι, επαναστάται», αλλά αποτελούσαν αξιόλογο αντίπαλο για την οθωμανική κυριαρχία.⁸ Η τυραννική συμπεριφο-

1. Antoine Prost, Douze leçons sur l'histoire, Παρίσι 1996

2. Ισχνός καπιταλισμός, Η Μακεδονία κατά την Ύστερη Οθωμανική περίοδο, επιμέλεια Κώστας Λαπαβίτσας, έκδ. Νόβολι, Δήμος Νάουσας, Π.Ε.Ν. «Αναστ. Μιχαήλ ο Λόγιος» σελ. 26-27

3. Μαν. Βαλαμίδης, Ψηφίδες, 1ος τόμ., Νάουσα 2002, σελ. 188

4. ό.π. σελ. 189

5. Ευστ. Στουγιαννάκης, Ιστορία της πόλεως Ναούσης, Από της ιδρύσεως μέχρι της καταστροφής του 1822 (κατά ανέκδοτον σχεδιάσμα Δ. Πλαταρίδου), έκδ. Σύλ. Αποφοίτων Λαπτείου Γυμνασίου Ναούσης «Αναστ. Μιχαήλ ο Λόγιος», Θεσ/νίκη 1976, σελ. 48-49

6. Μαν. Βαλαμίδης Ψηφίδες, 3ος τόμ., Ιστορικά-Τοπικά, Νάουσα 2009, σελ. 47

7. Στέργ. Αποστόλου, Πτυχές από την ιστορία των παραταξιακών αντιπαραθέσεων στη Νάουσα (1627-1918), Βέροια 2018, σελ. 28-29

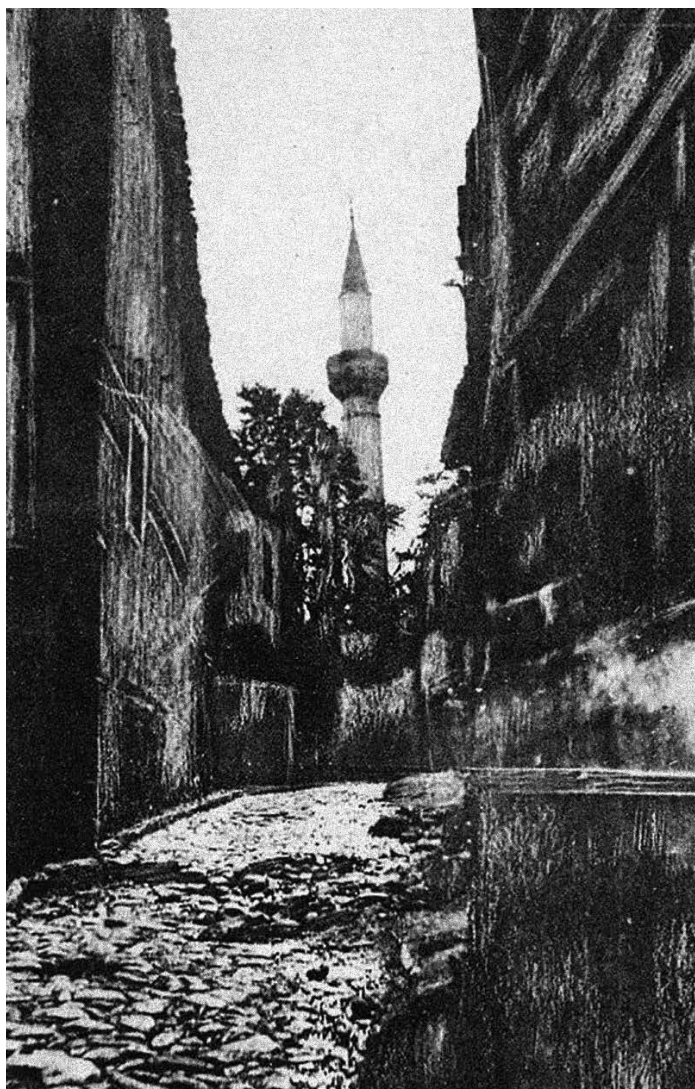
8. Ιωάν. Βασδραβέλλης, Οι πολεμικοί άντρες της Μακεδονίας κατά την προεπαναστατικήν περίοδο: Αρματολοί, κλέφτες και πειραταί, Μακεδονικά, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, τόμ.7ος, 1967, σελ.37 (<http://epublishing.ekt.gr> | e-Publisher: EKT)

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Πολύτιμες πληροφορίες για τα γεγονότα της εποχής και στα παρακάτω: 1) Ιωάν. Βασδραβέλλης, Οι Μακεδόνες εις τους υπέρ της ανεξαρτησίας αγώνας 1796-1832, β' έκδ., Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσ/νίκη 1950 2) Ιστορικά Αρχεία Μακεδονίας, Β' Αρχείον Βεροίας-Ναούσης 1598-1886, επιμέλεια Ιωάν. Βασδραβέλλη, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσ/νίκη 1954

ρά των Τούρκων, η ανάγκη για επιβίωση, το παιδομάζωμα, η διοικητική αυθαιρεσία καθώς και η κατάχρηση εξουσίας χριστιανών προυχόντων, δημογερόντων, εμπόρων, τοκογλύφων κ.ά., οι οποίοι για ιδιοτελείς σκοπούς είχαν μεταβληθεί σε πειθήνια όργανα των κατακτητών, οδηγούν τους κλέφτες στην ένοπλη αντίσταση. «Αυτός ο κλέφτης είναι το πρώτο κύτταρο και εν συνεχεία ο πρόδρομος τού αγωνιστή της επανάστασης του 1821».⁹

Άκρως ενδιαφέρουσα είναι η παρατήρηση του Στέργιου Αποστόλου για τους ορεσίβιους και ανυπότακτους αυτούς πολεμιστές: «Πρόκειται, ουσιαστικά, για «**λησταντάρτες**», κατά τη γνώμη μου, και όχι για «κλέφτες». Ο όρος «κλέφτες» δεν είναι αντιπροσωπευτικός ή εν πάση περιπτώσει ανεπαρκής, γιατί, εκτός από τις ληστρικές ενέργειες στις οποίες προέβαιναν μερικοί από αυτούς, υπήρχαν και άλλοι των οποίων - η δράση υπαγορευόταν από κάποιο υποτυπώδες κοινωνικό, θρησκευτικό - αργότερα, εθνικό ένστικτο. Επομένως, είναι απαραίτητος ο διαχωρισμός τους σε ληστές, φονείς, άρπαγες, και σε «**αντάρτες**» οι οποίοι, υποτυπωδώς, είχαν ενστερνισθεί κάποιο «ακαθόριστο» ιδεολογικό υπόβαθρο.»¹⁰

Οι πρώτοι Έλληνες αρματολοί εμφανίζονται στη Μακεδονία, σύμφωνα με τις τουρκικές πηγές, το 1627, στην περιοχή Βέροιας και Νάουσας, «εντεταλμένοι - με φερμάνια της Υψηλής Πύλης και εξοπλισμένοι από αυτούς - την δίωξη της ληστείας εις την ύπαιθρον». Η περιφέρεια Βέροιας - Νάουσας εμφανίζεται ως η πρώτη αρματολική περιφέρεια στη Μακεδονία, αλλά και «όλοι οι

Τζαμί σε συνοικία της Νάουσας στα τέλη του 19ου αιώνα

παρελαύνοντες αρματολοί και κλέφτες εις τα δημοσιευόμενα επίσημα έγγραφα είναι Έλληνες, φέρουν ονόματα ελληνικά».¹¹

Πατρίδα του αρματολού και ιδίως του κλέφτη στη Μακεδονία πρέπει να θεωρηθεί η Νάουσα. Η πόλη αυτή και τα γύρω χωριά έθρεψαν και οργάνωσαν την κλεφτουριά, προηγούνται δε παντός άλλου ελληνικού τμήματος στην εκδήλωση αυτή κατά του Τούρκου κυρίαρχου, σύμφωνα με όσα είναι γνωστά ως τώρα.¹²

Αυτό οφείλεται, εκτός του πολεμικού χαρακτήρα των ορεσίβιων Μακεδόνων, και στη σύσταση του εδάφους, γιατί με τις εδαφικές ανωμαλίες και τις δασώδεις εκτάσεις διευκόλυναν τη διαφυγή των κλεφτών, όσες φορές μεγάλες δυνάμεις των Τούρκων στρέφονταν εναντίον τους. Ως το τέλος του 17ου αι. οι αρματολοί όχι μόνο δεν αντιμάχονταν την τουρκική εξουσία, αλλά αντίθετα, εκτός από σπάνιες περιπτώσεις, τη βοηθούσαν για τη δίωξη

9. ό.π., σελ. 38

10. Στέργ. Αποστόλου, Πτυχές, ό.π., σελ. 29

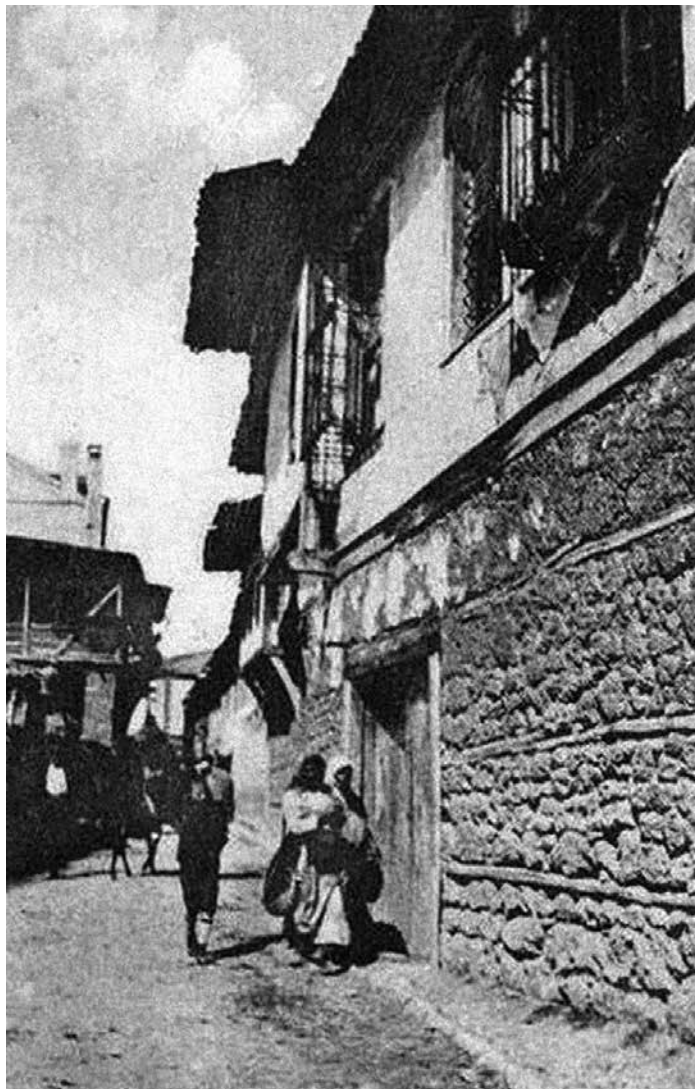
ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Πολύτιμο υλικό για τον αρματολισμό και τη ληστανταρσία, κατά την τουρκοκρατία, με βάση το αρχαιολογικό υλικό των τουρκικών ιεροδικείων Βέ-

ροιας-Νάουσας και Θεσ/νίκης, στην ιστορική μελέτη του Στέργ. Αποστόλου, Αρματολισμός και ληστανταρσία (1627-1812), Μακεδονικές Μελέτες, Νάουσα 1991

11. Ιωάν. Βασδραβέλλης, Οι πολεμικοί άντρες, ό.π. σελ.39 Ιωάν. Βασδραβέλλης,

12. Αρματολοί και κλέφτες εις την Μακεδονίαν, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών,

Κάτοικοι της Νάουσας σε γειτονιά γύρω στο 1918

των κλεφτών και για την εξασφάλιση της ηρεμίας στις περιοχές, που είχαν αναλάβει τη φρουρήσή τους.

Η σχέση των αρματολών με τους Τούρκους ως τις αρχές του 18ου αι. ήταν σχέση υποταγής. Προσέφεραν τις υπηρεσίες τους σε αντιστάθμισμα οικονομικών κυρίως ανταλλαγμάτων, που εκφράζονταν τις πιο πολλές φορές με την απαλλαγή τους από τους φόρους. Άλλωστε, ο αρχηγός των αρματολών μιας περιοχής, ο

καπετάνιος, που ήταν υπεύθυνος για τις ενέργειες της ομάδας του και για όσα συνέβαιναν στην περιοχή του, διοριζόταν με βεράτι, ύστερα από αναφορά του διοικητή της περιοχής προς την κεντρική εξουσία.

Η υποταγή όμως αυτή ήταν συμβατική. Και στις αρχές του 18ου αι. παρουσιάζεται η πρώτη σαφής αλλαγή, που μετατοπίζει τους αρματολούς, όχι μόνο οργανωτικά αλλά και εθνικά, από την υποταγή και την υπο-

τέλεια στην ανεξαρτησία και στην απαρχή μιας όλο και πιο στενής συνεργασίας με τους κλέφτες. Η αρχή έγινε από τη Νάουσα.¹³

Η περίπτωση του Ζήση Καραδήμου, που θα εξετάσουμε, έχει ιδιαίτερη σημασία, καθόσον ήταν ο πρώτος αρματολός στη Μακεδονία, που αψήφησε την εξουσία των κατακτητών και στασίασε κατά της Αρχής τους, ενισχύοντας την εθνική αυτογνωσία των υπόδουλων Ναουσαίων και την ανάγκη για απελευθερωτικό αγώνα, παρά τα μοναδικά προνόμιά τους.

1705. Τα δραματικά γεγονότα

«...ημείς δεν παραδίδομεν τους υιούς μας εις τους μουσουλμάνους»

«...είμεθα αληθώς αρματολοί και διακηρύττομεν τα φρονήματά μας»¹⁴

Στις φράσεις αυτές αποκαλύπτεται, κατά τη γνώμη μας, η πεμπτουσία και το αληθινό νόημα της επαναστατικής φυσιογνωμίας της πόλης, δικαιώνοντας τον χαρακτηρισμό της ως «ελεύθερης μητρόπολης των χριστιανών». Όμως, τα γεγονότα «εκείνον τον σκληρό Απρίλη», που αποτέλεσαν το σπέρμα μιας κυοφορούμενης επανάστασης, αποκαλύπτουν και άλλες πτυχές του ρόλου των πρωταγωνιστών, αλλά και των «προκρίτων και ισχυρών του τόπου», όπως τα παρουσιάζουν τα τουρκικά αρχεία της Βέροιας και της Θεσσαλονίκης, μοναδική πηγή πληροφόρησης γι' αυτά, εξ όσων τουλάχιστον γνωρίζουμε.

*Ανάθεμά σε, βασιλιά,
και τρις ανάθεμά σε
με το κακό που έκανες,*

β' έκδ., Θεσ/νίκη 1970, σελ. 35

13. Βασ. Σφυρόερας, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., τόμ. ΙΑ' σελ. 149

14. Ιωάν. Βασδραβέλλης, Αρματολοί και κλέφτες εις την Μακεδονίαν, Εταιρεία

Μακεδονικών Σπουδών, β' έκδ., Θεσ/νίκη 1970, παράρτ 22, σελ.104 και σελ. 106

15. Ο θεσμός της περιοδικής και βίαιης στρατολογίας (**devsirme - ντεβσιρμέ**: προέρχεται από το ρήμα *devsirmek*, το οποίο σημαίνει μαζεύω, συναθροίζω, συγκεντρώνω, αλλά και εγγράφω, καταχωρίζω ως μέλος καταλόγου κάποιον)

Με την εξέγερση της Νάουσας το 1705 σταμάτησε το παιδομάζωμα για τη δημιουργία του σώματος των Γενιτσάρων από τους οθωμανούς

με το κακό που κάνεις
να κάνεις παιδομάζωμα,
να κάνεις γενιτσάρους¹⁵

Το 1704 ο αριθμός των απελπισμένων που παίρνουν τον δρόμο προς τα βουνά και προς την ανταρσία μεγαλώνει. Όπως αναφέρει σουλτανικό φερμάνι, «ληστές και κακοποιοί» εμφανίζονται από την Αδριανούπολη ως το Βελιγράδι, και από τη Θεσσαλονίκη ως τη Λάρισα, ανωμαλία που δεν ήταν δυνατόν να δημιουργηθεί χωρίς την ανοχή, αλλά και τη συμμετοχή των αρματολών.¹⁶

Την άνοιξη του 1705 ο (ελληνικής καταγωγής) σουλτάνος Αχμέτ Γ' διατάσσει με φερμάνι για όλους του χριστιανικούς λαούς της Βαλκανικής χερσονήσου «την όσον τάχιστα

περισυλλογήν και αποστολή των νέων γενιτσάρων, οίτινες, ως γνωστόν, είθισται να εκλέγονται μεταξύ των ευσταλών και καλλισώμων νέων των απίστων ραγιάδων.» Ο σιλιχτάρης των ανακτόρων Αχμέτ Τσελεμπή διατάχτηκε να «ενεργήση εις την περιφέρειαν Ναούσης την εκλογήν και στρατολόγησιν πενήνκοντα νέων γενιτσάρων κατά το κρατούν παλαιόν έθιμον».¹⁷

Για λόγους εσωτερικών πολιτικών εξελίξεων ο θεσμός της βίαιης στρατολογίας χριστιανών (παιδομάζωμα) άρχισε να παρακμάζει ήδη από τα μέσα του 17ου αι. Πρώτος επιχείρησε να το καταργήσει ο σουλτάνος Οσμάν Β' το 1622 και στη συνέχεια ο Μουράτ Δ' το ανέστειλε. Με την προοδευτική διεκδίκηση θέσεων του στρατού και της διοίκησης από τους ελεύθερους

μωαμεθανούς και με τον βαθμιαίο εκφυλισμό του σώματος των γενιτσάρων, ο αριθμός των «δούλων της Πύλης» μειώθηκε και το παιδομάζωμα έτεινε να περιοριστεί σε μεμονωμένες και σποραδικές περιπτώσεις, όπως φαίνεται ότι ήταν αυτή που προκάλεσε την ανταρσία των Ναουσαίων.¹⁸ Αν και ουσιαστικά εξαλείφθηκε από τα μέσα του 17ου αιώνα, απόπειρες παιδομαζώματος καταγράφονται μέχρι τις αρχές του 18ου.

Οι Ναουσαίοι, αγανακτισμένοι για το βάρβαρο και απάνθρωπο αυτό μέτρο της γενιτσαρικής Τουρκίας, όχι μόνο αντέδρασαν κατά της στρατολογίας αλλά, έχοντας επικεφαλής τον αρματολό της περιφέρειας Ζήση Καραδήμο και τους δυο γιους του, Βασίλειο

και του εξισλαμισμού ανήλικων χριστιανών για την επάνδρωση της σουλτανικής διοίκησης και κυρίως του τακτικού στρατού. (Απ. Βακαλόπουλος, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμος Ι', Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., σελ. 58)

16. Ιωάν. Βασδραβέλλης, Αρματολοί και κλέφτες, ό.π. παράρτ 21, σελ.103

17. Ιωάν. Βασδραβέλλης, Αρματολοί και κλέφτες, ό.π. παράρτ 22, σελ.104

18. Απ. Βακαλόπουλος, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών

Υποδοχή του Σουλτάνου Μωάμεθ του Ε', το 1911 στον σιδηροδρομικό σταθμό της Νάουσας (αρχείο Γ. Ρότζιου)

και Δημήτριο, «οι άπιστοι κάτοικοι της ειρηνένης πόλεως, επαναστατήσαντες και λέγοντες, ημείς δεν παραδίδομεν τους υιούς μας εις τους μουσουλμάνους, απετόλμησαν να φρονεύσουν δημοσία και εν μέσω σουλτανική οδώ τον σιλιχτάρην και τους δύο συνοδούς του».¹⁹

Μετά από αυτά, σύμφωνα με το τουρκικό έγγραφο, οι πρώην αρματολοί σχημάτισαν ένοπλο σώμα («συμμορία») εκατό και πλέον ανδρών, «ύψωσαν την σημαίαν της ανταρσίας και διατρέχοντες ήδη τα όρη και τας πεδιάδας των καζάδων Βεροίας και Ναούσης, μύρια διέπραξαν και εξακολουθούν να διαπράττουν κακουργήματα, ήτοι φόνους και ληστείας εις βάρος των μουσουλμάνων πιστών του Ισλάμ».²⁰

Το τουρκικό έγγραφο - μόνη πηγή

πληροφόρησης ως τώρα - αποκαλύπτει με λεπτομέρειες την έκπληξη των Τούρκων από τη συμπεριφορά των Ναουσαίων, κατοίκων και αρματολών, αλλά και τον χαρακτήρα της αντίστασης των Ναουσαίων, όπως φαίνεται από τις έντονα τονισμένες λέξεις.

Είναι χαρακτηριστική η αναφορά του σε φόνους και ληστείες **μόνο** μουσουλμάνων. «**Ανταρσία**» και «**επανάσταση**» κατά της τοπικής τουρκικής διοίκησης θα είναι οι συμπεριφορές των Ναουσαίων και κατά τα επόμενα χρόνια.

Οι Τούρκοι, με εντολή του μπεη-λέρμπε της Ρούμελης, σχημάτισαν ισχυρό στρατιωτικό απόσπασμα 800 επίλεκτων μουσουλμάνων της Βέροιας υπό την αρχηγία του βοεβόδα

Μουχαρέμ αγά και του μπουλούκ-μπαση Ρετζέπ αγά «όπως αμειλίκτως καταδιώξουν και εξαφανίσουν από προσώπου της γης τους άπιστους τούτους συμμορίτας», καθώς αποτελεί «...απαράβατον υποχρέωσιν και καθήκον ιερόν παντός μουσουλμάνου ενώπιον του Θεού και του θεοπέμπτου ημών προφήτου».²¹

Το καταδιωκτικό απόσπασμα συγκρούστηκε με το σώμα του Καραδήμου κοντά στον ποταμό της Νάουσας, Αράπιτσα, η δε «επακολουθήσασα μάχη υπήρξε κρατερά και λυσσώδης» κατά το τουρκικό έγγραφο.²²

Οι Τούρκοι επιχείρησαν με τις ισχυρές τους δυνάμεις να κυκλώσουν το ελληνικό σώμα, χωρίς, όμως, να το κατορθώσουν. Ο Ζήσης Καραδήμος, παρά την ηρωική του αντίσταση,

Α.Ε., τόμ.. Ι' σελ. 65

19. Ιωάν. Βασδραβέλλης, Αρματολοί και κλέφτες εις την Μακεδονίαν, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, β' έκδ., Θεσ/νίκη 1970, παράρτ 22, σελ.104

20. Ιωάν. Βασδραβέλλης, Αρματολοί και κλέφτες, ό.π. παράρτ 22, σελ.104

21. Ιωάν. Βασδραβέλλης, Αρματολοί και κλέφτες, ό.π. παράρτ 22, σελ.104-105

22. Ιωάν. Βασδραβέλλης, Αρματολοί και κλέφτες, ό.π. παράρτ 23, σελ.105

αντιμετωπίζοντας υπέρτερες δυνάμεις του τακτικού τουρκικού στρατού, αναγκάστηκε να υποχωρήσει μαχόμενος προς τις δυσπρόσιτες κορυφές του Βερμίου. Κατά την υποχώρηση ο ίδιος σκοτώθηκε, οι δυο του γιοι, Βασίλειος και Δημήτριος, με έξι συμπολεμιστές τους συνελήφθησαν αιχμάλωτοι και μεταφέρθηκαν στο ιεροδικείο της Βέροιας για να δικαστούν, ενώ διέφυγαν οι υπόλοιποι. Στο έκτακτο ιεροδικαστικό συμβούλιο που συγκροτήθηκε για τον σκοπό αυτό συμμετείχαν, εκτός από τον ιεροδικαστή της Νάουσας Χαλήλ και τους βοεβόδες, και οι «λοιποί αγιάνηδες (σ.σ. μέλη της τοπικής αριστοκρατίας, προύχοντες) και ισχυροί του τόπου».

Ερωτηματικά για τον ρόλο τους προκαλεί η αναφορά στην παρουσία των «πρόκριτων και των ισχυρών του τόπου» στη δίκη της Βέροιας. Κάτι αντίστοιχο, εικάζεται ότι συνέβη και στην περίπτωση του Ανδρέα Σερμπέτη, «του εκ Ναούσης διαβόητου αρχιεπαναστάτη», λίγα χρόνια πριν, ο οποίος ύψωσε «την σημαίαν της ανταρσίας και της ασεβείας κατά του Ισλάμ».

Βέβαια, για όσο διάστημα ο Ζήσης Καραδήμος και οι γιοι του, ως αρματολοί παρέμειναν πιστοί στους Τούρκους, δηλαδή εγγυητές της δημόσιας τάξης και ασφάλειας της περιουσίας και της ζωής των «προκρίτων και των ισχυρών του τόπου» από τις δραστηριότητες των «ληστανταρτών» και γενικά, επέβλεπαν στην πιστή εφαρμογή των νόμων της Υψηλής Πύλης, απέλαυαν της εμπιστοσύνης της και ήταν αρεστοί σ' αυτήν. Οι απλοί ρα-

Η περιοχή του Αγίου Γεωργίου στη Νάουσα γύρω στο 1910

γάδες δεν είχαν να φοβηθούν τίποτα από τη δράση των «ληστανταρτών», γιατί βρίσκονταν στο έσχατο σημείο οικονομικής εξαθλίωσης και καταπίεσης και δεν είχαν τίποτα να χάσουν ή να φοβηθούν.²³

Κατά τη δίκη, όπως διαλαμβάνει το διασωθέν πρακτικό της, «**ετόλμησαν να διακηρύξουν διά των ακαθάρτων χειλέων των ότι είμεθα αληθώς αρματολοί και διακηρύττομεν τα φρονήματά μας**».²⁴

Προξενεί εντύπωση η αγέρωχη στάση των Ναουσαίων επαναστατών μπροστά στο ιεροδικαστήριο. Δεν είναι μια τυπική ομολογία ενοχής, αλλά περήφανη πρόκληση του Έλληνα ραγιά προς τον Τούρκο δυνάστη.²⁵ Το θάρρος, η καρτεροψυχία και η τόλμη των κατηγορουμένων υπήρ-

ξαν παροιμιώδεις και αντάξιες της παράδοσης των Ελλήνων κλεφτών.²⁶ Ακολουθεί η καταδίκη των κατηγορούμενων σε θάνατο δι' απαγχονισμού στον ιστορικό πλάτανο της Βέροιας, τα δε κεφάλια τους αποκόπηκαν και μεταφέρθηκαν από τον ίδιο τον Ρετζέπ αγά στη Θεσσαλονίκη και από εκεί στον σουλτάνο. Παράλληλα ο Ρετζέπ θεώρησε σκόπιμο να συλλάβει 40 άντρες και 29 γυναίκες, πιθανότατα στενούς συγγενείς των αρματολών που στασίασαν, τους οποίους έκλεισε στις φυλακές της Θεσσαλονίκης.

Με πλουσιοπάροχα δώρα αντάμειψαν οι τουρκικές αρχές το «καταδιωκτικό απόσπασμα» και τους αρχηγούς του, όπως φαίνεται από τον γενικό κατάλογο εξόδων του έτους 1117 (1705) που

23. Στέργ. Αποστόλου, Πτυχές, ό.π., σελ. 34

24. Ιωάν. Βασδραβέλλης, Οι πολεμικοί άντρες της Μακεδονίας, ό.π., σελ.43

25. Χρ. Μουχάγιερ, Νιάουστα, τεύχ. 6, 1979)

26. Ιωάν. Βασδραβέλλης, Οι πολεμικοί άντρες της Μακεδονίας, ό.π., σελ.43

27. Αντ. Κολτσίδας, Η επανάσταση και η καταστροφή της Νάουσας κατά το 1822, έκδ. Ιερής Μητροπόλεως Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας, Βέροια 2010, σελ.39 - απόσπασμα από τον Βασδραβέλλη (Ιωάν. Βασδραβέλλης, Αρματολοί και κλέφτες, Αρματολοί και κλέφτες εις την Μακεδονίαν, Εταιρεία Μακεδονικών

Κάτοικοι σε γειτονιά της Νάουσας το 1917 (από το αρχείο του Γάλλου René Bénézech)

παρατίθεται στο τέλος του άρθρου.²⁷ Η εκστρατεία αυτή, σύμφωνα με τον παραπάνω κώδικα του καζά της Βέροιας, στοίχισε στην τουρκική διοίκηση 74.387 χρυσά γρόσια, για να μπορέσουν να εφαρμόσουν το ρητό του προφήτη τους «*φονεύσατε τους απίστους εναντιονμένους*»²⁸ και να αποκαταστήσουν την τάξη στην επαναστατημένη περιοχή του Βερμίου, αλλά και το γόητρό τους που είχε τρωθεί ανεπανόρθωτα από τους ανυπότακτους πρώην αρματολούς τους. Το ποσό, ιδιαίτερα σημαντικό για την ιστορούμενη εποχή, ασφαλώς θα υποχρεώθηκαν να καταβάλουν οι Έλληνες του Βερμίου, όπως κατά κανόνα συνέβαινε την εποχή εκείνη.²⁹ «*Το θάρρος του αρματολικού αυτού σώμα-*

τος της Νάουσας και η επίθεση κατά των Τούρκων στρατολόγων, αλλά και η άρνηση να παραδώσουν τα τέκνα τους για να μετατραπούν σε γενίτσαρους, αποτελεί εξ όσων έχω υπόψη μου, μοναδικό φαινόμενο στην ιστορία του αρματολισμού της Ελλάδας».³⁰ Παραμένει, όμως, άγνωστο αν ύστερα από τα γεγονότα αυτά επέμεινε η Πύλη στη στρατολογία χριστιανόπαιδων από τη Νάουσα, γιατί στο αρχείο του ιεροδικείου της Βέροιας δεν βρέθηκε καμιά σχετική διαταγή του σουλτάνου ή του μπεηλέρμπεη της Ρούμελης. Φαίνεται, άλλωστε, ότι τα δραματικά εκείνα γεγονότα της Νάουσας αποτελούν και τον επίλογο της ιστορίας του παιδομαζώματος στην Οθωμανική αυτοκρατορία.³¹

1718. Η νέα ανταρσία

Δεκατρία χρόνια μετά, τον Αύγουστο του 1718, νέο κρούσμα ανταρσίας σημειώνεται στη Νάουσα. Με απόφαση των κατοίκων της, με την οποία συμφώνησαν και οι δημογέροντες, προσλήφθηκαν για τη φύλαξη της πόλης, αρματολοί δηλαδή, «*δέκα φύλακες εκ των απίστων κλεφτών*», οι οποίοι διέπρατταν ληστείες και εκβιασμούς. Μεταξύ των άλλων, επιτέθηκαν και κατά του ιεροδικείου της πόλης, όταν ο ιεροδικαστής Μεχμέτ επιχείρησε να προβεί σε συστάσεις προς αυτούς. Ακολούθησε διαρπαγή και λεηλασία της κινητής περιουσίας του ιεροδικείου, καθώς και απαγωγή ενός δούλου. Ο ιεροδικαστής κατορθώνει να διαφύγει και με αναφορά του στην Υψηλή Πύλη εκθέτει τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν στη Νάουσα.³²

Μετά από αυτά, διατάσσονται οι αρμόδιες τουρκικές αρχές να συλλάβουν τους φύλακες της Νάουσας και όλους τους δημογέροντες και προκρίτους που συνεργάστηκαν με αυτούς και να τους μεταφέρουν στη Θεσσαλονίκη προκειμένου να δικαστούν από το ιεροδικείο της πόλης. Για τους λόγους της «εχθρότητας» καθώς και για την επιθυμία των Ναουσαίων να «εκδικηθούν» τους Τούρκους με την ανταρσία τους αυτή, το τουρκικό κείμενο αποφεύγει να αναφερθεί σε ειδικότερες λεπτομέρειες, εκτός από τη μομφή που προσάπτεται σ' αυτούς ότι είναι «*ληστές, εκβιαστές και κακούργοι*». «*Το επεισόδιο αυτό μαρτυρεί εύγλωττα πόσο οι κλέφτες και οι αρματολοί επηρέαζαν τη δημόσια ζωή της*

Σπουδών, β' έκδ., Θεσ/νίκη 1970, παράρτ. 24, σελ. 106-107)

28. Ιωάν. Βασδραβέλλης, Αρματολοί και κλέφτες, ό.π. παράρτ 23, σελ.106

29. Ιωάν. Βασδραβέλλης, Αρματολοί και κλέφτες, ό.π., σελ.41

30. Ιωάν. Βασδραβέλλης, Αρματολοί και κλέφτες, ό.π., σελ.41

31. Απ. Βακαλόπουλος, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., τόμ.. Ι' σελ. 65

32. Στέργ. Αποστόλου, Πτυχές, ό.π., σελ. 35

33. Ιωάν. Βασδραβέλλης, Οι πολεμικοί άντρες, ό.π. σελ.45

υπαίθρου χώρας».³³

Άξιο προσοχής, επίσης, είναι και το γεγονός της συνεργασίας των προέδρων της πόλης (της δημογεροντίας δηλαδή) με τους φύλακές της, πρώην κλέφτες, στη διάπραξη «...αναρίθμητων ληστειών και κακουργημάτων». Πλήρεις απαντήσεις στο θέμα αυτό, με βάση τις μέχρι τώρα πληροφορίες από το κείμενο αυτό, δεν είναι εφικτό να δοθούν.³⁴

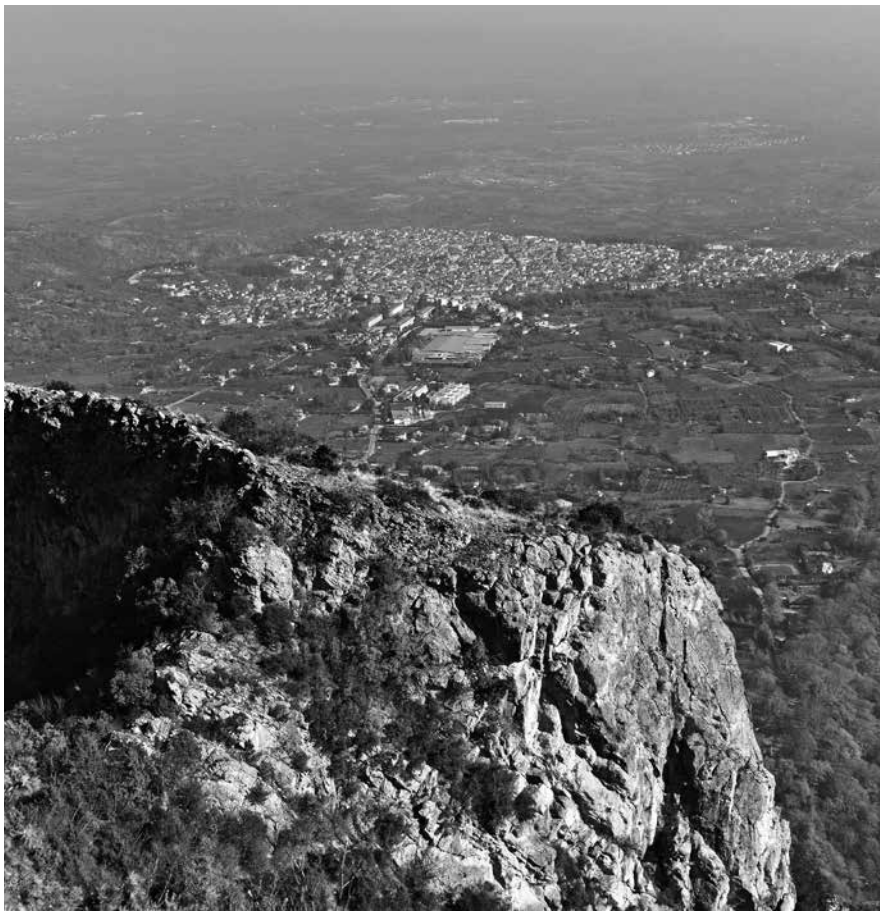
Συμπέρασμα

Η ανταρσία του Ζήση Καραδήμου, αρματολού μιας πόλης με ιδιαίτερα προνόμια, παρά την αποτυχία της, προκάλεσε σημαντικές αλλαγές στη μετέπειτα ιστορία της ευρύτερης περιοχής, και όχι μόνο, οι οποίες θα κορυφωθούν με την Επανάσταση των Ναουσαίων το 1822.

Γράφεται ο επίλογος της πρακτικής στρατολόγησης των χριστιανόπαιδων για τον γενιτσαρικό στρατό, το γνωστό παιδομάζωμα, (ντεβσιρμέ - devşirme), «λίαν οδνηρόν δια την ελληνικήν οικογένειαν και επιβλαβέστατον διά την ελληνικήν φυλήν».³⁵ Αποκαλύπτονται, από τα τουρκικά έγγραφα, πλευρές του ρόλου «των προκρίτων και των ισχυρών του τόπου», που χρήζουν περαιτέρω έρευνας.

Δοκιμάζεται ο θεσμός των αρματολών, καθώς παρουσιάζεται η πρώτη σαφής αλλαγή, που μετατοπίζει τους αρματολούς, όχι μόνο οργανωτικά αλλά και εθνικά, από την υποταγή και την υποτέλεια, στην ανεξαρτησία και στην απαρχή μιας όλο και πιο στενής συνεργασίας με τους κλέφτες.³⁶

Η διαταγή διάλυσης των αρματο-

Σημερινή απόψη της Νάουσας και της κάμπου της από την Έξω Υπαπαντή

λών, από τον σουλτάνο Αχμέτ Γ' το 1721, στις περιοχές Κομοτηνής, Καβάλας, Πραβίου (Ελευθερούπολης), Βεροίας και Σερβίων «των οποίων κατά πλειονότητα οι κάτοικοι ήσαν χριστιανοί (Έλληνες) δεν έσχεν ικανοποιητικά αποτελέσματα δια την τουρκικήν διοίκησιν».³⁷

Ενισχύεται εθνικά η ήδη αναπτυγμένη φιλελεύθερη συνείδηση των κλεφτών, η «μαγιά της λευτεριάς» κατά τον Ι. Μακρυγιάννη, «το πρώτο κύτταρο και εν συνεχεία ο πρόδρομος του αγωνιστή της επανάστασης του 1821».³⁸

Η ενέργεια των Ναουσαίων, αυθόρμητη και χωρίς προπαρασκευή, πάντα σύμφωνα με τις τουρκικές πηγές, απο-

καλύπτει την αγανάκτησή τους για το βαρύ «φόρο του αίματος». Στο βάθος της, όμως, δείχνει συνείδηση της κοινωνικής ανισότητας και των διακρίσεων, που επιβάλλει η Οθωμανική αυτοκρατορία στους υπόδουλους πληθυσμούς της και που μόνο η ένοπλη αντίσταση μπορούσε να εξαφανίσει.³⁹

Επίλογος

«Από τον ληστή των ελληνικών βουνών, από τον κλέφτη, τον αρματολό και τον πειρατή των ελληνικών θαλασσών προήλθε ο εθνικός αγωνιστής και από τους αρχηγούς των πολεμικών αυτών ανδρών προέκυψαν οι στρατηγοί και οι ναυμάχοι του μεγάλου μας Αγώνα.»⁴⁰

34. Ιωάν. Βασδραβέλλης, Αρματολοί και κλέφτες, ό.π. παράρτ 28, σελ.112-113

35. Ιωάν. Βασδραβέλλης, Οι πολεμικοί άντρες της Μακεδονίας, ό.π., σελ.37

36. Βασ. Σφυρόερας, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, ό.π. σελ. 149

37. Ιωάν. Βασδραβέλλης, Οι πολεμικοί άντρες της Μακεδονίας, ό.π., σελ.35

38. Ιωάν. Βασδραβέλλης, Οι πολεμικοί άντρες, ό.π. σελ.38

39. Χρ. Μουχάγιερ, Νιάουστα, τεύχ. 6, 1979

Γενικός κατάλογος εξόδων του καζά Βεροίας - 1705

«Απόσπασμα ληφθέν εκ του κώδικος της Βεροίας του έτους 1117 (1705) εμφαίνον τα γενόμενα έξοδα υπό της οθωμανικής διοικήσεως διά την εξόντωσιν του αρματολικού σώματος του Καραδήμου»		
α/α	Αιτιολογία	Γρόσια
1	Όσα εδόθησαν εις τον Αλή Τσελεμπήν, τσιουκτάρην, αποσταλέντα εκ Θεσσαλονίκης εις Νάουσσαν προς καταγραφήν των νέων γενιτσάρων	1215,20
2	Όσα έλαβεν ο ως άνω επίδομα και διάφορα έξοδα του αυτού επί τέσσαρας ημέρας εις Βέροιαν	1732
3	Όσα έλαβον οι προς καταγραφήν των νέων γενιτσάρων μεταβάντες εις Νάουσσαν συνοδοί του ειρημένου Ραμίζ Αλή	720
4	Αμοιβή εις τον σιλιχτάρην Χαμιδή αγάν διά μεταφοράν των απίστων αιχμαλώτων εις το διβάνιον Θεσσαλονίκης	116
5	Αξία άρτου, σταλέντος εις τους προς καταδίωξιν των απίστων επαναστατών Ναούσης αποσταλέντας πιστούς, ανερχομένους εις 800 άνδρας	6180,20
6	Δι' άλλον άρτον, αποσταλέντα εις τους ιδίους μετά δέκα ημέρας	5505
7	Έξοδα διά τους άνδρας του ως άνω αποσπάσματος διά χειρός του βοεβόδα Μουχαρέμ αγά	9009
8	Όσα εξώδευσε διά χειρός του διά τους άνδρας του αυτού αποσπάσματος ο μπουλουκμπασης Ρετζέπ αγάς	3300
9	Αμοιβή εις τον Αχμέτ αγάν διά μεταφοράν των κεφαλών των απαγχονισθέντων απίστων εις Θεσσαλονίκην	825
10	Έξοδα διά την μεταφοράν εις Θεσσαλονίκην των αιχμαλωτισθέντων και εξανδραποδισθέντων απίστων της Ναούσης, ήτοι 29 γυναικών και 40 ανδρών	785
11	Δώρον εις τον βοεβόδαν διαταγή του διβανίου Θεσσαλονίκης διά την εξόντωσιν και κατατρόπωσιν της συμμορίας του απίστου οπλαρχηγού Καραδήμου	10000
12	Ωσαύτως δώρον διαταγή του διβανίου Θεσσαλονίκης εις τον μπουλουκμπασην Ρετζέτ αγάν	5000
13	Ωσαύτως διαταγή του διβανίου Θεσσαλονίκης δώρον εις τους μουσουλμάνους άνδρας του καταδιωκτικού αποσπάσματος	30000
Σύνολο		74387,4

Αντ. Κολτσιδας, Η επανάσταση και η καταστροφή της Νάουσας κατά το 1822, έκδ. Ιεράς Μητροπόλεως Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας, Βέροια 2010, σελ.39 - απόσπασμα από τον Βασδραβέλλη (Ιωάν. Βασδραβέλλη, Αρματολοί και κλέφτες εις την Μακεδονίαν, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, β' έκδ., Θεσ/νίκη 1970, παράρτ. 24, σελ. 106-107)

Η ανταρσία, λοιπόν των Ναουσαίων, θα πρέπει να θεωρηθεί ως αυθόρμητη επαναστατική ενέργεια, επακόλουθο της τουρκικής καταπίεσης, που έριξε τον σπόρο μιας κυοφορούμενης και οργανωμένης επανάστασης για να θερίσουν τον γλυκό καρπό της ελευθερίας οι επόμενες γενιές.

Παράρτημα⁴¹

Η πόλη της Νάουσας, η οποία από την ίδρυσή της είχε τεθεί υπό την

προστασία της Βαλιντέ Σουλτάνας (βασιλομήτορος), απέκτησε συγχρόνως ιδιαίτερα προνόμια με ειδικό αυτοκρατορικό διάταγμα (χάτι σερίφ ή χάτι χουμαγιούν), των οποίων η ισχύς και το κύρος διατηρήθηκαν σταθερά μέχρι την καταστροφή του 1822. Τα κυριότερα είναι:

1. Καταβολή ετήσιας δεκάτης κτηματικού φόρου (ασιάρ) 400 γρόσια - και 2 παράδες κατ' άτομο φόρο, καλούμενο «σπέντζα». Οι ανωτέρω

φόροι αποδίδονταν στο τέμενος του Γαζή Εβρενός στα Γιαννιτσία. Πέραν αυτών των φόρων με κανέναν άλλον δεν επιβαρυνόταν η πόλη.

2. Κανένας Οθωμανός δεν είχε δικαίωμα να κατοικήσει στη Νάουσα πλην του ιεροδικαστή (κατής) και του βοεβόδα (αστυνομικός επιτηρητής), τον οποίο διορίζει ο Κιζλάρ αγάς (αρχιευνούχος των ανακτόρων).

3. Κανένας Οθωμανός, οποιασδήποτε θέσης και περιωπής, δεν είχε το δικαίωμα να εισέλθει έφιππος στην πόλη.

4. Επικεφαλής της διοίκησης της Νάουσας ήταν ένας από τους προκρίτους ο οποίος εκλεγόταν από τον λαό και η εκλογή του επικυρωνόταν από τον Κιζλάρ αγά. Ο πρόκριτος αυτός έφερε τον τίτλο του «άρχοντα» (Τουρκικά: μπασμπουγή = πρόεδρος).

5. Ο άρχοντας επέλεγε κατά την κρίση του όσους άλλους συνάρχοντες επιθυμούσε και είχε την ευθύνη της διοίκησης της φρουράς της πόλης. Είχε απόλυτη εξουσία επάνω στους πολίτες και κατά την απόλυτη κρίση του δίκαιζε, καταδίκαιζε, τιμωρούσε, συγχωρούσε, φυλάκιζε, αποφυλάκιζε, χωρίς να δίνει λόγο των πράξεών του σε κανέναν. Το γεγονός ότι περιβαλλόταν με τέτοια δύναμη, πολλές φορές τον οδηγούσε στη διάπραξη τυραννικών πράξεων, καταχρήσεων και αυθαιρεσιών.

Η παρουσία στην πόλη του Τούρκου ιεροδικαστή και του ομοεθνούς του βοεβόδα ήταν εντελώς τυπική. Η παύση και η αντικατάστασή του με άλλον άρχοντα ήταν δυνατόν να γίνει μόνο μετά από σύγκληση γενικής συνέλευσης των πολιτών. ■

40. Ιωάν. Βασδραβέλλη, Αρματολοί και κλέφτες, σελ.81

41. Στέργ. Αποστόλου, Πτυχές από την Ιστορία των παραταξιακών αντιπαραθέσεων στη Νάουσα (1627-1918), σελ. 28, Βέροια 2018), Ευστ. Στουγιαννάνκης, Ιστορία

της πόλεως Ναούσης, Από της ιδρύσεως μέχρι της καταστροφής του 1822 (κατά ανέκδοτον σχεδιάσμα Δ. Πλαταρίδου), έκδ. Σύλ. Αποφοίτων Λαπτείου Γυμνασίου Ναούσης «Αναστ. Μιχαήλ ο Λόγιος», Θεσ/νίκη 1976, σελ. 48-49)

Οι τάξεις Ε' και ΣΤ' του Λαππείου Γυμνασίου
μαζί με τους καθηγητές του σχολείου το 1930

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: 1927-1940

ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ 1911-1940 ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΤΥΠΟ

Συνέχεια της επίμοχθης έρευνας του Θεόδωρου Ζιώτα για τα πρώτα χρόνια της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη Νάουσα, μετά την απελευθέρωση το 1912, μέσα από τις αναφορές του Τύπου την εποχή που δημοσίευε ανταποκρίσεις Ναουσαίων αρθρογράφων.

Έρευνα:
Θεόδωρος Ζιώτας

Τό έτος 1927

Στις αρχές του Γενάρη του 1927 το Λάππειο Γυμνάσιο έλαβε μια γενναιόδωρη δωρεά από την οικογένεια Πάζη στη μνήμη του Ηλία Πάζη που απεβίωσε πρόσφατα. Τον Φεβρουά-

ριο του 1927 ο γυμνασιάρχης Ζουμετικός Αλέξανδρος συνταξιοδοτήθηκε και τη θέση του ανέλαβε ο καθηγητής Παπασφυρόπουλος.

Στις αρχές Μαΐου του 1927 το γυμνάσιο πραγματοποίησε διήμερη εκδρο-

μή στη Βέροια. Οι μαθητές συγκεντρώθηκαν στο γυμνάσιο και, με επικεφαλής τον Γυμνασιάρχη Διάφα και τους καθηγητές, αναχώρησαν για τη Βέροια. Στον σταθμό της Βέροιας τους υποδέχτηκαν οι μαθητές του γυμνασίου της Βέροιας με επικεφαλής τον γυμνασιάρχη κ. Φιλιππίδη, ο Μουσικός Σύλλογος «Μέγας Αλέξανδρος» καθώς και πλήθος κόσμου. Ήταν πράγματι μια ενθουσιώδης υποδοχή. Το καλωσόρισμα στους εκδρομείς έκανε ο μαθητής της ΣΤ' τάξης Σταύρος Πολυζωΐδης και ανταπάντησε ο γυμνασιάρχης Διάφας.

Με τη μουσική να προηγείται, ξεκίνησαν όλοι για την πόλη. Στο εξοχικό κέντρο Μουαρίφ περίμεναν τους εκδρομείς οι μαθήτριες του Παρθεναγωγείου με τη διευθύντρια τους Σταυροπούλου μαζί με τις καθηγήτριες και «εκλεκτόν πλήθος». Εκεί το καλωσόρισμα το έκανε η μαθήτρια Μαρία Γεωργιάδου και όλοι μαζί ξεκίνησαν να μπουν στην πόλη με προορισμό το σχολείο της. Όταν έφτασαν εκεί, τους πρόσφεραν αναψυκτικά, έκαναν μία μικρή τελετή δεξίωσης όπου οι μαθητές απήγγειλαν ποιήματα και τραγούδησαν. Με τους ήχους της μουσικής οι μαθητές και οι μαθήτριες των δύο γυμνασίων χόρεψαν ελληνικούς και ευρωπαϊκούς χορούς. Η τελετή της δεξίωσης έκλεισε με ομιλία του καθηγητή του γυμνασίου της Νάουσας Αγγελίδη. Την τελετή παρακολουθούσε το πλήθος που είχε κατακλύσει τον χώρο του σχολείου. Το βράδυ οι εκδρομείς φιλοξενήθηκαν από τους μαθητές και τις μαθήτριες της Βέροιας. Την επόμενη μέρα οι μαθητές και οι μαθήτριες των δύο σχολείων μαζί με τους καθηγητές έκαναν μία εκδρομή στο Βέρμιο, όπου παρέμειναν μέχρι το απόγευμα. Το βράδυ το διδακτικό προσωπικό της Βέροιας παρέθεσε γεύμα στους

καθηγητές του γυμνασίου της Νάουσας. Την Κυριακή το μεσημέρι οι εκδρομείς επέστρεψαν στη Νάουσα με τις καλύτερες εντυπώσεις.

Μετά από ένα μήνα, στις αρχές του Ιούνη, το Παρθεναγωγείο και το γυμνάσιο της Βέροιας, επισκέφτηκαν το γυμνάσιο Νάουσας. Οι εκδρομείς ήλθαν στην Νάουσα με το τραίνο. Υπέστησαν όμως ταλαιπωρία στο σταθμό, επειδή έγινε κακή συνεννόηση με τους οδηγούς που θα τους μετέφεραν στην πόλη. Οι εκδρομείς έφτασαν στην Νάουσα στις 3.30 μ.μ. και συγκεντρώθηκαν στο Κιόσκι, όπου ήλθε και το γυμνάσιο της Νάουσας με επικεφαλής τη μουσική τους για να δεξιωθεί τους επισκέπτες.

...η αποχώρηση των μαθητών από τον σύλλογο «Αθηνά» δημιούργησε μία αντιπαλότητα στους φιλάθλους της Νάουσας με τους καθηγητές του γυμνασίου...

Εκ μέρους του γυμνασίου της Νάουσας καλωσόρισε ο τελειόφοιτος μαθητής Ι. Βλάχος και τους πρόσφερε μία ανθοδέσμη. Απάντησε στην προσφώνηση ο τελειόφοιτος του γυμνασίου της Βέροιας, πρόσφυγας από την Προύσα, Α. Χατζηδημητριάδης ο οποίος τους ευχαρίστησε για την υποδοχή τους. Τους πρόσφεραν αναψυκτικά και με τους ήχους της μουσικής χόρεψαν και τραγούδησαν μέχρι το βράδυ. Όταν πλησίασε τους Βεροιώτες μαθητές ο γυμνασιάρχης του γυμνασίου της Νάουσας Διάφας για να τους ευχαρίστησει, αυτοί με ενθουσιασμό τον περικύκλωσαν και ζητωκραυγάζοντας τον σήκωσαν στον αέρα.

Κατά τις 7 μ.μ., με τη μουσική να προηγείται, τα δύο γυμνάσια παρέλασαν στους κεντρικούς δρόμους της πόλης και κατάληξαν στο γυμνάσιο. Εκεί όλες οι μαθήτριες διαμοιράστηκαν σε Ναουσαίες μαθήτριες για να τις φιλοξενήσουν, οι δε μαθητές, όσοι δεν θέλησαν να φιλοξενηθούν, κοιμήθηκαν στο γυμνάσιο, όπου τους είχαν ετοιμαστεί στρώματα και κουβέρτες. Την επόμενη μέρα οι εκδρομείς επισκέφτηκαν τα εργοστάσια της πόλης και τα αξιοθέατα. Το μεσημέρι συγκεντρώθηκαν πάλι στο Κιόσκι, όπου διασκέδασαν. Το απόγευμα προτού αναχωρήσουν, ο τελειόφοιτος μαθητής του γυμνασίου της Βέροιας Βασ. Πιστικίδης ευχαρίστησε συγκινημένος τους Ναουσαίους μαθητές για την φιλοξενία.

Στον τομέα των αθλημάτων, η αποχώρηση των μαθητών από την «Αθηνά» δημιούργησε μία αντιπαλότητα στους φιλάθλους της Νάουσας με τους καθηγητές του γυμνασίου. Μία είδηση στην εφημερίδα «Το Φως» ανέφερε ότι «...Περίεργα πράγματα μας καταγγέλλονται παρά φιλάθλων της Ναούσης. Οι εκεί καθηγηταί του Γυμνασίου ου μόνον αποτρέπουσι τους μαθητάς των να επιδίδωνται εις τον αθλητισμόν, αλλά και τους απαγορεύουσι να φέρωσι τα σήματα του μοναδικού αθλητικού συλλόγου της πόλεως ταύτης «Αθηνάς». Τοιαύτην την νοοτροπίαν των κ.κ. καθηγητών δεν την εννοούμεν και ευχής έργον είναι να παύση η πολεμική των κατά του αθλητισμού».

Στο δημοσίευμα της εφημερίδας «Το Φως» δόθηκε απάντηση με μία επιστολή που είχε υπογραφή «οι Ναουσαίοι» στην εφημερίδα «Μακεδονικά Νέα». Στην επιστολή ανέφεραν ότι πράγματι οι καθηγητές του Γυμνασίου απαγορεύουν τους μαθητές να είναι σε άλλον ποδοσφαιρικό σύλλογο εφ' όσον υπάρχει ποδοσφαιρική ομάδα του Γυμνασίου. Αλλά πρό-

σθεταν ότι «...Οι καθηγητές όχι μόνο δεν αποτρέπουν τους μαθητές των να επιδίδονται εις τον αθλητισμόν, αλλά κα ώρας ολοκληρούς, εκτός των κεκανονισμένων, εργάζονται μερικοί εξ αυτών δια να δημιουργήσουν αθλητικές ομάδας το κατά δύναμιν τελείας...».

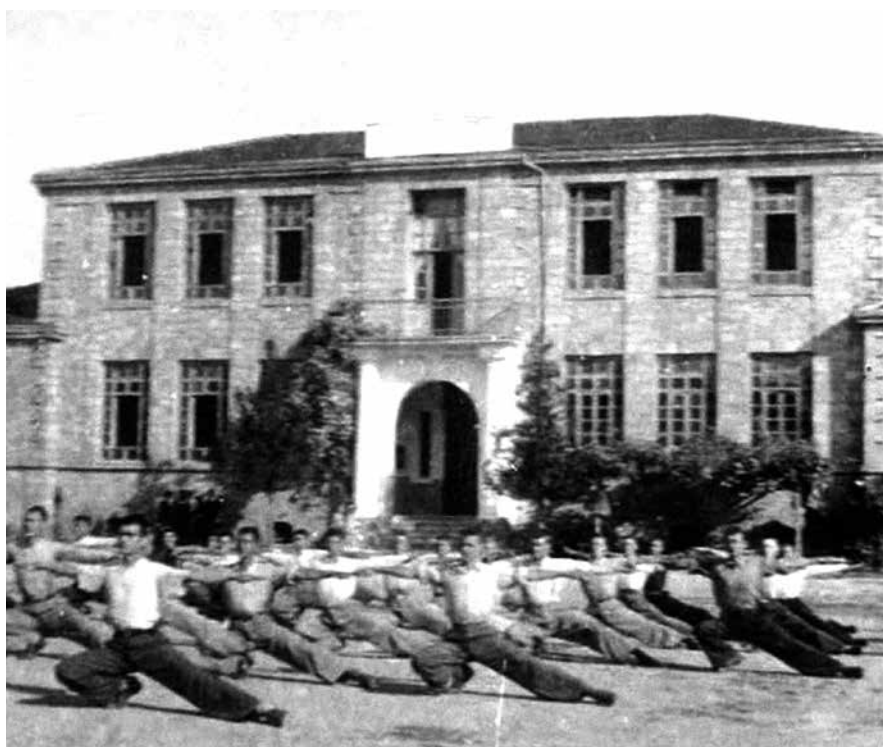
Οι καθηγητές του γυμνασίου σωστά έπραξαν και απαγόρευσαν τους μαθητές να είναι σε άλλη ποδοσφαιρική ομάδα, εφόσον υπάρχει ομάδα του γυμνασίου, γιατί υπήρχε μία εγκύκλιος διαταγή του υπουργείου που δεν επέτρεπε στους μαθητές να είναι μέλη άλλης ποδοσφαιρικής ομάδας. Σύμφωνα με το δημοσίευμα των «Μακεδονικών Νέων» δημιουργήθηκε μία αντιπαλότητα των δύο αυτών ομάδων, όπως ανέφερε το δημοσίευμα «...Η λεγόμενη όμως αυτή πράξις του Καθηγητικού Συλλόγου, ενδιαφερομένου και δια την ηθικὴν τοιαύτην των μαθητών, εκίνησε την μήνιν των αποτελούντων την προαναφερθείσαν ομάδα (αναφέρεται στην ομάδα του Γυμνασίου). Ως εκ τούτου ήρχισαν ούτοι να καταφέρωνται δημοσιογραφικώς κατά της ομάδας του Γυμνασίου και εναντίον ενίων εκ των κ.κ. καθηγητών σκοπούντες να δυσφημήσωσι την ομάδα του Γυμνασίου...».

Στις 28 Μαΐου με ελλανόδικο επιτροπή, που την αποτελούσαν ο Δ. Μπίλης εργοστασιάρχης, Θ. Γουλέτσης (μάλλον Γκιουλέκας) δημοδιδάσκαλος, Δ. Τσόλης μαθηματικός και τρεις έφεδροι αξιωματικοί, έγιναν σχολικοί αγώνες στο προαύλιο του γυμνασίου. Οι σχολικοί αυτοί αγώνες έγιναν για να διαπιστωθεί η μέση επίδοση των μαθητών στα σπουδαιότερα αγωνίσματα. Έτσι έλαβε μέρος μία ομάδα από είκοσι μαθητές από όλες τις τάξεις του γυμνασίου. Τα αποτελέσματα των αγώνων ήταν α) στον δρόμο 80 μέτρων μέση επίδοση 11,1", ανώτερη 9". Στο άλμα εις ύψος μέση επίδοση 1.29μ, με ανώτερη 1,68μ. Στο άλμα

απλούν μέση επίδοση 4,67 ανωτάτη 5,72. Στη σφαιροβολία μέση επίδοση 11,27μ ανωτάτη 5,72.

Την Κυριακή 5 Ιουνίου 1927 ήταν προγραμματισμένη η μέρα, που θα τελούνταν οι καθιερωμένες γυμναστικές επιδείξεις και αθλητικοί αγώνες των μαθητών του γυμνασίου, αλλά η καταρακτώδης βροχή τους ματαίωσε και πραγματοποιήθηκαν την Πέμπτη 9 Ιουνίου στο προαύλιο του γυμνασίου. Διαιτητής ήταν ο

ροβολία βάρος 3,50 οκάδες πρώτος ο Τουσιάδης Κ. με 11.03μ., δεύτερος ο Πεχλιβάνος Κ. με 10,38μ. Στη δισκοβολία πρώτος ο Καραμπατζός με 24,85μ., δεύτερος ο Λαναράς Χρ. Με 23,40. Στο δρόμο ανωμάλου των 1500 μέτρων πρώτος ο Αποστολίδης Ν. με 4,30' και δεύτερος ο Δάρης Χρ. Με 5'. Στη σκοποβολή με όπλο Remington στα 20 μ. με 6 βολές πρώτος ο Χρυσόχοος Στ., δεύτερος ο Αγγελάκης Γρ. Στη σκυταλοδρομία πρώτη βγή-

Γυμναστικές επιδείξεις από άρρενες μαθητές του Λαππείου Γυμνασίου στις αρχές του 1930.

υπομοίραρχος Αλεξάκης.

Οι νικητές των αγωνισμάτων ήταν: Στον αγώνα δρόμου των 80 μ. πρώτος ο Αλεξ. Κόκκινος με 10,50", δεύτερος ο Ζεζελίδης Παν. 11". Άλμα εις ύψος πρώτος ο Τουσιάδης Κ. με 1.68μ., δεύτερος ο Παπαλόλας Δ. με 1.45μ. Στο άλμα απλούν πρώτος ο Ζεζελίδης με 5,41μ. δεύτερος ο Τουσιάδης με 5,37μ. Στο άλμα τριπλούν πρώτος ο Τουσιάδης με 12,05μ. δεύτερος ο Αλεξ. Κόκκινος με 11,14μ. Στη σφαι-

κε η Ε' τάξη. «...Περί την 8 μ.μ. έληξαν οι αγώνες και το πλήθος ανεχώρησεν υπό τους ήχους της μουσικής του Φιλοπροόδου Σ.Σ. Ναούσης...».

Αυτή την χρονιά αποφοίτησαν από το γυμνάσιο οι μαθητές Γ. Δημητριάδης, Δ. Καρακώστας, Ι. Κόκκινος, Χρ. Λαναράς, Αστ. Περδικάρης, Γ. Παπαγεωργίου, Χρ. Παλλάκας, Ι. Καραμπατζός, Νικ. Σιμανίκας, Μ. Παπαβασιλείου, Χρ. Τσιτσινάς, Μαρ. Οι-

κονόμου, Αικ. Δάρη. Επαναξεταστέοι Καλ. Τουσιάδου, Νικ. Μήτσαλας, Αλ. Κόκκινος, και Κων. Πεχλιβάνος.

Στις 31/10/1927 η εφημερίδα «Μακεδονία» παρουσίασε μια έρευνα για τη Νάουσα. Για την εκπαίδευση στη Νάουσα αναφέρει: «Μου είπαν, ότι κι εδώ η οικογένεια δεν δεικνύει ενδιαφέρον δια το σχολείο. Τι μέγα κακόν. Εμφανής αντίθεσις προς την οικοδομικήν εμφάνισιν των διδασκηρίων. Οι διδάσκαλοι είναι απογοητευμένοι. Αναγκάζονται, σιγά σιγά

Τριών ιεραρχών, γιορτή των γραμμάτων πραγματοποιήθηκε η καθιερωμένη λειτουργία στον ιερό ναό της Παναγίας. Την θεία λειτουργία παρακολούθησαν οι μαθητές και πλήθος κόσμου. Μετά το ευαγγέλιο ο καθηγητής της θεολογίας Αθ. Παπαδόπουλος εκφώνησε τον πανηγυρικό της ημέρας.

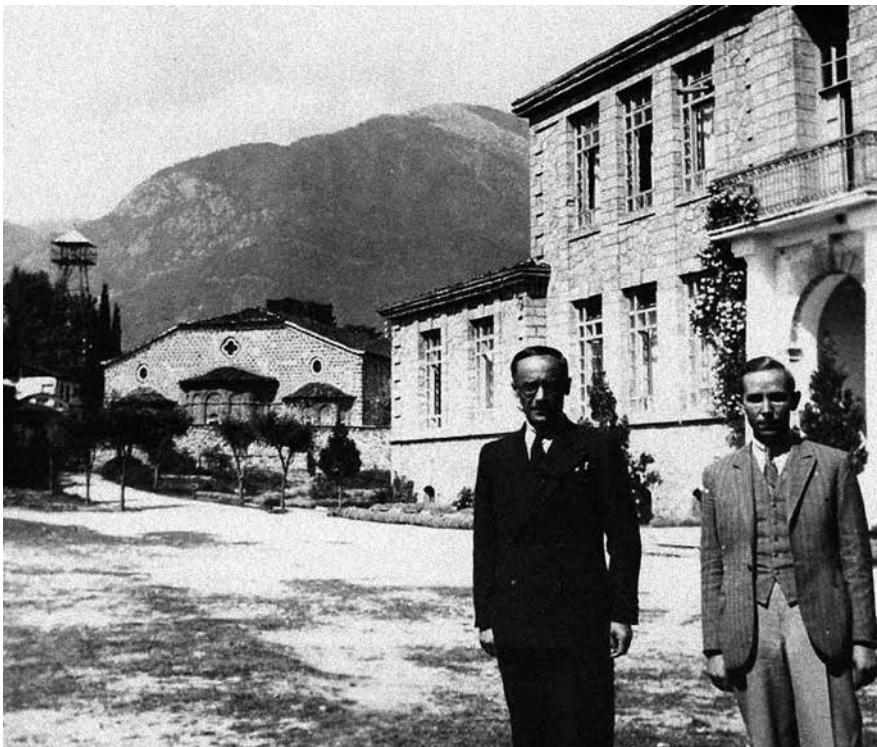
Για τον εορτασμό της εθνικής γιορτής της 25ης Μαρτίου έχουμε μια ανταπόκριση στον «Ταχυδρόμο της Βορ.

λόγου «Αθηνά» και ακολουθούντων των μαθητών κατευθύνθησαν εις το δημαρχείο. Μετά ταύτα συνήλθαν όλα τα σχολεία και πλήθος εκλεκτού λαού εις την αίθουσαν της «Ομονοίας», όπου έγινε πανσχολική εορτή. Εκφωνείται και δεύτερος πανηγυρικός υπό του τελειοφοίτου Ν. Σιμανίκα, επίσης εκλεχθέντος δια κλήρου...»

Αρχές του Απρίλη το γυμνάσιο πήγε ημερησία εκδρομή στο μοναστήρι του Προδρόμου. Τους μαθητές συνόδευσαν ο γυμνασιάρχης Α. Παπαοικονόμου και οι καθηγητές Τσόλης, Παπασπυρόπουλος, Παπαδόπουλος, Πλεκειάδης, Περιοιράδης, Χατζηανδρέου και Χήναρης.

Στις 3 και 4 Ιουνίου του 1928 διοργανώθηκαν αθλητικοί αγώνες των γυμνασίων της Δυτικής Μακεδονίας στην Έδεσσα. Τους αγώνες αυτούς τους προκήρυξε το Υπουργείο Παιδείας. Συμμετείχαν τα γυμνάσια Εδέσσης, Νάουσας, Βέροιας, Φλώρινας και το διδασκαλείο Αρρένων της Φλώρινας. Οι αθλητική ομάδα του Λαππείου γυμνασίου συμμετείχε με 50 αθλητές. Την προετοιμασία των αθλητών ανέλαβε ο γυμναστής του Λαππείου γυμνασίου Αγάθ. Φωστηρόπουλος.

Οι αθλητές αναχώρησαν σιδηροδρομικώς για την Έδεσσα το Σάββατο, παραμονή των αγώνων και μαζί με αυτούς πολλοί φίλαθλοι Ναουσαίοι. Όταν έφτασαν στην Έδεσσα, τους υποδέχτηκαν οι μαθητές του γυμνασίου της Έδεσσας. Την ίδια ώρα είχαν αφιχθεί και οι αθλητές του γυμνασίου της Φλώρινας. Η υποδοχή έγινε με μουσική που έπαιζαν παιδιά του Οικοτροφείου της Έδεσσας και όλοι μαζί υπό μορφή παρέλασης πήγαν στο γυμνάσιο της Έδεσσας. Εκεί παρευρισκόταν ο Μητροπολίτης ο οποίος και τους προσφώνησε. Ακολούθησε δεξίωση με την μαντολινάτα του Γυμνασίου της Εδέσσης και η δεξίωση

Επισκέπτες καθηγητές από τη Θεσσαλονίκη στο Γυμνάσιο το 1935 (αρχείο Λαππείου)

να το ρίχνουν και αυτοί έξω. Τι να κάμουν, όταν αι προσπάθειες τους συντρίβονται θρύψαλα, προ του ακλόνητου βράχου της οικογενειακής αδιαφορίας. Η διδασκαλία εις το γυμνάσιον χωλαίνει. Λείπουν άλλοι τέσσαρες, μη εξευρεθέντες ακόμη υπό της αρμοδίας Κρατικής υπηρεσίας. Και εισερχόμεθα εις το τρίτον μήνα του σχολικού έτους...».

Τα Έτη 1928 - 1929

Για τον καθιερωμένο εορτασμό των

Ελλάδος»: «...Μεγαλοπρεπέστατα εορτάσθη και ενταύθα η Εθνική εορτή. Μετά την λειτουργία εψάλη κατά τα ειωθότα δοξολογία εν τω ναώ Παναγίας καθ' ήν παρέστησαν αι αρχαί της πόλεως μας ο κ. δήμαρχος μετά του δημοτικού συμβουλίου, το προσωπικόν των ημετέρων σχολών μετά των μαθητών και μαθητριών και πλήθος λαού. Τον πανηγυρικόν εξεφώνησεν ο τελειόφοιτος κ. Γ. Παπαγεωργίου εκλεχθείς δια κλήρου. Ακολούθως προπορευομένης της μουσικής του φιλοπροοδευτικού συλ-

τελείωσε με τον εθνικό Ύμνο.

Την επόμενη ημέρα, Κυριακή 3 Ιουνίου στις 4 το απόγευμα όλοι οι αθλητές συγκεντρώθηκαν στο γήπεδο του Γυμναστικού συλλόγου «Μέγας Αλέξανδρος». Το στάδιο ήταν κατάμεστο από κόσμο που ήρθε να παρακολουθήσει τις γυμναστικές επιδείξεις και τους αγώνες. Πολλοί φίλαθλοι ήρθαν από την Θεσσαλονίκη. Οι αθλητές των τεσσάρων γυμνασίων και του Διδασκαλείου Φλώρινης παρέλασαν μπροστά από τους επιστήμους και φιλάθλους με τα εμβλήματα που έπαιζε η Μουσική του Εθνικού Οικοτροφείου Εδέσσης.

Οι αθλητές παρατάχθηκαν μπροστά στην εξέδρα των επιστήμων, όπου εκφώνησε λόγο ο Επιθεωρητής της Μέσης Εκπαίδευσης Λάγιος. Την έναρξη των αγώνων κήρυξε ο Νομάρχης Πέλλας. Οι αθλητές του γυμνασίου της Νάουσας μαζί με του αθλητές του γυμνασίου Εδέσσης εκτέλεσαν γυμναστικές επιδείξεις με σουηδικές ασκήσεις. Τα παραγγέλματα τα έδινε ο γυμναστής του γυμνασίου Εδέσσης Ταυρίδης. Όταν τελείωσαν οι γυμναστικές επιδείξεις και αφού χόρεψαν οι μαθητές του γυμνασίου της Έδεσσας εθνικούς χορούς, ξεκίνησαν οι αθλητικοί αγώνες.

Σε κάθε αγώνισμα συμμετείχαν 25 αθλητές και τα τελικά αποτελέσματα των αγώνων, όπως τα δημοσίευσαν οι εφημερίδες, είναι τα εξής: Στο αγώνισμα του τριαγμού α' γυμνάσιο Φλώρινας με 4 βαθμούς, β' γυμνάσιο Βέροιας με 5 βαθμούς, γ' γυμνάσιο Έδεσσας με 8 βαθμούς, δ' Διδασκαλείον Φλώρινας με 9 βαθμούς, ε' γυμνάσιο Νάουσας με 9 βαθμούς. Στο κάθε ένα άθλημα χωριστά τα αποτελέσματα έχουν ως εξής: Στα άλματα πρώτα τα γυμνάσια της Βέροιας και Φλώρινας ήρθαν ισόπαλα με 23 βαθμούς το καθένα. Δεύτερο το γυμνάσιο

της Έδεσσας μαζί με το Διδασκαλείο της Φλώρινας με 21 βαθμούς το καθένα και γ' το γυμνάσιο της Νάουσας με 15 βαθμούς. Στο άθλημα της λιθοβολίας α' το γυμνάσιο της Βέροιας με 25 βαθμούς, β' της Φλώρινας με 24 βαθμ., γ' το Διδασκαλείο Φλώρινας με 23 βαθμ. δ' της Έδεσσας με 22 βαθμ. και ε' της Νάουσας με 15 βαθμ. Στη σκυταλοδρομία α' της Φλώρινας, β' της Έδεσσας, γ' Βέροιας, δ' Διδασκαλείο Φλώρινας και ε' της Νάουσας.

Στο πένταθλο τα γενικά αποτελέσματα ήταν: α' το γυμνάσιο της Έδεσσας, β' το γυμνάσιο της Φλώρινας μαζί με το γυμνάσιο της Βέροιας, γ' το γυμνάσιο της Νάουσας και δ' το Διδασκαλείο της Φλώρινας. Αναλυτικά τα απο-

...το στάδιο ήταν κατάμεστο από κόσμο που ήρθε να παρακολουθήσει τις γυμναστικές επιδείξεις και τους αγώνες, ενώ φίλαθλοι ήρθαν από την Θεσσαλονίκη...

τελέσματα του πεντάθλου έχουν ως εξής: Στο αγώνισμα του δρόμου των 80 μέτρων α' γυμνάσιο της Νάουσας, β' Φλώρινας, γ' Βέροιας, δ' Έδεσσας, ε' Διδασκαλείο Φλώρινας. Στο άλμα εις μήκος α' το γυμνάσιο της Έδεσσας άθροισμα 113,94, β' Φλώρινας 113,13, γ' Βέροιας 112,92, δ' Νάουσας 110,83, δ' Διδασκαλείο Φλώρινας 106,7. Στο άλμα σε ύψος α' το γυμνάσιο της Έδεσσας άθροισμα 7,40, β' Νάουσας με 7,25, γ' Φλώρινας με 7,5, δ' Βέροιας με 7,5, και ε' Διδασκαλείο Φλώρινας. Στη λιθοβολία α' το γυμνάσιο Βέροιας 360,40 μ., β' Έδεσσας 358,92μ., γ' Φλώρινας 335,75μ., και δ' Νάουσας 317,48μ. Στη διελκυστίνδα α' το Διδασκαλείο της Φλώρινας και τα γυμνά-

σια Νάουσας και Βέροιας και β' Φλώρινας και Έδεσσας.

Πρωταθλητές των αγωνισμάτων του πεντάθλου στο άλμα εις ύψος α' ο Τουσιάδης της Νάουσας με 1,60. Στο δρόμο των 80 μ. ο Τουσιάδης της Νάουσας με 9,35'. Στη λιθοβολία ο Αμπατζής της Έδεσσας 18,10μ. Στο άλμα εις μήκος ο Αμπατζής Έδεσσας 5,71μ. Ατομικά στο δρόμο των 1000μ. ο Θελάς της Βέροιας με 3',25. Στη δισκοβολία ο Αμπατζής της Έδεσσας 33,41μ. Στο άλμα επί κοντώ α' ο Τρυπιάδης του γυμνασίου της Έδεσσας με 2,70μ., β' Γλάρης 2,75μ. Πρωταθλητές στο πένταθλο βγήκαν ισόπαλοι με 2 βαθμούς ο Τουσιάδης της Νάουσας και ο Αμπατζής της Έδεσσας.

Την Κυριακή στις 2 Ιουνίου του 1929 έγιναν οι γυμναστικές επιδείξεις του Λαππείου γυμνασίου στο γήπεδο του αθλητικού συλλόγου «Αθηνά». Εκτός από τις γυμναστικές επιδείξεις συνεχίστηκαν οι αθλητικοί αγώνες των μαθητών, που ξεκίνησαν την Πέμπτη 29 Μαΐου. Εντύπωση στους αγώνες αυτούς έκανε ο μαθητής Τουσιάδης Κ. Έγραφε η εφημερίδα «Ταχυδρόμος της Βορείου Ελλάδος»: «...Έλαβον μέρος 20 περίπου αθληταί. Οι αγώνες παρουσίασαν εκπληκτικά αποτελέσματα διότι ο αθλητής Κ. Τουσιάδης κατέρριψε το Μακεδονικό ρεκόρ εις το άλμα εις ύψος 1,68 και δρόμον των 80 μέτρων εις 9 δευτερόλεπτα. Ο αυτός αθλητής επέτυχε και άλλα πρώτα...».

Τα έτη 1930 - 1932

Σε μία έρευνα που έκανε η εφημερίδα «Μακεδονία» για τις μακεδονικές πόλεις το καλοκαίρι του 1930 έγραφε σχετικά για την εκπαίδευση στη Νάουσα: «Σχετικά με την πνευματικήν ζωήν της Ναούσσης έχει να μιλήση κανείς για το φιλόμουσο των κατοίκων και την αγάπη στα γράμματα. Μελετάται η ίδρυσις Ωδείου, η γυμνασιακή της εκπαίδευση

καταρτίζει άριστα τελειοφοίτους γερούς για ανώτερη μόρφωση. Το γυμνάσιο της Ναούσσης έχει την τύχη να περιλαμβάνει στο διδακτικό του προσωπικό καλλίστους λειτουργούς. Τον Γυμνασιάρχη κ. Παπαοικονόμου, τον φιλόλογον και γνωστόν συγγραφέα εκ Καστοριάς κ. Παπαθωμάν και τον νεαρόν καθηγητήν κ. Χατζηανδρέου, έναν απ' τους πιο μελετηρούς φιλόλογους, που θα μπορούσε να διακριθή και να ωφελήση την εκπαίδευση και σ' ένα περιβάλλον ευρύτερο απ' την Νάουσα...». Σ' ένα άρθρο της το 1931 η εφημερίδα «Μακεδονία», που φέρει την υπογραφή «Παρεπίπεδος», παρουσίαζε την οργάνωση και τις δραστηριότητες του γυμνασίου. Έγραφε η «Μακεδονία»: «Και φέτος, όπως και τις άλλες χρονιές, με την καλή και πατριωτική διεύθυνση του Γυμνασιάρχου κ. Γ. Στρουθοπούλου, η πνευματική κίνησης του Γυμνασίου μας δίδει μια πολύ ενθαρρυντική κίνηση σε γόνιμες εργασίες. Τις ταξικές μαθητικές κοινότητες, που και αυτές λειτουργούν, συνεπλήρωσαν οι μαθητικές ομάδες, με επικεφαλής ένα εκ των κ.κ. καθηγητών του Γυμνασίου μας. Έτσι αποτελέσθησαν η αθλητική ομάδα με τον καθηγητήν κ. Φωστηρόπουλον, η μουσική ομάδα με τον κ. Β. Κέκκην, η ομάδα της Φιλαλληλίας με τον κ. Α. Παπαδόπουλον, η καλλιτεχνική ομάδα με τον κ. Δ. Τσόλην, η φιλολογική ομάδα των διαλέξεων, απαγγελιών κλπ. με τον κ. Χρόνην, η φιλολογική ομάδα του θεάτρου με τον κ. Παναγιωτόπουλον, η εξερευνητική ομάδα φυσικών με τον κ. Χ. Μπούτσιζιαν, η αρχαιολογική εξερευνητική ομάδα με τον κ. Παπαδόπουλον, η προσκοπική ομάδα με τον κ. Παπαδόπουλον πάλιν.

Πρώτη την εμφάνιση στο κοινό της πόλεως μας έκανε η φιλολογική ομάδα των απαγγελιών και διαλέξεων και η μουσική ομάδα, σε μία κινηματογραφική παράσταση που έδωσε η Σχολική Επιτροπή για ενίσχυση του ταμείου του Γυμνασίου μας. Η πρώτη αυτή εμφάνιση των εργασιών των

ομάδων αυτών έκαμε πολύ καλή εντύπωση και τα παιδιά, που απήγγειλαν διάφορα ποιηματάκια και παίζανε διάφορα κομμάτια μουσικά, καταχειροκροτήθηκαν. Η φιλολογική ομάδα του θεάτρου ετοιμάζει μια υπέροχη θεατρική παράσταση που θα παιχθή, όπως μαθαίνουμε τώρα σύντομα και που έχει την επιτυχία εξησφαλισμένη χάρις στην εγνωσμένη προσπάθεια του καθηγητού κ. Παναγιωτοπούλου.

Η καλλιτεχνική ομάδα ετοιμάζει μια αληθινή έκπληξη στο κοινό της Ναούσσης με τον σχολικό κήπο της που τον καταρτίζει ο ακούραστος κ. Τσόλης. Η αθλητική ομάδα του κ. Φωστηροπούλου, που κατήρτισε μια γερή ποδοσφαιρική ομάδα, κάθε Κυριακή στις 4 μ.μ. προπονείται παίζουσα με άλλους ποδοσφαιρικούς ομίλους και

...σχετικά με την πνευματική ζωή της Νάουσας έχει να πει κανείς για τους φιλόμους κατοίκους, την αγάπη τους στα γράμματα και με άριστη γυμνασιακή εκπαίδευση...

βγαίνει πάντα νικήτρια. Η φιλαλληλική ομάδα ετοίμασε ένα σχολικό φαρμακείο και δίδει στα παιδιά φάρμακα δωρεάν και στα παιδιά που τα εξήτασε ο γιατρός και τα βρήκε φιλασθενικά, τα δίδει μουρουνέλαιον δωρεάν. Η φυσική εξερευνητική ομάδα, κάμνει κάθε τόσο και διάφορες έρευνες, μαζί με τον κ. Μπούφιαν, στα διάφορα πλησίον μέρη για να βρουν τα πετρώματα και τη χλωρίδα του τόπου. Η ιστορική αρχαιολογική ομάδα, εκτός από μία δύο επισκέψεις στους εδώ αρχαιολογικούς τόπους ετοιμάζει μια μεγάλη αρχαιολογική εκδρομή στη Θεσσαλονίκη, με τις ανώτερες τάξεις του γυμνασίου, για την μελέτη των Βυζαντινών μνημείων της.

Μα εκείνο που κινεί ζωηρό το ενδιαφέρον των μαθητών είναι οι μαθητικές διαλέξεις

που διοργανούνται κάθε Πέμπτη στις 3μ.μ. και στις οποίες άρχισε να προσέρχεται και κόσμος εξωσχολικός. Έτσι ως τώρα μίλησαν (αρχή έκανε ο Μπούτζιας με θέμα το αεροπλάνο και η εκλαϊκεύσις του), ο μαθητής της Ε' τάξεως Ελευθεριάδης με θέμα τα καθήκοντα του μαθητού, η μαθήτρια Γ. Κουκούλου της Δ. τάξεως, με θέμα ήθη και έθιμα της παλαιάς Νάουσας, που άρεσε πολύ, ο Κατσιγιάννης της Γ' με θέμα πόθεν ο κόσμος και ετοιμάζονται και άλλες ακόμα. Έτσι με την μαθητική κίνηση αυτή, που όταν διοργανωθή και μαθητική βιβλιοθήκη μέσα σ' ένα κατάλληλο αναγνωστήριο πούναι η φιλοδοξία της ακουράστου Σχολικής Επιτροπής, όλο το Γυμνάσιο στις εξωσχολικές του ώρες εργάζεται, όταν ευκαιρεί, σαν ένα αληθινό εργατικό μελίσσι, ζητώντας γλυκειά πνευματική τροφή ανθρωπιστική...».

Στις 24 Απρίλη του 1931 η εφημερίδα «Μακεδονία» δημοσίευσε εκτενέστατο ρεπορτάζ από τη Νάουσα για μία εκπαιδευτική εκδρομή που πραγματοποίησε το γυμνάσιο της Νάουσας στη Θεσσαλονίκη. Το δημοσίευμα μάλλον ήταν γραμμένο από τους μαθητές ή καθηγητές του γυμνασίου, δεν υπήρχε το όνομα του γράφοντος όπως συνηθίζεται, είχε τόσες πολλές λεπτομέρειες που έδειχναν πώς ήταν οργανωμένη και ο σκοπός της εκδρομής, που μόνο οι μαθητές και οι καθηγητές γνώριζαν. Είναι δε τόσο γλαφυρό που αξίζει να μεταφερθεί αυτούσιο. Ανέφερε λοιπόν η «Μακεδονία»: «Μία ζωηρή επιθυμία της αρχαιολογικής ομάδος του Γυμνασίου μας με την τελευταία εκδρομή στη Θεσσαλονίκη ικανοποιήθηκε γι' αυτό και τα παιδιά γύρισαν κατευχαριστημένα και κατενθουσιασμένα. Η Ε' τάξις είχε ζητήσει από τον καθηγητή της Ιστορίας τους να επισκεφθή τα διάφορα μνημεία της Βυζαντινής τέχνης για να αντιληφθή και εποπτικά όσα μάνθανε από το νεκρό γράμμα του βιβλίου, μια που το γυμνάσιο

μας δεν έχει κανένα εποπτικό μέσο διδασκαλίας. Η ευχή αυτή της Ε' τάξεως επί τέλους επραγματοποιήθηκε και έτσι η αρχαιολογική Ομάδα συνδυάζουσα την εκπαιδευτική επιθυμία της Ε' τάξεως οργάνωσε την μεγάλη αυτή εκδρομή, στην οποία πήραν μέρος και οι καθηγητά κ.κ Δ. Παναγιωτόπουλος (φιλόλογος), Χ. Μούτζιας (φυσικός), και Αθ. Παπαδόπουλος (θεολόγος και διδάσκων την ιστορίαν της Ε') ο οποίος είναι και ο αρχηγός της αρχαιολογικής ομάδος. Εις τους άνω προσετέθη και ο κ. Γ. Στρουθόπουλος, γυμνασιάρχων, προς παρακολούθησιν των παιδιών.

Τα πάντα σε μια δυό συνεδρίες εκανονίσθησαν, ωρίσθησαν μερικές επιτροπές επί της κινήσεως, διαμονής, εφαρμογής του προγράμματος κλπ. Και έτσι την Τετάρτη έγινε η εκκίνησης, που κόστισε πολλά καρδιοχτύπια στα παιδιά για την ακαταστασία του καιρού, και πολλές αμφιταλαντεύσεις στους καθηγητάς τους, αν έπρεπε να πάνε ή όχι. Ευτυχώς όμως ο καιρός ήρchiσε να δεικνύη σημεία καλλιετερεύσεως και έτσι με γέλια και τραγούδια φθάσανε στη Θεσσαλονίκη, όπου άλλοι πήγαν στα σπίτια διαμονής και άλλοι στο ξενοδοχείο Μπριστόλ, που το διευθύνουν Ναουσαίοι φίλοι πατριώται τους και που τους έκαμαν όλες τες δυνατές ευκολίες σε βαθμό που είναι κατευχαριστημένα τα παιδιά. Ευκολίες τους έκαμε και η Κρατική Εταιρεία Σιδηροδρόμων (έκπτως 50%) και το σωματείον των Αυτοκινητιστών Ναούσης.

Η πρώτη μέρα της αφιξέως τους, η Τετάρτη, φυσικά αφιερώθηκε για την εγκατάστασή τους. Σύμφωνα με το πρόγραμμα που είχαν χαράξει από πριν η Πέμπτη και η Παρασκευή θα ήταν αφιερωμένες για ιστορικές μελέτες και το Σάββατο για φυσικοβιομηχανικές. Ωρισαν ως ώρα συγκεντρώσεως το πρωί την 9ην π.μ. και το απόγευμα την 4 μ.μ. Ως τόπο συγκεντρώσεως όρισαν την Πέμπτη το Γ' Γυμνάσιο, διότι εκεί θα ήτο ο γυμνασιάρχης κ. Παπαϊκονόμου, που ήτο και γυμνασιάρχης και εδώ. Δυστυχώς δεν μπόρεσαν να τον

ΑΙ ΣΧΟΛΙΚΑΙ ΕΠΙΔΕΙΞΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΔΕΣΣΑΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΒΕΡΡΟΙΑ, ΝΑΟΥΣΣΑ, ΕΔΕΣΣΑ, ΦΛΩΡΙΝΑ

ΕΔΕΣΣΑ, 3. (Τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας). Σήμερον ἔλαβον χώραν εἰς τὴν πόλιν μας, μετὰ πάσης ἐπισημότητος, αἱ γυμναστικαὶ ἐπιδείξεις καὶ ἀθλητικοὶ ἀγῶνες τῶν μαθητῶν τῶν Γυμνασίων Ἀντικῆς Μακεδονίας, ἤτοι Βερροίας, Ναούσης, Φλωρίνης, Ἐδέσσης, ὡς καὶ τοῦ Διδασκαλείου Ἀργένων Φλωρίνης.

Ἡ Ἐδεσσα ἀπὸ χθὲς παρουσιάζει ὀψιν πανηγυρικὴν. Ἀπὸ ὅλας τὰς πόλεις τῆς Δυτ. Μακεδονίας συνέρρουσαν πλήθη φιλάθλων, ἵνα παρακολουθήσωσι τοὺς ἀθλητικοὺς ἀγῶνας, οἵτινες θὰ λήξουν αὐθριον (σήμερον) τὸ ἑσπέρας.

Χθὲς τὸ ἀπόγευμα ἀφίκοντο εἰς τὴν πόλιν μας σιδηροδρομικῶς οἱ μαθηταὶ καὶ ἀθληταὶ τῶν Γυμνασίων Ναούσης καὶ Φλωρίνης. Εἰς τὸν σταθμὸν ὑπεδέχθησαν τοὺς οἱ μαθηταὶ τοῦ Γυμνασίου Ἐδέσσης μετὰ τῶν καθηγητῶν καὶ τῆς μουσικῆς τοῦ Οἰκτροφείου μας. Τοὺς ξένους μαθητάς, μεταβάντας ἐν παρελάσει εἰς τὸ Γυμνάσιον, προσεφώνησεν ὁ Μητροπολίτης.

Ἀκολουθῶς ἐγένετο πρὸς τιμὴν των δεξιῶσε, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ μανδολινάτα τοῦ Γυμνασίου μας ἐξετέλεσε θανμάσια τεμάχια. Ἡ ὥραία συγκέντρωσις ἔληξε διὰ τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ Ἐθνικοῦ μας Ὑμνου.

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Γυμνασίου Βερροίας ἀφίχθησαν διὰ τῆς ἑσπερινῆς ἀμαξοστοιχίας τῆς χθὲς.

Σήμερον τὴν 4ην μ. μ. εἰς τὸ εὐρὺ γήπεδον τοῦ Γυμναστικοῦ Συλλόγου «Μέγας Ἀλέξανδρος» παρὰ τὸ μαγευτικὸν «Κιουπρί» ἐγένετο ἑναρξίς τῶν γυμναστικῶν ἐπιδείξεων καὶ ἀγωνισμάτων ἐπὶ παρουσίᾳ γιλιάνων θεατῶν, τὸ πλεῖστον ὅμως ἀπὸ τῆς πόλεως.

Διδασκαλεῖον Φλωρίνης παρελαύνουν πρὸ τῶν ἐπισήμων ὑπὸ τὰ χειροκροτήματα τοῦ πλήθους, Ἐθανμάσθη παρὰ πάντων ἡ φιλοτιμία προσπάθεια ἦν τὰ Μακεδονόπουλα ἐπέδειξαν εἰς τὸ ἀρρενωπὸν παράστημα καὶ τὴν κανονικότητα τῶν κινήσεων.

Ἐπικολοῦθησεν παράταξις τῶν μαθητῶν πρὸ τῆς ἐξέδρας τῶν ἐπισήμων, καθ' ἣν προσφωνεῖ ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσεως κ. Λάγιος, ὁ δὲ Νομάρχης Πέλλης κηρύσσει τὴν ἑναρξιν τῶν ἀθλητικῶν ἀγῶνων.

Ἀμέσως κατόπιν εἰς τὸν στίβον ἐκτελοῦν θανμασίας συνηδικὰς ἀσκήσεις οἱ μαθηταὶ τοῦ Γυμνασίου Ναούσης, μετ' αὐτοὺς δὲ οἱ τοῦ Γυμνασίου Ἐδέσσης ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ γυμναστοῦ των κ. Ταυρίδου.

Μετὰ τὰς ἀσκήσεις οἱ μαθηταὶ τοῦ Γυμνασίου Ἐδέσσης χορεύουν διαφόρους Ἑλληνικοὺς χοροὺς χειροκροτούμενοι φρενιτιωδῶς.

Ἐν τῷ μεταξὺ λαμβάνουν χώραν καὶ τὰ διαφορὰ ἀθλητικὰ ἀγωνίσματα μετὰ κάτῳ ἀποτελέσματα:

1) Ὁμαδικὸς δρόμος πεντάθλου ἐξ 25 μαθητῶν μετ' ἐπίδοσιν, Γυμνάσιον Ναούσης: 61 βαθμοὺς, Φλωρίνης 65, Βερροίας 74, Ἐδέσσης 79 καὶ Διδασκαλεῖον Φλωρίνης 91 βαθμοὺς.

2) Ὁμαδικὴ λιθοβολία παίδων ἐξ 25 ἀθλητῶν μετ' ἐξῆς ἐπίδοσιν: Γυμνάσιον Βερροίας 25 βαθμοὺς καὶ Διδασκαλεῖον Φλωρίνης 23 βαθμοὺς.

3) Σκυταλοδρομία παίδων μετ' ἐξῆς νίκης τῆς ἐξῆς: 1ον) Γυμνάσιον Φλωρίνης, 2ον) Ἐδέσσης, 3ον) Βερροίας, 4ον) Διδασκαλεῖον Φλωρίνης καὶ 5ον) Γυμνάσιον Ναούσης.

Τὴν 6.30 μ. μ. ἔληξαν τὰ ἀγωνίσματα.

Δημοσίευμα τῆς εφημερίδας «Μακεδονία» τοῦ 1928 για τὴν διεξαγωγὴ γυμνασιακῶν ἀθλητικῶν ἐπιδείξεων στὴν Ἐδεσσα ὅπου συμμετείχε τὸ Λάμπειο Γυμνάσιο

δοῦν, γιατί ἦταν ἄρρωστος στὴ Λάρισα.

Εφοδιασμένα λοιπὸν τὰ παιδιά μετὸν φωτογραφικὸν τους φακὸ, στis 9 π.μ. ἀρχινοῦν τὴν ἀνάβαση στὴν Ἀκρόπολη. Επισκέπτονται τὰ τεῖχη καὶ τὸν περίβολο τῆς Ἀκροπόλεως, σταματώντας στis πύλες τῆς για νὰ τὴν φωτογραφίσουν. Κατεβαίνουν ἀπὸ ἐκεῖ στὴ μονὴ Βλατάδων, τὴν ὁποίαν δὲν μπόρεσαν νὰ τὴν ἐπισκεφθοῦν καλὰ, διότι ο πανοσοφ. Ηγούμενος βιαζόταν νὰ φύγῃ

για ἐπισκέψεις. Στὴν ἐκκλησίᾳ ὁμως τοῦ οσίου Δαυτὶδ στέκονται πιο τυχεροὶ γιατί ο προϊστάμενος, καλόκαρδος καὶ πρόθυμος, μετὰ μεγάλη προθυμίᾳ ὁδήγησε τὰ παιδιά καὶ τὰ ἐξηγήσε τὰ σχετικὰ μετὸ ἀνακαλυφθέν μωσαϊκὸν στis κόγχες τῆς Αγ. Τραπεζῆς καὶ μετὸς 8 τάφους μοναχῶν κλπ. Ἀπὸ ἐκεῖ κατεβαίνουν στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ καὶ ἐπισκέφτονται κατόπιν τὸν κομπόν ναὸν τῆς Αγ. Αἰκα-

ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΑΟΥΣΣΑ

ΜΙΑ ΓΟΝΙΜΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΚΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΜΑΣ

ΝΑΟΥΣΣΑ, Ἀπρίλιος. — Μία ζωντανή ἐπιθυμία τῆς ἀρχαιολογικῆς ομάδος τοῦ Γυμνασίου μας μὲ τὴν τελευταία ἐκδρομὴ στὴν Θεσσαλονίκην ἐκπονήθηκε γι' αὐτὸ καὶ τὰ παιδιὰ γύρισαν κατευχαριστημένα καὶ κατενθουσιασμένα. Ἡ Ε' τάξις εἶχε ζητήσει ἀπὸ τὸν καθηγητὴ τῆς Ἱστορίας τοὺς νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ διάφορα μνημεῖα τῆς Βυζαντινῆς τέχνης γιὰ νὰ ἀντιληφθῇ καὶ ἐποπτικὰ ὅσα μάνθανε ἀπὸ τὸ νεκρὸ βιβλίον τοῦ βιβλίου, μὴ πού τὸ Γυμνάσιό μας δὲν εἶχε κανένα ἐποπτικὸ μέσο διδασκαλίας. Ἡ εὐχὴ αὐτῆς τῆς Ε' τάξεως ἐπὶ τέλους ἐπραγματοποιήθηκε καὶ ἔτσι ἡ ἀρχαιολογικὴ Ὁμάδα συνδυάζουσα τὴν ἐκπαιδευτικὴ ἐπιθυμίαν τῆς Ε' τάξεως ὁργάνωσε τὴν μεγάλη αὐτὴ ἐκδρομὴ, στὴν ὁποία πῆραν μέρος καὶ οἱ καθηγηταὶ κ. κ. Δ. Παναγιωτόπουλος (φιλόλογος), Χ. Μούτζιας (φυσικός) καὶ Ἀθ. Παπαδόπουλος (θεολόγος καὶ διδασκων τῆς ἱστορίας τῆς Ε') ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀρχαιολογικῆς ομάδος. Εἰς τοὺς ἄνω κ. καθηγητὰς προστεθῆ καὶ ὁ κ. Γ. Στρουθόπουλος, γυμνασιάρχων, πρὸς παρακολούθησιν τῶν παιδιῶν.

Τὰ πάντα σὲ μιὰ δυὸ συνεδρίῳ ἐκανονίσθησαν, ὁρίσθησαν μερικαὶ ἐπιτροπὲς ἐπὶ τῆς κινήσεως, διαμονῆς, ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος κτλ. καὶ ἔτσι τὴν Τετάρτην ἐγίνε ἡ ἐκκίνησις, πού καὶ πολλὰ καθυστερήματα ἐστὶν ἐκείνη γιὰ τὴν ἀκαταστασίαν τοῦ καιροῦ, καὶ πολλὰς ἀμφιταλαντεύσεις στοὺς καθηγητὰς τοὺς, ἂν ἔπρεπε νὰ πᾶν ἡ ὁχ. Εὐτυχῶς ὁμως ὁ καιρὸς ἤρχισε νὰ δεικνύῃ σημεῖα καλλιτερεύσεως καὶ ἔτσι μὲ γέλοιο καὶ τραγούδια φθάσανε στὴν Θεσσαλονίκην, ὅπου ἄλλοι πῆγαν στὰ σπῆτια πού εἶχαν ὑποδείξει στὴν ἐπιτροπὴ διαμονῆς καὶ ἄλλοι στὸ ξενοδοχεῖο Μπιστολ, πού τοῦ διευθύνουν Ναουσαῖο φίλοι πατριῶται τοὺς καὶ πού τοὺς ἔκλειαν ὅλες τὰς δυνατός εὐκολίας σὲ βαθμὸ πού εἶνε κατευχαριστημένα τὰ παιδιὰ. Εὐκολίες τοὺς ἔκαμεν καὶ ἡ Κρατικὴ Ἑταιρεία Σιδηροδρόμων (ἐκπλῶσις 50 οἰ) καὶ τὸ σωματεῖον τῶν Αὐτοκινήτων Ναουσσῆς.

Πού εἶχαν προετοιμάσῃ τὰ παιδιὰ τῆς Ε' τάξεως γιὰ τὴν Θεσσαλονίκην. Τὴν ἐργασία αὐτὴν τὴν ἐτίμησε καὶ ὁ ἐκ τῶν καθηγητῶν τοῦ Γ' Γυμνασίου κ. Δημόπουλος καθὼς καὶ ἀρκετοὶ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Ἡ Παρασκευὴ τοὺς βρῆκε ὅλους συγκεντρωμένους στὰς 9 ἀκριβῶς στὸ Β' Γυμνάσιο γιὰ τὴν ἐπισκέπτειν τὴν κάτω πόλιν, καὶ τὸ γυμνάσιον αὐτὸ τοὺς ἤλθε βολικώτερον. Μὰ τότε ἦταν ἡ περιποίησις καὶ τοῦ γυμνασιάρχου κ. Μικρού, καὶ τῶν κ. κ. Καθηγητῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Β' Γυμνασίου, ὥστε μὲ τίς προσφωνήσεις καὶ ἀντιφωνήσεις, μὲ τὰ ἀναψυκτικὰ καὶ τὰ μουσικὰ τεμάχια πού ἐφαλλαν γιὰ τὰ παιδιὰ τοῦ Γυμνασίου μας, καθὼς καὶ μὲ τίς δύο κινηματογραφικὰς ταινίας πού προὔβλεπαν, τὴ μιὰ περὶ κατασκευῆς τσιμέντου καὶ τὴν ἄλλη γιὰ κάποιο λουλούδι σχεδὸν μόλις βρῆκαν καιρὸ τὸ πρῶν νὰ ἐπισκεφθῶν τὸν Ἅγιον Δημήτριον, τὴν Ἀχειροποίητον, Ἀγ. Σοφίαν, Ἀγ. Γεώργιον καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῶν Χαλκῶν. Τὸ Β' Γυμνάσιον ἐπίσης τοὺς παρεχώρησε μιὰ αἴθουσάν του γιὰ τὴν σχετικὴν ἐργασίαν, τῆς Ε' τάξεως στὴν ὁποία παρευρέθη καὶ ὁ κ. Κούμας. Ἀνεπτύχθη καὶ τὸ θέμα Γράμματα, Πνευματικὴ Κίνησις, Ἐμπόριο καὶ Βιομηχανία τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐτοίμην περᾶσε καὶ ἡ Παρασκευὴ. Τὸ μεσήμερι πῆγαν μαζί μὲ τοὺς καθηγητὰς τῶν στὰ Ἡλύσια γιὰ νὰ διούσιν τὸν Βασιλέων καὶ τὸ βράδυ πῆγαν γιὰ νὰ διούσιν τὸ μελόδραμα στὸ Πατέ.

Τὸ Σάββατον μὲ τὴν ὁδηγίαν τοῦ κ. Μπούτζια ἐπισκέφθησαν τὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ ἀσυρμάτου, ὅπου ὁ κ. καθηγητὴς τοὺς ἀνέπτυξε τὰ σχετικὰ μὲ τὸν ἀσύρματον. Μ. μεσημβρία ἀνεγνώσθη σχετικὴ μελέτη καὶ διαλύθησαν τὰ παιδιὰ ἐνωρίς γιὰ νὰ ἐτοιμασθῶν πρὸς ἀναχώρησιν τὴν Κυριακὴν. Καὶ ἔφυγον τὰ καὶ μὲν μὲ μεγάλη λύπη γιὰ τὸν ἀσύντακτον, νὰ διούσιν καὶ ἄλλα πού δὲν μπόρεσαν νὰ διούσιν ἀλλὰ καὶ νὰ παρακολουθήσουν τὸ ποδοσφαιρικὸν μᾶτς τῆς Κυριακῆς.

Τὸ

καὶ τοῦ γυμνασιάρχου κ. Μικρού, καὶ τῶν κ.κ. καθηγητῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Β' γυμνασίου, ὥστε μὲ τίς προσφωνήσεις καὶ ἀντιφωνήσεις, μὲ τὰ ἀναψυκτικὰ καὶ τὰ μουσικὰ τεμάχια πού ἐφαλλαν γιὰ τὰ παιδιὰ τοῦ Γυμνασίου μας, καθὼς καὶ μὲ τίς δύο κινηματογραφικὰς ταινίας πού προέβλεπαν, τὴ μιὰ περὶ κατασκευῆς τσιμέντου καὶ τὴν ἄλλη γιὰ κάποιο λουλούδι σχεδὸν μόλις βρῆκαν καιρὸ τὸ πρῶν νὰ ἐπισκεφθῶν τὸν Ἅγιον Δημήτριον, τὴν Ἀχειροποίητον, Ἀγ. Σοφίαν, Ἀγ. Γεώργιον καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῶν Χαλκῶν. Τὸ Β' Γυμνάσιον ἐπίσης τοὺς παρεχώρησε μιὰ αἴθουσα τοῦ γιὰ τὴν σχετικὴν ἐργασίαν, τῆς Ε' τάξεως στὴν ὁποία παρευρέθη καὶ ὁ κ. Κούμας. Ἀνεπτύχθη καὶ τὸ θέμα Γράμματα, Πνευματικὴ Κίνησις, Ἐμπόριο καὶ Βιομηχανία τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐτοίμην περᾶσε καὶ ἡ Παρασκευὴ. Τὸ μεσήμερι πῆγαν μαζί μὲ τοὺς καθηγητὰς τῶν στὰ Ἡλύσια γιὰ νὰ διούσιν τὸν Βασιλέων καὶ τὸ βράδυ πῆγαν γιὰ νὰ διούσιν τὸ μελόδραμα στὸ Πατέ.

Τὸ Σάββατον μὲ τὴν ὁδηγίαν τοῦ κ. Μπούτζια ἐπισκέφθησαν τὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ ἀσυρμάτου, ὅπου ὁ κ. καθηγητὴς τοὺς ἀνέπτυξε τὰ σχετικὰ μὲ τὸν ἀσύρματον. Μ. μεσημβρία ἀνεγνώσθη σχετικὴ μελέτη καὶ διαλύθησαν τὰ παιδιὰ ἐνωρίς γιὰ νὰ ἐτοιμασθῶν πρὸς ἀναχώρησιν τὴν Κυριακὴν. Καὶ ἔφυγον τὰ καὶ μὲν μὲ μεγάλη λύπη γιὰ τὸν ἀσύντακτον, νὰ διούσιν καὶ ἄλλα πού δὲν μπόρεσαν νὰ διούσιν ἀλλὰ καὶ νὰ παρακολουθήσουν τὸ ποδοσφαιρικὸν μᾶτς τῆς Κυριακῆς. Τὸ πρόγραμμα πού ἀκολούθησε καὶ συνέταξε ἡ Ε' τάξις στὴν πραγματικὰ ἐνδιαφέρουσα αὐτὴ ἐκδρομὴ ἦταν τὸ εξής:

Πέμπτη π.μ. Επίσκεψις τῆς Ἀνω Πόλεως: Τεῖχη, φρούρια, περίβολος Ἀκροπόλεως, μονὴ Βαλτάδων, Ὅσιος Δανυῖδ, ναὸς Προφήτου Ἡλιοῦ, ναὸς Ἀγ. Αἰκατερίνης καὶ οἱ 12 Ἀπόστολοι. Μ.Μ. Ανάπτυξις θεμάτων: Τοπογραφία Θεσσαλονίκης (μαθητῆς Γ. Οικονόμου). Μνημεῖα (Δημ. Γιαγκούλας, Ι. Γρηγοριάδης, Α. Μισιρλής), Ἱστορία Θεσσαλονίκης (Κ. Δοξόπουλος, Ν. Ζαμπάκας, Δ. Μανδάλτσος).

Δημοσίευμα τῆς εφημερίδας «Μακεδονία» τοῦ 1931 γιὰ τὴν μεγάλη ἐκπαιδευτικὴ ἐκδρομὴ τοῦ Λαππείου Γυμνασίου στὴν Θεσσαλονίκην τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1931.

τερίνης καὶ τὸν ρυθμικότερον ναὸν τῶν 12 Ἀποστόλων. Κάθε μνημεῖον, τὸ ἐπαίρνε ὁ κινηματογραφικὸς φακός, γιὰ νὰ εἶναι κατατεθημένο στο ἀρχεῖον τῆς Ε' τάξεως καὶ στὴν ἀρχαιολογικὴν οἰκίαν.

Ἐτοίμην περᾶσε ἡ πρωϊνὴ διαδρομὴ. Στις 1 μ.μ. χωρίζονται γιὰ τὸ μεσήμερι γιὰ νὰ συγκεντρωθῶν τὴν 4 μ.μ. στὸ Γ' Γυμνάσιον, τὸ ὁποῖον μὲ μεγάλη προθυμίαν παρεχώρησε μιὰ αἴθουσα τοῦ γιὰ τὴν ἀνάγνωση τῶν σχε-

τικῶν μελετῶν πού εἶχαν προετοιμάσῃ τὰ παιδιὰ τῆς Ε' τάξεως γιὰ τὴν Θεσσαλονίκην. Τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ἐτίμησε καὶ ὁ ἐκ τῶν καθηγητῶν τοῦ Γ' γυμνασίου κ. Δημόπουλος καθὼς καὶ ἀρκετοὶ μαθηταὶ αὐτοῦ.

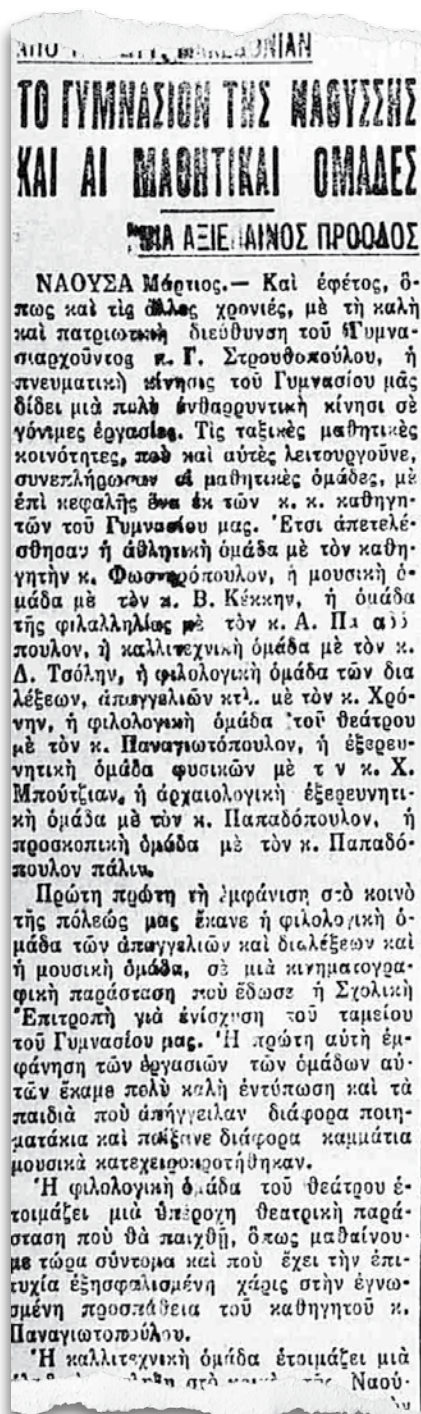
Τὴν Παρασκευὴ τοὺς βρῆκε ὅλους συγκεντρωμένους στὰς 9 ἀκριβῶς στὸ Β' Γυμνάσιον, γιὰ τὴν ἐπισκέπτειν τὴν κάτω πόλιν, καὶ τὸ γυμνάσιον αὐτὸ τοὺς ἤρθε βολικώτερον. Μὰ τότε ἦταν ἡ περιποίησις

Παρασκευή π.μ. Επίσκεψις Αγ. Δημητρίου, Αγ. Σοφίας, Αγ. Γεωργίου, Αγ. Παρασκευής, Αγ. Παντελεήμονος, Χαλκέων, Καμάρας, Λευκός Πύργος, Μουσείον, Πανεπιστήμιον. Μ.Μ. Ανάπτυξις θεμάτων: Γράμματα (Ολ. Λαφάρα) Τέχναι (Ευγ. Μώκου), Η Θεσσαλονίκη ως πόλις του Αγ. Δημητρίου (Ι. Ωωμαΐδης).

Σάββατον π.μ. Επίσκεψις εγκαταστάσεων ασυρμάτου, εργοστασίων Αλατίνη, Ηλεκτρικής Εταιρείας, Σαπουνοποιίας. Μ.Μ. Ανάπτυξις θεμάτων: Εμπόριον και Βιομηχανία (Ι. Πεχλιβάνος και Χαραλαμπόδης), Κοινωνικός βίος (Θ. Ελευθεριάδης), Σπουδαιότης της Θεσσαλονίκης (Α. Τσίτσος).

Τα παιδιά έμειναν απ' όλη την εκδρομή κατενθουσιασμένα και πολύ ικανοποιημένα γιατί ικανοποιήθηκε όχι μονάχα ο πόθος των να ιδούν μια πόλι σαν την Θεσσαλονίκη αλλά και διότι ικανοποιήθηκαν πολλές απορίες που τους είχαν γεννηθή στο μάθημα της Ιστορίας σχετικά με τη Θεσσαλονίκη. Τα Χριστούγεννα του 1931 το γυμνάσιο συμμετείχε στις χριστουγεννιάτικες γιορτινές εκδηλώσεις της πόλης. Στην εφημερίδα «Μακεδονία» για τις χριστουγεννιάτικες εκδηλώσεις στη Νάουσα αναφέρεται ότι οι μαθητές του Λαπτείου γυμνασίου διοργάνωσαν την πρώτη μέρα των Χριστουγέννων γιορτή.

Έγραφε η εφημερίδα: «...Προχθές την πρώτη μέρα δόθηκεν η θεατρική παράστασις του Γυμνασίου στη Δημοτική αίθουσα των Αμερικανών και επέτυχε πλήρως. Το Χριστουγεννιάτικο δέντρο ήταν πλουσιώτατο και άφθονα τα δώρα έλαβον οι παρευρεθέντες. Η φιλαρμονική της «Αθηνάς» και η ορχήστρα του Γυμνασίου έπαιξαν εκλεκτά τεμάχια. Η αίθουσα ήταν κάταμεστος εκλεκτού κόσμου ο οποίος δίκαια χειροκρότησε τους μαθητάς και τας μαθήτριάς που υπεδύθησαν με χάρη και τέχνη δυσκόλους ρόλους διδακτικών έργων. Εις τον Γυμνασιάρχην κύριον Μαστορίδην αξίζει μέγας έπαινος, όπως και εις τους κ.κ. καθηγητάς, οι οποίοι οργάνωσαν τόσο επι-

Δημοσίευμα της εφημερίδας «Μακεδονία» του 1931 για το πλήθος των δρατηριοτήτων, σχολικών και εξωσχολικών, του Γυμνασίου

τυχημένα τη σεμνή και ωραία γιορτή του Γυμνασίου μας. Αι εισπράξεις διατίθενται δια τα μαθητικά συσσίτια της πόλεως...».

Μια περιέργη είδηση δημοσιεύτηκε στις 29/11/32 στα «Μακεδονικά Νέα» με τίτλο «Η Νάουσα ζητεί να

μην καταργηθεί το γυμνάσιο της» Η ίδια εφημερίδα έγραφε ότι «Υπό του Δήμου και των οργανώσεων της πόλεως μας υποβάλλεται υπόμνημα προς την κυβέρνησιν, η οποία παρακαλείται όπως εξαιρέση της καταργήσεως το Γυμνάσιον Ναούσης. Προς τούτοις συγκαλείται αύριον την πρωΐαν παλλαϊκή συγκέντρωσις εις το δημοτικόν θέατρον, καθ' ήν θα ομιλήση επί του θέματος ο γυμνασιάρχης κ. Μαστορίδης. Επίσης κατά την συγκέντρωσιν θα ομιλήση δια ιδρυόμενα μαθητικά συσσίτια ο κ. Τύμης. Η συγκέντρωσις προμηνύεται ενδιαφέρουσα.»

Το έτος 1933

Στις 29 Απριλίου του 1933 το Λάππειο γυμνάσιο διοργάνωσε μεγάλη σχολική γιορτή στην αίθουσα του κινηματοθέατρου της Νάουσας. Εκτός από απαγγελίες ποιημάτων δόθηκαν και δύο θεατρικές παραστάσεις. Ένα δράμα του Ζαχαρία Παπαντωνίου «Ο όρκος του πεθαμένου» και μία κωμωδία του Ν. Λάσκαρη «Η πώλησις της Αθηνάς». Η εφημερίδα «Ταχυδρόμος της Β. Ελλάδος» έγραφε: «...η γιορτή αυτή ήταν η καλύτερη από τις προηγούμενες γιορτές του γυμνασίου η οποία στέφτηκε με μεγάλη επιτυχία. Η επιτυχία τιμά τον γυμνασιάρχη Χαρ. Μαστορίδη και όλη την Νάουσα...».

Στον γυμνασιάρχη απέδιδε την επιτυχία της εκδήλωσης και ιδιαίτερα την επιτυχία του δράματος η εφημερίδα «Μακεδονία». «...Η προσεκτική και επιμελημένη προσπάθεια του γυμνασιάρχου μας κ. Μαστορίδου, εδικαίωσε τας προσδοκίας μας. Το έργο που παίχτηκε «ο όρκος του πεθαμένου» ένα έργο βαρύ που τόσα και τόσα γράφτηκαν γι' αυτό και που παίχτηκε στην Αθήνα επί αρκετό καιρό από σοβαρό θίασο, ήταν ανώτερο για τα παιδιά και για την κοινωνία μας, αλλά η ακούρατος προσπάθεια του Γυμνασιάρχου μας, συνετέλεσε ώστε να αποδοθή και να γίνει νοητό...».

Η σχολική γιορτή άρχισε με απαγγε-

Δημοσίευμα της εφημερίδας «Μακεδονία» του 1933 για τη μεγάλη σχολική γιορτή του Λαππείου Γυμνασίου στην αίθουσα του κινηματοθεάτρου της Νάουσας

λία της μαθήτριας της πρώτης τάξης Ανθοπούλου με το ποίημα «Άτυχη μάνα». Έπειτα δόθηκε η παράσταση του δράματος «Ο όρκος του πεθαμένου». Στο δράμα συμμετείχαν στο ρόλο της Αρετής η Γρ. Κουκούλου η οποία, αν και ο ρόλος της ήταν πολύ δύσκολος, τον απέδωσε πολύ καλά και μάλιστα σε ορισμένα σημεία ήταν αληθινά υπέροχη. Τον ρόλο της χαροκαμένης μάνας τον απέδωσε με μεγάλη επιτυχία η μαθήτρια Χρυσουλίδου, που με το παίξιμό της συγκίνησε τους πάντες. Στην παράσταση πήραν μέρος οι μαθητές Θ. Δημόπουλος, Ι. Σταματοπούλος, Π. Σεφερτζής, Α. Χατζηνικολάου, ο

Κ. Μπίτζιος, οι μαθήτριες Γιαμαλή, Λόπη Τσακμάκη, Σιούγγαρη, Χρηστίδου, Κωνσταντινίδου, Πάζη και Ματθαίου, ο Τζαμτζής, Τσούκας, Οικονόμου, Σεπετάκος, Θεοδοσιάδης. Όλοι οι μαθητές και οι μαθήτριες απέδωσαν πολύ καλά τους ρόλους τους, γιατί είχαν επιλεγεί σύμφωνα με τον ρόλο που τους ταιριάζει. Η Πίστη Κοκκίνου βοήθησε τις μαθήτριες να μάθουν το χορό των νεράιδων. Μετά το δράμα, η Γρ. Κουκούλου απαγγείλε το ποίημα του Κ. Παλαμά «Η Νιόβη» όπως γράφουν τα Μακεδονικά Νέα: «...έπειτα η χαριτωμένη τελειόφοιτος Ρούλα Κουκούλου απήγγειλε το ποίημα «Νιόβη». Ακολούθησε η μονό-

πρακτη κωμωδία του Ν. Λάσκαρη «Η πώλησις της Αθηνάς». Στην κωμωδία έλαβαν μέρος οι μαθήτριες Παράσχη και Βαλταδώρου και οι μαθητές Κ. Τουρπάλης, Α. Τσιούκας, Χρ. Πεχλιβάνος.»

Με μεγάλη λαμπρότητα έγιναν οι γυμναστικές επιδείξεις του Λαππείου γυμνασίου την Κυριακή 4 Ιουνίου 1933, όπως έγραφαν τα «Μακεδονικά Νέα»: «Εις αυτές παρέστησαν αφιχθέντες επί τούτω ο Γενικός Επιθεωρητής της Μέσης Εκπαίδευσως κ. Λάιος μετά της κυρίας του, ο Επιθεωρητής των Δημοτικών Σχολείων κ. Αναστασόπουλος μετά της κυρίας του και πλήθος κόσμου. Την 5ην μ.μ. προπορευομένης της μουσικής του Συλλόγου νέων η «Αθηνά», εγένετο η παρέλασις των μαθητών και μαθητριών προξενήσασα αρίστην εντύπωσιν. Αμέσως κατόπιν ο γυμναστής κ. Φωστηρόπουλος διδιδε το παράγγελμα και αρχίζουν αι σονηδικαί ασκήσεις εκτελεσθείσαι κανονικώτατα. Επακολουθούν δρόμος 50 μέτρων μαθητριών με πρώτη την δίδα Χατζηδημητρίου 8", μαθητών 80μ. με πρώτον τον μαθητήν Τσιακμάκη 9". Άλμα απλούν Σεφερτζής 1,80 και τρεις άλλοι με 1,50. Άλμα εις ύψος πρώτος Τζιαμτζής 1,60 και δεύτερος Σεφερτζής 1,55. Λιθοβολία πρώτος ο Σταματοπούλος 19μ. και μαθητριών πρώτη δις Σπάρτη. Ακοντισμός πρώτος Κοντοζής 38,50μ. Ομαδική σκυταλοδρομία πρώτη η Δ' τάξις. Επακολούθησαν εθνικοί χοροί των Καρνατίδων, διεκρίθη η δις Κουκούλου, επίσης άφθαστη ήτο εις τον Κρητικόν (Πεντοζάλη) η δις Πόπη Παπαδουράκη. Ένα μεγάλο εύγε αξίζει εις τον γυμναστήν κ. Φωστηρόπουλον δια τας αόκνους προσπάθειάς του καθώς και τα ακούραστα παιδιά που διά δεύτερη φοράν, έπειτα από την θεατρική παράστασιν, έδειξαν ότι εργάζονται για το καλό τους και για το καλό του Γυμνασίου».

Το Σάββατο 10 Ιουνίου 1933 συνέχεια των γυμναστικών επιδείξεων του γυμνασίου, στο προαύλιο του σχολείου έγιναν αγώνες σκοποβολής αφιερω-

Φωτογραφία και απόκομμα τίτλου της εφημερίδας «Φως» του 1937 όπου έγιναν οι γυμναστικές επιδείξεις του Πρακτικού Λυκείου της Νάουσας

μένοι στη μνήμη του Ι. Χρυσάφη. Συμμετείχαν μόνο οι δύο μεγάλες τάξεις. Πρώτος ήλθε ο Αμανατίδης με επιτυχίαν 89% και δεύτεροι τρεις ισόπαλοι με την ίδια επίδοση 86% οι Γιόργας, Τσιούκας, Σταματόπουλος. Οι επιδόσεις αυτές είναι μικρότερες των προκριματικών όπου ο πρώτος είχε 94%. Στους νικητές απονεμήθηκαν μετάλλια και πτυχία.

Τα έτη 1934 - 1937

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς τον Ιούνιο του 1934 έγιναν οι γυμναστικές επιδείξεις του Πρακτικού Λυκείου στο «Κιόσκι». Ο ανταποκριτής της εφημερίδας «Μακεδονία», «Αισιόδοξος» έγραφε: «...Από πρωΐας ήδη, κατόπιν ειδικών προσκλήσεων και προφορικών γνωστοποιήσεων άπαν το κοινόν της πόλεως μας εν πλήρει ανυπομονησία ανέμενε την 5ην απογευματινήν, ίνα συρρεύση εις το ιστορικόν «Κιόσκι» του και απόλαυση την σφριγηλήν νεολαίαν του ανωτέρω εκ-

παιδευτηρίου του. Η 5ην ώρα επλησίαζεν ήδη, αλλά με... ραγδαίαν βροχή. Είναι όμως γνωστή η Ναουσαϊκή αποφασιστικότητα. Και ήρχισαν αι επιδείξεις ενώ η ανθρωπομάζα του Κιόσκου, επισήμων και μη, συνεχώς ηύξανε με νέους ομίλους θεατών. Τα αποτελέσματα ήσαν τα εξής: Δρόμος 60μ. μαθητριών: α) Χατζηδημητρίου Ε., β) Γιουλέκα Α. Δρόμος 80μ: α) Ξιφιλίνος Αντ., β) Δασκαλόπουλος Γ. Άλμα εις ύψος: α) Τζαμτζής Θ. 1,60, β) Τσάτσας Θ. 1,55, γ) Λόγγος Δ. 1,55, Λιθοβολία μαθητριών: α) Σπάρτση Ελ. 11,30, β) Χατζηκώστα Ν. 10,30. Λιθοβολία μαθητών: α) Τζαμτζής Θ. 18,08, β) Αποστολίδης Ν. 18,05. Άλμα εις απλούν: α) Ξιφιλίνος Αντ. 5,54, β) Σεφερτζής Π. 5,54, (εις πένταθλον 5,75), γ) Τζαμτζής 5,40. Σφαιροβολία: α) Σεφερτζής 13,68, β) Κυριακίδης 12,96, Αποστολίδης 12,54. Ακοντισμός μαθητριών: α) Σπάρτση Ελ. β) Τσάρα Θ. Ακοντισμός μαθητών: α) Λύτης Φ. 39,70, β) Γιώργας 35,42. Δρόμος 1000μ: α) Κυριακίδης Γ. 2.59", β) Σεφερτζής 3. 5". Σκυταλοδρομία: α) Στ'. β)

Δ'. τάξη. Ομαδικόν Πένταθλον: α) Στ'. β) Δ'. τάξη. Δισκοβολία ελευθέρη: Ξιφιλίνος 39,5μ. Ελληνική: Σεφερτζής 34μ. Τελειώνοντας ο «Αισιόδοξος» συγχαίρει τον γυμνασιάρχη κ. Μαστορίδη και όλους τους καθηγητές για την επιτυχημένη οργάνωση και εκτέλεση της γιορτής. Ειδική μνεία έκανε στον γυμναστή του γυμνασίου Αγαθ. Φωστηρόπουλο. Στις 22 Ιουνίου 1934 υπήρξε μια επιστολή του διευθυντού της εφημερίδας «Νάουσσα» Ν. Δουλγεράκη στην εφημερίδα «Ταχυδρόμος της Βορ. Ελλάδος» με τίτλο: «Το σκάνδαλον του γυμνασίου Ναούσης». Από την επιστολή φαίνεται ότι είχαν δημιουργηθεί σοβαρά προβλήματα στη λειτουργία του γυμνασίου σε σημείο να επέμβει ο Επιθεωρητής Εκπαιδεύσεως.

Από ό,τι δείχνει το δημοσίευμα την αναστάτωση πρέπει να την δημιούργησε ο καθηγητής των θρησκευτικών Πρόνιας με καταγγελία που έκανε στο υπουργείο Παιδείας σε βάρος ορι-

σμένων μαθητριών και καθηγητών του γυμνασίου. Δυστυχώς παρά την προσπάθεια που κατέβαλα, στάθηκε αδύνατον να βρω τις επιστολές που έστειλε ο Δουλγεράκης στην εφημερίδα «Ελεύθερος Τύπος».

Η επιστολή έχει ως εξής: «Προς άρσιν πάσης παρεξηγήσεως και δια να τεθώσι τα πράγματα εις την θέσιν των, θεωρώ υποχρέωσιν μου όπως δηλώσω και δημοσιόα ότι τα δημοσιευθέντα εις τα υπ' αριθ' 76,79 και 80 της 9ης, 12ης και 13ης Ιουνίου έ.ε φύλλα της εφημερίδος «Ελεύθερος Τύπος» της Θεσσαλονίκης άρθρα μου, σχετικά με τα καταγγελλθέντα εις το Υπουργείον της Παιδείας παρά του καθηγητού των θρησκευτικών του γυμνασίου Ναούσσης κ. Πρόνιαν εις βάρος μαθητριών τινών του γυμνασίου Ναούσσης και των εν Ναούσση συναδέλφων του, εκτός του ότι είχαν μέρος της συντάξεως της εφημερίδος παραποιηθή και εις το κείμενον αυτών συμπεριληφθή φράσεις και λέξεις, τας οποίας εγώ δεν είχαν αναγράψει, ουδώς αφορούσαν τας

μαθητρίας Καίτην και Πέτην Φιλ. Αρνή, ούτε και την μαθητρίαν Αθανασίαν Θωμά Γκιουλέκα και ότι τα εν λόγω άρθρα μου αναγόμενα εις το παρελθόν και αφορώντα πρόσωπα τα οποία από ετών έπαυσαν να φυτώσιν εις το Γυμνάσιον Ναούσης σκοπό είχαν να προκαλέσουν την άμεσον επέμβασιν του Επιθεωρητού της Εκπαίδευσις, προς αποκατάστασιν της διασαλευθείσης εν τω Γυμνασίω Ναούσης τάξεως συνεπεία των καταγγελιών του κ. Πρόνια...».

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς του 1937 έγιναν οι γυμναστικές επιδείξεις του Πρακτικού Λυκείου της Νάουσας. Η επίδειξη έγινε στον προαύλιο χώρο του γυμνασίου. Πριν ξεκινήσει το πρόγραμμα μίλησε ο γυμναστής του Λυκείου Ευριπίδης Ελευθεριάδης. Το πρόγραμμα περιλάμβανε σουηδικές ασκήσεις αγωνίσματα και εθνικούς χορούς. Τις επιδείξεις παρακολούθησε πλήθος κόσμου που παραβρέθηκε από νωρίς στο προαύλιο του γυμνασίου. Το έτος 1937 αποφοίτησαν οι

μαθητές και οι μαθήτριες Ματθαίου
Λεμονιά, Πάξη Καλλιρόη, Μπέρσου
Δωροθέα, Καλπαξίδου Σωτηρία, Γιο-
λένα Αναστασία, Κανονίδης Ευάγγε-
λος, Κανονίδης Ορφεύς, Καζαντζής
Γεώργιος, Κολτσάκης Χρίστος, Σαμα-
ράς Γεώργιος, Κουσαξίδης Αστέριος,
Σιάτρης Νικηφόρος.

Τα έτη 1938 - 1939

Την επόμενη χρονιά, στο σχολικό έτος 1938, τον Μάιο δόθηκε θεατρική παράσταση από τους μαθητές και μαθήτριες του Πρακτικού Λυκείου στην αίθουσα του κινηματοθεάτρου «Ομόνοια». Τα σκηνικά τα φιλοτέχνησε ο Τάκης Χασιούρας. Να πώς περιέγραφε τη θεατρική παράσταση ο ανταποκριτής στην εφημερίδα «Φως»:

«Το πρώτον μέρος άρχισε με έναν κήπο από ζωντανά λουλούδια – φαντασμαγορία – που αποτελείτο από τας μαθητριάς Ε. Τουρπύλη, τριαντάφυλλον, Ε. Καζαντζή, κρίνος, Α. Σιπητάνου, ίον, Σ. Ματθαίου, μαργαρίτα,

Φωτογραφία της εφημερίδας «Φως» του 1938 με μαθήτριες με αθλητική περιβολή στις γυμναστικές επιδείξεις του Γυμνασίου

Ειρ. Χ' Γρηγοριάδου, μη με λησμονείς, Β. Βουτυρά, τσουκνίδα. Κατόπιν επαίχθει με εξαιρετική επιτυχία το δράμα «Να ζεί το Μεσολόγγι». Ο Κ. Ιωάννου ως Παπαγιώργης, η Λίτσα Τσιτσιλίκη στο ρόλο της Χρυσούλας, η Ε. Χρυσουλίδου ως Γεώργινα, η Κ. Θεοδοροπούλου στον ρόλο της Φωτεινής, και οι Μπέρτσος, Λίτης, Αδαμίδης, και αι Παπαδοπούλου, Τσουκαλά, Λανά, εκράτησαν όλοι τους ικανοποιητικά τους ρόλους των.»

Και συνέχιζε ο ανταποκριτής: «Στο β' μέρος παίχθηκαν μια ξεκαρδιστική κωμωδία «Να παιδιά να μάλαμα» και ένας έξυπνος κωμικός διάλογος «Μπαμπά πήρα δέκα». Το γ' μέρος είχε μια μονόπρακτη φάρσα «Στα στραβά». Επίσης στο πρόγραμμα της παραστάσεως είχε και τραγούδια, τα οποία τραγούδησε θανμάσια η χορωδία του Λυκείου, συνοδεία πιάνου της κ. Π. Χέλμη και του κ. Γ. Τσιτσιλίκη φλάουτο...».

Τέλη Μαΐου του 1938 έγιναν οι γυμναστικές επιδείξεις του γυμνασίου της Νάουσας. Οι επιδείξεις έγιναν στο δημοτικό γυμναστήριο της πόλης. Ο Γρηγ. Στακόπουλος ανταποκριτής της Νάουσας στην εφημερίδα «Φως» έγρα-

φε: «Παρουσία των τοπικών αρχών και με αφάνταστον συρροήν κόσμου διεξήχθησαν σήμερον Κυριακήν εις το ευρύ δημοτικόν γυμναστήριον οι σχολικοί αγώνες των μαθητών Πρακτικού Λυκείου και των αστικών σχολείων αρρένων και θηλέων. Την Ελλανόδικον επιτροπή των αγώνων απετέλεσαν ο δήμαρχος κ. Φ. Κόκκινος, ως πρόεδρος, ο διευθυντής της υποδιοικήσεως Χωροφυλακής κ. Μαντούβαλος, ο ειρηνόδικος κ. Χ' Αθανασίου, ο οικονομικός έφορος κ. Δημ. Χριστοδούλου, ο διευθυντής του ταμείου κ. Γεωργιάδης, ο αρχιερατικός επίτροπος κ. Θ. Γκερλής, ο διευθυντής του Λυκείου κ. Φ. Λουπάσης και ο πρόεδρος της εφορείας κ. Φ. Αρνής. Απολυτάρχης ήτο ο διευθυντής του πρακτικού Λυκείου κ. Λουπάσης, γυμνασάρχος ο κ. Χρ. Σινάπης, γεν. γραμματεύς των αγώνων ο κ. Κ. Λιναράς, έφορος ο κ. Ε. Ελευθεριάδης, χρονομέτραι οι κ. Χέλμης και Βούλγαρης, καθηγηταί, και ο αστυνόμος κ. Ραυτόπουλος. Κριταί αλμάτων οι κ.κ. Δ. Καραδήμος και Μαλαφούτης, καθηγηταί, κριταί ρίψεων οι κ.κ. Γ. Βουρλάς και Ι. Καρατζάς, εφέτης ο κ. Ε. Ελευθεριάδης».

Και συνέχιζε το δημοσίευμα: «Μετά την θριαμβευτικήν παρέλασιν των μαθητών και

μαθητριών, η οποία κατεχειροκροτήθη, τον όρκον των μαθητών και μαθητριών, την προσφώνησιν υπό του διευθυντού του Λυκείου κ. Φ. Λουπάση, όστις και εκήρυξεν την έναρξιν των αγώνων. Έγινεν ωραία επίδειξις των μαθητών και μαθητριών και ήρχισε η εκτέλεσις του β' μέρους του προγράμματος των επιδείξεων, του περιλαμβανοντας τα αθλητικά αγωνίσματα. Ούτω, εις τον δρόμον των 50 μ. του Αστικού Θηλέων, πρώτη ήλθεν η Τσακίρη, δευτέρα η Βογιατζή και τρίτη η Γουργουλιάτου. Τα λοιπά αποτελέσματα έχουν ούτω: Δρόμος 50μ. Αστ. Αρρένων: 1) Κολτσάκης, 2) Κωνσταντινίδης, 3) Τσολάκος. Δρόμος 60μ. Πρακτικού Λυκείου Αρρένων: 1) Καράτζος, 2) Ξανθίδης, 3) Λαπαβίτσας. Δρόμος 60μ. Πρακτικού Λυκείου Θηλέων: 1) Τσουκαλά, 2) Σταματίου, 3) Μπέρτσου. Άλμα εις μήκος Πρακτικού Λυκείου Θηλέων: 1) Πιτσελίκη, 2) Τσάρα, 3) Τσουκαλά. Δρόμος 100μ. Πρακτικού Λυκείου: 1) Μυλόπουλος, 2) Αδαμίδης, 3) Πιττάκης. Ελληνικός ακοντισμός Πρακτικού Λυκείου: 1) Ελευθεριάδης, 2) Τιλεβερίδης, 3) Αδαμίδης. Άλμα τριπλούν: Ν. Πιττάκης 2) Μυλόπουλος, 3) Λαναράς. Άλμα απλούν 1) Καράτζος, 2) Ξανθίδης, 3)

Φωτογραφία της εφημερίδας «Φως» του 1938 με μαθήτριες με παραδοσιακές φορεσιές στις γυμναστικές επιδείξεις του Γυμνασίου

Γουσόπουλος, Λιθοβολία Πρακτικού Λυκείου: 1) Τιλβερίδης, 2) Μέσκος, 3) Χ' Παράσχης. Δρόμος 300 μ. Πρακτικού Λυκείου 1) Αδαμίδης, 2) Σταμπουλής, 3) Πιττάκης. Ελληνική δισκοβολία: 1) Παπαδόπουλος, 2) Τιλβερίδης, 3) Μ. Χρυσάφης.»

Στην επίδειξη δεν έλειψαν και οι εθνικοί χοροί που αποτελούσαν το τρίτο μέρος του προγράμματος. Χόρεψαν οι μαθήτριες ντυμένες με την παραδοσιακή φορεσιά και καταχειροκροτήθηκαν. Ακολούθησε η απονομή των επάθλων, μεταλλίων και διπλωμάτων στους νικητές και νικήτριες των αγώνων. Το δημοσίευμα ολοκληρωνόταν με μνεία στους φαλαγγίτες «Καθ' όλην την διάρκεια των αγώνων των τάξεων εντός του σταδίου ετήρουν φαλαγγίται, οίτινες και εδέχθησαν τα συγχαρητήρια των προϊσταμένων των.»

Τον Νοέμβριο ένα δημοσίευμα της εφημερίδας «Φως», σχετικά με τους οκτώ επιτυγχόντες μαθητές της σχολικής χρονιάς 1938-1939 στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, δείχνει την ποιοτική δουλειά του διδακτικού προσωπικού του γυμνασίου της Νά-

ουσας που είναι κυρίως αποτέλεσμα της συμπλήρωσης του διδακτικού προσωπικού. Όπως έγραφε η εφημερίδα πέτυχαν: «Ι. Μήττας, και Γ. Λαναράς εις το Πολυτεχνείον, Ε. Ραφαηλίδης, Ι. Ελευθεριάδης και Δ. Θεοδωρόπουλος εις την Σχολήν Ευελπίδων και Ι. Τσαμπάκης εις την Νομικήν Σχολήν Θεσσαλονίκης, ήτοι σχεδόν το σύνολον των εξελθόντων εκ του Πρακτικού Λυκείου κατά το έτος 1938-1939. Σημειωτέον οι ούτοι δεν παρακολούθησαν φροντιστήριον. Λαμβάνοντας υπ' όψιν την σειράν επιτυχίας των καθ' ήν ο μαθητής Μήττας ήλθεν 15ος εις το Πολυτεχνείον εκ των 600 διαγωνισθέντων, ο Ραφαηλίδης 28ος εκ των υπερχιλίων διαγωνισθέντων εις την Σχολή των Ευελπίδων, ο δε Τσαμπάκης 3ος κατά σειρά επιτυχίας, παρ' ότι προήρχετο εκ του Λυκείου, οφείλομεν να ομολογήσωμεν ότι η επιτυχία αυτή είναι έργον του διδάξαντος προσωπικού του Λυκείου αποτελουμένου από κ.κ. Χρ. Σινάλη, Δημ. Μπαλαφούτη, Ι. Χέλη, Ε. Βούλγαρη, Κ. Πηληϊάδου, Δημ. Καραδήμου, Γ. Βουρλιά, Ι. Καρατζά, Κ. Λιναρά, Ε. Ελευθεριάδη και Π. Χέλη, υπό την ηγεσίαν του αείμνηστου σοφού

διευθυντού των Φρ. Λουλάση».

Αντί επιλόγου

Οι αναφορές στις εφημερίδες για το Λάμπειο σταματούν το 1939. Λογικό. Ο κόσμος απ' εδώ και στο εξής γίνεται άλλος. Η εισβολή του Χίτλερ το Σεπτέμβρη του 1939 στην Πολωνία σηματοδοτεί την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Τα σχολεία σε όλη την επικράτεια παύουν να είναι σημείο αναφοράς. Το γενικό εκπαιδευτικό κλίμα της εποχής τη 10ετία 1940-1946, αλλά και την περίοδο του εμφυλίου 1946-1949 χαρακτηρίζεται από επιτάξεις σχολικών κτιρίων, λειτουργία λαϊκών συσσιτίων, έλλειψη καυσίμων τους χειμερινούς μήνες, δυσκολίες στις υποδομές και ελλείψεις διδακτικού προσωπικού. Το Λάμπειο Γυμνάσιο δεν θα αποτελέσει εξαίρεση. Στα χρόνια της Γερμανικής κατοχής θα συνεχίσει να λειτουργεί αποσπασματικά εκεί δίπλα στο χώρο της εκκλησίας του Τιμίου Προδρόμου και σε χώρους που παραχώρησαν τα εργοστάσια Λαναρά. ■

Ομιλία του Κων/νου Καραμανλή ως προέδρου της ΕΡΕ στη Νάουσα. Αριστερά ο Ιωάννης Τζαμπάζης.

ΕΝΑΣ ΑΘΟΡΥΒΟΣ ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Ο ΝΑΟΥΣΑΙΟΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΓΙΑΓΚΟΣ ΤΖΑΜΠΑΖΗΣ

«Εσύ παλικάρι μου από πού είσαι; Σε βλέπω καθημερινά στο εστιατόριο». «Από τη Νάουσα, κύριε. Είμαι υπάλληλος στην εφορία». «Από τη Νάουσα! Εκεί έχετε έναν άνθρωπο ανιδιοτελή, ανάργυρο πατριώτη. Είναι το διαμάντι του Ελληνικού κοινοβουλίου. Τον Γιάννη Τζαμπάζη. Ποτέ δεν ζήτησε κάτι για τον εαυτό του. Αυτό στο λέει ο Μπασιάκος που υπηρέτησε την Βουλή πολλές τετραετίες και πολλά είδαν τα μάτια του». Από τη συνομιλία του Γιώργου Σακελλαρίου με τον Βουλευτή Μπασιάκο στη Θήβα το 1971.

Γράφει ο
Τάκης Μπάισης

Ο Ιωάννης Τζαμπάζης γεννήθηκε στη Νάουσα το 1920. Πατέρας του ο Αντώνιος, ο οποίος ήταν τσέλιγκας με πολλά βοσκοτόπια. Είχε βλάχικες ρίζες και μετά τη χηρεία του με τη

Στεργιανή, κόρη του μεγαλοτσέλιγκα Ζήση Πούλιου, παντρεύτηκε την Ολυμπιάδα Γουτιάνου με την οποία απέκτησε δέκα παιδιά. Από αυτά έζησαν δύο αγόρια και δύο κορίτσια. Ο

Γιάγκος ο πρωτότοκος ήταν η μεγάλη αδυναμία των γονιών του. Από πολύ μικρό παιδί με τον μειλίχιο χαρακτήρα του και τις απλές σκέψεις του σκλάβωνε όλο το περιβάλλον του. Τα πρώτα του γράμματα τα διδάχθηκε στο δημοτικό σχολείο «Γαλάκεια». Στη συνέχεια τελείωσε με αριστείο το «Λάμπειο» γυμνάσιο. Μετά από εξετάσεις εισήχθη στη νομική σχολή Θεσσαλονίκης. Αποφοίτησε με άριστα στις 5-12-1946. Στις 27 Απριλίου 1947 παντρεύεται την εκλεκτή της καρδιάς του Στέλλα, κόρη του Στέργιου Γιαννούλη.

Η συμμετοχή του στα κοινά αρχίζει ως επίτροπος του Ιερού Ναού Παναγιάς. Στην θητεία του αυτή λύνει χρονίζοντα προβλήματα που ταλάνιζαν τους φτωχούς ενοίκους των κελιών της εκκλησίας. Έτσι, φτωχές οικογένειες βλάχων που φιλοξενούνταν, κατάφεραν αντί συμβολικών τιμημάτων, να αγοράσουν μικρά οικόπεδα γύρω από την εκκλησία και να γίνουν για πρώτη φορά ιδιοκτήτες των σπιτιών τους.

Αμέσως μετά τις σπουδές του κατετάγη στο στρατό, όπου υπηρέτησε για 4,5 χρόνια, λόγω των συνθηκών του εμφυλίου πολέμου. Με ειδικότητα στις διαβιβάσεις σαν απλός οπλίτης αρνήθηκε αξιώματα, τοποθετημένος στη Δράμα και στη Φλώρινα πάντα στην πρώτη γραμμή.

Με τη λήξη του πολέμου επιστρέφει στη Νάουσα ως δικηγόρος του πρωτοδικείου Βεροίας από τον Ιούνιο του 1950 ως τον Ιούνιο του 1971. Στη συνέχεια γίνεται συμβολαιογράφος. Ως δικηγόρος, διακρίθηκε για τις μελέτες του, που κατά καιρούς δημοσίευε, καθώς και για την ευθύτητα του στις δίκες, που πάντα κέρδιζε.

Στην πολιτική ξεκίνησε το 1951 ως μαθητής του Φιλώτα Κόκκινου. Εξέλεγε πληροψηφών σύμβουλος και χρημάτισε αντιδήμαρχός του. Το 1958 εκλέχτηκε βουλευτής με το κόμμα του Κωνσταντίνου Καραμανλή (ΕΡΕ). Επανεκλέχτηκε το 1961.

Κατά τη διάρκεια της βουλευτικής του θητείας δούλεψε για τον τόπο μας, προβάλλοντας τα τοπικά προβλήματά του. Πολλές φορές μιλώντας από το βήμα της Βουλής, πέτυχε την επίλυση της πλειονότητάς τους με αρκετά ικανοποιητικά αποτελέσματα. Με ενέργειες δικές του ιδρύθηκαν δύο υποκαταστήματα Αγροτικής Τράπεζας σε Αλεξάνδρεια και Νάουσα, εργοστάσιο κατασκευής χυμών στον Σιδηροδρομικό Σταθμό Νάουσας καθώς και ψυκτικές εγκαταστάσεις.

Έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την εγκατάσταση των ακτημόνων της Νάουσας, για να τους δοθούν κτήματα στα γόνιμα μέρη του δάσους. Επίσης αγωνίστηκε ώστε οι συνεταιρισμοί να έχουν ίση μεταχείριση με τις ιδιωτικές εξαγωγικές εταιρείες στο θέμα των επιδοτήσεων. Επίσης ζήτησε και πέτυχε δανειστική των βιομηχανιών που πυρπολήθηκαν κατά την διάρκεια του εμφυλίου, με χαμηλά επιτόκια. Προσπάθησε η Νάουσα να γίνει έδρα ταξιαρχίας. Συμπαραστεκόμενος στον Δήμαρχο Φιλώτα Κόκκινο κατάφερε με τους υπουργούς Δ. Μακρή, Γρ. Κασιμάτη και Θεμελή την ίδρυση των Τεχνικών Σχολών, με προοπτική να απορροφήσουν έξι χιλιάδες σπουδαστές.

Στόχος του ήταν να γίνει η περιφέρεια Νάουσας μονοεδρική βουλευτική

Ο Ιωάννης (Γιάγκος) Τζαμπάζης

έδρα, ως Ηρωική Πόλη της Ελλάδος, όπως το Μεσολόγγι. Πέτυχε την κατασκευή των εργατικών κατοικιών στην περιοχή «Παπαράντος», καλύπτοντας αρκετές ανάγκες άστεγων εργαζομένων οικογενειών. Μετά τη βουλευτική θητεία του εκδίδει για δύο χρόνια την τοπική εφημερίδα «Νάουσα».

Ασκώντας το επάγγελμα του συμβολαιογράφου χαρακτηρίστηκε για την εργατικότητα και το ανάργυρόν του. Χάριζε τις αμοιβές του ή έπαιρνε το ελάχιστο. Βοηθούσε σημαντικά άπορους, καθώς και συλλόγους πολιτιστικούς και φιλανθρωπικούς. Υπήρξε πρωτεργάτης για την ανέγερση των κτηριακών εγκαταστάσεων στον Έξω Πρόδρομο, δαπανώντας σημαντικά χρηματικά ποσά. Σε ώρα εργασίας, στο γραφείο του, τον αντάμωσε ο Χάροντας στις 27 Ιουλίου 1988, ήρμος αγωνιστή στα 68 χρόνια του.

Στην κηδεία του, στην εκκλησία του Αγίου Μηνά σε πάνδημο ακολουθία, τον επικήδειο εκφώνησαν οι βουλευτές Δ. Χατζηδημητρίου και Αγγ. Βαλταδώρας, αναφερόμενοι στους αγώνες και την αγάπη για τη γενέτειρά του. Τόνισαν τον ιδιαίτερα ευγενικό χαρακτήρα του, που με τις ευαισθησίες και το φιλότιμό του, τον ισχυρό χαρακτήρα του και την πένα του, φανέρωναν έναν άνθρωπο με όραμα, στόχους και υλοποίηση των ονείρων του, κατά το δυνατόν.

Το φωτεινό αυτό παράδειγμα, ο Γιάγκος Τζαμπάζης, μας δίδαξε τι είναι δυνατόν να κάνει ένας άνθρωπος όταν πιστεύει στην αποστολή του σκοπού του και θέτει τον εαυτό του, ανεπιφύλακτα, στην υπηρεσία της πατρίδας του. Ήταν ο άνθρωπος που έφυγε περήφανος, όρθιος, όπως τα αιωνόβια πλατάνια. Έτσι θα τον θυμόμαστε, όσοι τον γνωρίσαμε. Τον Ναουσαίο που γεννήθηκε πλούσιος και ξόδεψε την περιουσία του για την πόλη και τις ιδέες του. Μία οδό με το όνομά του, του οφείλει η Νάουσα, ως ελάχιστο δείγμα ευγνωμοσύνης. **Ν**

«ΔΩΡΙΚΟΥ ΡΥΘΜΟΥ»

ΠΡΩΤΟ ΕΡΓΟ ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Στην κατάμεστη αίθουσα ΒΕΤΛΑΝΣ παρουσιάστηκε την Τετάρτη 25/9/2019 το πρώτο μυθιστόρημα του Αλέξανδρου Οικονόμου με τον τίτλο «Δωρικού ρυθμού». Το βιβλίο παρουσίασαν ο κ. Γεδεών Βούλης και η κ. Δήμητρα Τζάκη, ενώ τον συντονισμό, την συλλογή και επεξεργασία του οπτικού υλικού είχε ο κ. Πέτρος Στοϊδης.

*Γράφει η
Δήμητρα Τζάκη-Μπεσλικά*

Οι Αιγύπτιοι έλεγαν για τους τοπογράφους πώς είναι εκείνοι που τετνώνουν τα σχοινιά για να ξαναοριοθετήσουν το χώρο που ο καιρός, η θεομηνία, ο χρόνος αλλοίωσε και τον άλλαξε στη συνείδηση των ανθρω-

πων ή τους έκανε να τον ξεχάσουν. Ο Αλέξανδρος λοιπόν με αυτό του το πρώτο μυθιστόρημα γράφει στο χαρτί μια λίστα από τόπους και καρφώνει αρχικά το καρφί στο Τάφο της Κρίσεως, δένει εκεί το σχοινί του και

το τεντώνει από τόπο σε τόπο δημιουργώντας το χάρτη της ιστορίας στους δρόμους της οποίας μας καλεί να πλανηθούμε. Είναι η Μίεζα και ο Τάφος της Κρίσεως, η Αίγινα και ο ναός της Αφαίας, η Αθήνα με τον ναό του Ηφαίστου και τον Παρθενώνα, το Σούνιο με τον ναό του Ποσειδώνα, η Νάουσα στη σημερινή της πραγματικότητα, το Άγιο Όρος με τα μυστικά του, η Βουλγαρία και η Ρουμανία ως ενδιάμεσοι σταθμοί για τις ανάγκες της πλοκής και τέλος η Σικελία.

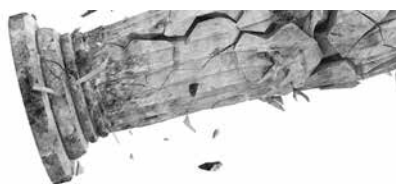
Αυτή είναι εν συντομία η Τοπογραφία του μυθιστορήματος με τίτλο «Δωρικού Ρυθμού». Αυτός ο χάρτης είναι οι τόποι που αγαπά ο συγγραφέας, που και εμείς, λίγο ως πολύ τους γνωρίζουμε, αλλά και λίγο ως πολύ τους αγνοούμε. Είναι οι τόποι που ο Αλέξανδρος γνωρίζει σαν την παλάμη του χεριού του και για να τους κάνει ελκυστικούς, να τους επικοινωνήσει με όσο το δυνατόν περισσότερο κόσμο, επινοεί μια ιστορία μυστηρίου και αρχαιοκαπηλίας που απ' την αρχή, από την πρώτη σελίδα, ως το τέλος κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

Γιατί ίσως είναι ανάγκη να το πούμε εδώ πως ο συγγραφέας γράφει μια με την πόρτα του κλειστή και ξαναγράφει την ιστορία του με την πόρτα ανοιχτή. Εν ολίγοις γράφει για τον εαυτό, τον τρώνε τα νύχια του να γράψει τις ιστορίες, απ' το μενού των φαντασμάτων του, όπως πολύ γλυκά μιλάει ο Ξανθούλης για τη μνήμη του συγγραφέα. Φαντάσματα που με διάφορες αφορμές και αιτίες και εκλάμψεις φανερώνονται στο νου του. Αλλά ξέρει επίσης πως δίχως τους αναγνώστες του οι ιστορίες του είναι σαν να μην υπάρχουν και εκείνο που τον ενδιαφέρει είναι να φτιάξει μια γέφυρα και να επικοινωνήσει. Και για να επιτύχει την επικοινωνία πρέπει να

εξάψει το ενδιαφέρον για το βιβλίο που έγραψε, αλλιώς δεν έχει νόημα. Πρέπει να κάνει τον αναγνώστη να κλείσει την τηλεόραση και να το πάρει μαζί του, στην πολυθρόνα, στο κρεβάτι, στο λεωφορείο, σε κάθε είδους αναμονή, στην παραλία. Αυτή είναι και η γοητεία, η μαγεία του βιβλίου.

Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία λοιπόν ότι ο Αλέξανδρος μας έχει παραδώσει ένα ευανάγνωστο και συγχρόνως πολυδιάστατο μυθιστόρημα. Μπορεί κανείς να το διαβάσει σαν ένα βιβλίο μυστηρίου και αρχαιοκαπηλίας, ένα βιβλίο επίσης μέσα από τις σελίδες του οποίου εξελίσσονται οι ζωές των χαρακτήρων του στο σήμερα, οι επαγγελματικές τους επιδιώξεις, η ερωτική τους ζωή, τα ηθικά τους διλήμματα και οι αξίες τους, οι υπερβάσεις τους και οι παραβατικότητές τους κάποιες φορές μπροστά στους στόχους τους.

Μπορεί συγχρόνως ο αναγνώστης να πάρει ανάσες, να κάνει ένα διάλειμμα, μια παράκαμψη κάθε τόσο, από την αστυνομική πλοκή της ιστορίας

ΔΩΡΙΚΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΡΥΘΜΟΥ

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ - ΜΥΣΤΗΡΙΟ

Το εξώφυλλο του βιβλίου με τίτλο «Δωρικού Ρυθμού» του Αλέξανδρου Οικονόμου που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Πηγή»

και τους χαρακτήρες και να σταθεί αναλογιζόμενος την αισθητική του μέτρου που συμβολίζει ο Δωρικός ρυθμός στο τελειότερο σημείο της εξέλιξής του, την σχέση των Κριτών του Άδη, Ροδάμανθη και Αιακού με την Μινωική Κρήτη, τον ναό της Αφαίας και τον Τάφο της Κρίσεως στην πρόσοψη του οποίου υπάρχουν 4 ημικίονες δωρικού ρυθμού, ή να αναλογιστεί και να ψάξει ακόμα, πώς συνυπήρξε η παγανιστική θρησκεία με τον χριστιανισμό στους πρωτοχριστιανικούς χρόνους, πώς διασώθηκαν τα αρχαία κείμενα, τί ρόλο έπαιξε το Άγιο Όρος και πεφωτισμένοι μοναχοί, πώς ακόμα και σήμερα στα έθιμά μας συναντούμε κατάλοιπα της αρχαϊκής εποχής και πώς έγινε να αποτελέσει η λεκάνη της Μεσογείου από τους αρχαϊκούς ως και τους ελληνιστικούς χρόνους κοινή κοιτίδα πολιτισμού για όλους τους λαούς της.

Όπως έλεγε κι ένας σπουδαίος φιλόλογος και ποιητής, ο Δημήτρης Αρμάος, δεν υπάρχει μυθιστόρημα χωρίς επινόηση. Ένα μυθιστόρημα λοιπόν καθορίζεται πρώτιστα από την επινόηση μιας φανταστικής ιστορίας, από τους χαρακτήρες και πώς εμπλέκεται η ζωή τους στην ιστορία, την πρόκληση που δένει την ιστορία και καθορίζει την εξέλιξή της, και από εκεί και πέρα τα σημεία καμπής και κορύφωσης και τέλος τη λύση και τα παρεπόμενα των ηρώων (κάτι σαν αυτό που βλέπουμε στο τέλος πολλών κινηματογραφικών ταινιών όπου ο σεναριογράφος μας ενημερώνει τι απόγιναν ένας ένας οι ήρωες που επέζησαν. Και εδώ που τα λέμε μια χαρά θα μπορούσε να γραφτεί ένα σενάριο για ταινία πάνω στο βιβλίο του Αλέξανδρου).

Έχει λοιπόν το αφήγημα του Αλέξανδρου όλα αυτά τα στοιχεία που συνι-

στούν ένα μυθιστόρημα. Και επιπλέον είναι ένα μυθιστόρημα που από την πρώτη σελίδα κρατά τον αναγνώστη από το μανίκι, καθώς στην πρώτη σελίδα υπάρχει η καταλυτική αναφορά της εξαφάνισης του καθηγητή Ορέστη Αγγέλου. Ποιός είναι ο καθηγητής, πότε εξαφανίστηκε, γιατί, ποιος, που, πως. Η πρόκληση αυτή αναγκάζει τον αναγνώστη να πιάσει το κουβάρι από την άκρη του και να το ξετυλίξει ανυπόμονα, καθώς ο συγγραφέας, συνεπής στα τεχνάσματα της μυθιστορίας, αργοπορεί πολλές φορές και εντείνει την ανυπομονησία του αναγνώστη για την έξοδο.

Το μυθιστόρημα αναφέρεται στην εποχή της αναστήλωσης του Τάφου της Κρίσεως που ξεκίνησε στα μέσα της δεκαετίας του '90. Αναστήλωση που χρωστάμε σε κάποιους και ιδιαιτέρως σε έναν που τον συναντάμε ως έναν από τους επουσιώδεις για την πλοκή του μυθιστορήματος χαρακτήρες, αλλά που ουσιαστικά του οφείλουμε την αναστήλωση του μνημείου που κινδύνευε από πλήρη κατάρρευση.

Λέγεται πως η κραυγή αγωνίας του ξεσήκωσε μεγάλη φασαρία, κινητοποίησε κόσμο και κοσμάκη και πως οι προσπάθειές του ευαισθητοποίησαν τον ίδιο τον Ανδρέα Παπανδρέου, ο οποίος και έδωσε εντολή στον τότε υπουργό πολιτισμού -εκλιπόντα πια- Θάνο Μικρούτσικο να επιληφθεί άμεσα του θέματος.

Και το θέμα όπως γνωρίζουμε λύθηκε με ευρωπαϊκά κονδύλια, ξεκίνησε η αναστήλωση του μνημείου την οποία αναστήλωση στο βιβλίο του Αλέξανδρου επιβλέπει ο καθηγητής Ορέστης Αγγέλου μέχρι την ημέρα της εξαφάνισής του και μετά από μια καθόλα μυθιστορηματική και περίεργη ανακάλυψη σε κρύπτη του Τάφου.

Είπαμε ότι είναι μια υπόθεση αρχαιοκαπηλίας, η οποία μάλιστα δίνεται με τρόπο εξαιρετικά αληθοφανή.

Υπάρχουν πολλά βιβλία που καταγράφουν υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας στον ελλαδικό χώρο και στην κάτω Ιταλία και που μάλιστα μερικά από αυτά καταγράφουν υποθέσεις επί των ημερών μας. Εξάλλου η αρχαιοκαπηλία είναι παγκόσμιο φαινόμενο που συμβαδίζει με την ιστορία του

νο στο οποίο εμπλέκονται συλλέκτες, οίκοι δημοπρασιών, και μουσεία, στη χώρα μας δεν έχουν γραφτεί μυθιστορήματα πάνω στο θέμα. Υπάρχει ένα του Γιάννη Μαρή που αφορά στην Ιερά Οδό κι είναι περιορισμένο και δυο τρία παιδικά και εφηβικά. Αντίθετα ξένοι μυθιστοριογράφοι έχουν ασχοληθεί έντονα με το φαινόμενο και με μεγάλη αναγνωστική επιτυχία, όπως γνωρίζουμε.

Στιγμιότυπο από την εκδήλωση παρουσίασης του βιβλίου στον Πολυχώρο «Χρ. Λαυράς»

πολιτισμού της ανθρωπότητας.

Όπως γνωρίζουμε όμως το ενδιαφέρον για τις ελληνικές αρχαιότητες, όπως και τις ετροuscoικές και ρωμαϊκές εντάθηκε τον 18ο αιώνα και συνεχίζεται αμείωτο ως τις μέρες μας παρά τις ειδικές προσπάθειες των χωρών όπως είναι η Ελλάδα και η Ιταλία να περιοριστεί το φαινόμενο της κλοπής. Και παρότι είναι ένα φαινόμε-

Τα πρόσωπα

Τα πρόσωπα του βιβλίου είναι κυρίως νέοι άνθρωποι στην αρχή της καριέρας τους, που επιθυμούν να δουλέψουν και να ξεχωρίσουν στο επιστημονικό τους αντικείμενο. Με τη θάλεια ως το πιο σημαντικό, επειδή αυτή η νέα αρχαιολόγος είναι από την αρχή της ιστορίας μέχρι το τέλος σημείο αναφοράς. Είναι η βοηθός

του καθηγητή που εξαφανίζεται, είναι αυτή που κρατά στα χέρια της μυστικά, είναι αυτή που ενεργοποιεί κατά σύμπτωση δυο ολιγομελείς ομάδες ανθρώπων, ομάδες που θα εμπλακούν στην ιστορία και θα βοηθήσουν στη λύση της, είναι αυτή που επίσης θα εμπλακεί σε μια παράλληλη ερωτική ιστορία.

Είναι ακόμα η συνάδελφος και συγκάτοικος Δώρα, και δύο νέοι από την Νά-

ιστορία, η οποία κυλά με συμπτώσεις και αδιέξοδα πολλές φορές, τη λύση των οποίων δίνουν, όταν χρειαστεί, οι από μηχανής θεοί που υπάρχουν κι αυτοί ως χαρακτήρες.

Οι περισσότεροι από τους πρωταγωνιστές και ειδικότερα οι αρχαιολόγοι, συμπεριλαμβανομένης της Θάλειας, δεν έχουν ακόμα βρει τις σταθερές τους αξίες. Ωστόσο θα δώσουν βοήθειες ο ένας στον άλλο και θα ανα-

χώμα, να αριθμούν τα κτερίσματα, να βάζουν ταμπελίτσες με αριθμούς, να καταγράφουν τα ευρήματα, να αποκαλύπτουν τα μυστικά της γης, τα μυστικά του παρελθόντος μας. Ο Αλέξανδρος θα αφήσει τη Δώρα στο ρόλο της φίλης και θα δώσει όλο το βάρος της ιστορίας στη Θάλεια, την οποία θα δούμε να μεγαλώνει απότομα και να ωριμάζει μέσα από την εξέλιξη της ιστορίας αρχαιοκαπηλίας στην οποία έχει εμπλακεί.

Ο χαρακτήρας που παίρνει επάνω του την ανάδειξη του Δωρικού ρυθμού, της αισθητικής και του μέτρου είναι ο Σπύρος, ο νεαρός αρχιτέκτονας από την Αθήνα. Αυτός είναι εξάλλου ο πιο μετρημένος και συνταιριαστός με την ωραιότητα του Δωρικού ρυθμού, ο πιο ευαίσθητος στους συμβολισμούς του. Είναι εκείνος που ενώνει τον Μύθο των Κριτών του Άδη του Τάφου της Κρίσεως με το μύθο της κόρης στο ναό της Αφαίας στην Αίγινα, είναι αυτός που χαράζει τον δρόμο της εξελικτικής πορείας του Δωρικού ρυθμού στη Μεσόγειο. Αυτός είναι που θα μας πάει από το Σούνιο και το ναό του Ποσειδώνα στον Παρθενώνα, και από το Θησείο και το ναό του Ηφαίστου ως τη Σικελία μετά από χρόνια, όταν η ιστορία έχει τελειώσει και ο καθένας από τους ήρωές της έχει πάρει το δρόμο του.

Το πάνελ των ομιλητών της εκδήλωσης (από αριστερά): Πέτρος Στοΐδης, Δήμητρα Τζάκη, Γεδεών Βούλλης

ουσα, ο Νίκος και ο Μάνθος, που ερωτεύονται τις νεαρές αρχαιολογίνες. Η ομάδα των Αθηνών είναι ο Σπύρος, αρχιτέκτονας, μελετητής του Δωρικού Ρυθμού, ο Γιώργος φιλόλογος και ξεναγός, ο Σωκράτης αρχαιολόγος ερευνητής, ο Αιμίλιος γραμματέας φίλου και συναδέλφου του καθηγητή που εξαφανίστηκε και λίγα ακόμα πρόσωπα που θα εξυπηρετήσουν την

πτύξουν δυνατούς δεσμούς φιλίας. Είπαμε για τη Θάλεια ότι είναι σημείο αναφοράς σε όλη την ιστορία της αρχαιοκαπηλίας. Το κεντρικό πρόσωπο που δένει όλους τους χαρακτήρες. Η Θάλεια και η Δώρα είναι τα κορίτσια του καλοκαιριού με τα ψαθάκια, που έχουμε δει στο Θέατρο της Μιέζας, αλλά και σε ανοιχτούς αρχαίους τάφους να σκαλίζουν το

Η πλοκή

Η αφήγηση στο μυθιστόρημα, η πλοκή, είναι γραμμική. Το πρώτο κεφάλαιο εξυπηρετεί το δεύτερο και ούτω καθεξής. Ή για να το πούμε καλύτερα τα προβλήματα των ηρώων, η λύση του μυστηρίου ή των μυστηρίων, μπορεί να αργεί, αλλά πλησιάζει από κεφάλαιο σε κεφάλαιο. Ωστόσο είναι κάποιες φορές που ο Αλέξανδρος σπάει αυτήν την αλληλουχία

της πλοκής, παρεμβάλλοντας έναν νέο τόπο φαινομενικά ασύνδετο με τους προηγούμενους, και σ' αυτήν την κατεύθυνση και στην πορεία των γεγονότων οι χαρακτήρες του, η Θάλεια που είναι ο κύριος χαρακτήρας, όπως και ο Σωκράτης ως δευτερεύων, εκμεταλλεύονται ή και προκαλούν μια σειρά παρεκκλίσεις.

Αυτές οι παρεκκλίσεις καθυστερούν τη λύση της ιστορίας. Είναι ένα τέχνασμα από τη βικτωριανή εποχή του μυθιστορηματός, που πιθανόν κάνει τον σημερινό αναγνώστη τον συνηθισμένο στην ταχύτητα ανυπόμονο. Ωστόσο ο Αλέξανδρος μας πείθει ότι είναι αναγκαίες για την εξέλιξη και λύση της ιστορίας που μας αφηγείται.

Μία παρέκκλιση είναι το εξαιρετικό κεφάλαιο στο βιβλίο του Αλέξανδρου, το πιο μεγάλο και το πιο ατμοσφαιρικό ίσως, το Άγιο Όρος. Δυσκολεύεται ο αναγνώστης να δει τη σχέση με τα προηγούμενα, αλλά υπάρχει η σχέση και φανερώνεται στα μεθεπόμενα. Θα ακολουθήσουμε τον συγγραφέα σε τρεις Μονές και μία σκίτη του 11ου αιώνα, η οποία είναι προς αναστήλωση και στην οποία δουλεύει μια ομάδα τοπογράφων για να προετοιμάσει το έδαφος της αναστήλωσης. Εδώ ο Αλέξανδρος με την ιδιότητά του αρχιτέκτονα έχει κάνει καλή δουλειά.

Ο αναγνώστης ακολουθεί τους επισκέπτες και την ομάδα των τοπογράφων και μετέχει και απολαμβάνει τις περιγραφές και την ιερότητα του χώρου περισσότερο και από τους ίδιους τους ήρωες, θα έλεγα (διότι ο Αλέξανδρος μπαίνει στον πειρασμό και με λίγες μικρόψυχες κουβέντες των καθημερινών χαρακτήρων του απομυθοποιεί και σπάει την κατάνυξη και το μυστήριο, στο οποίο ο ίδιος μας έχει προηγουμένως με εξαιρετικό τρόπο εισάγει).

Ο Τάφος της Κρίσεως στα Λευκάδια Νάουσας, όπου αναφέρεται μεγάλο μέρος της ιστορίας του βιβλίου

Το κεφάλαιο επίσης «ο Παρθενώνας», μία ακόμα παρέκκλιση. Σ' αυτό το κεφάλαιο, αφού ο Σπύρος κάνει μια εξαιρετική ξενάγηση στον ναό, διαβάζει στους φίλους του το ποίημα του Καβάφη «εν τω μηνί αθήρ». Για πολλούς είναι το καλύτερο ποίημα του μεγάλου, του μεγαλύτερου ίσως ποιητή του 20ου αιώνα. Ο αναγνώστης θα σκεφτεί πως το ποίημα είναι άσχετο με τα συμβάντα και την περιήγηση, όμως θα το βρει μπροστά του όταν ο συγγραφέας, αργότερα, επινοεί θραύσματα αρχαίων επιστολών που θα συντάξει με βοήθειες και που με βοήθειες πάλι θα ανασυντάξει το αρχαίο υποτίθεται κείμενο που ανακαλύφθηκε και περιπλέχθηκε στην πλοκή του μυθιστορηματος.

Αυτή η παράθεση του ποιήματος του Καβάφη –ένα επινοημένο αρχαίο επίγραμμα – είναι φόρος τιμής στον μεγάλο ποιητή που έδωσε σε λίγες γραμμές

τη σημασία των αρχαίων σπαραγμάτων, αλλά και την σημασία του κάλους που μόνο στην νεότητα ενυπάρχει. Είναι ένας φόρος τιμής επίσης του συγγραφέα προς τον ποιητή, στο ποίημα του οποίου χρωστά την έμπνευση να φτιάξει να επινοήσει το δικό του σπαραγμα που θα εξυπηρετήσει προς το τέλος την ιστορία του.

Η γραφή

Ο Αλέξανδρος έχει γράψει πλήθος δοκιμιακών κειμένων. Είναι συγγραφέας έτσι κι αλλιώς. Στις περιγραφές των τόπων, των αρχιτεκτονημάτων, των ναών, αλλά και των αντικειμένων της αρχαιολογικής έρευνας χρησιμοποιεί λοιπόν τη γλώσσα του δοκιμίου – διότι π.χ. πώς αλλιώς να περιγράψεις μια πυξίδα, ένα αρχαίο δηλ. πήλινο αγγείο, ή ένα βυζαντινό κουτί ή την αρχιτεκτονική ενός ναού. Είναι η γλώσσα που κινείται ανάμεσα

Ο ναός δωρικού ρυθμού της Αφραίας στην Αίγινα, όπου διαδραματίζεται μέρος της υπόθεσης του βιβλίου

στη λογοτεχνία και την πληροφορία, γλώσσα όμως που, αν την κατέχεις, πετυχαίνει τη συμμετοχή του αναγνώστη, θέτει σε κίνηση την φαντασία του, προκαλεί συγκίνηση και ευχαρίστηση. Ο Αλέξανδρος χειρίζεται το λόγο σ' αυτά τα σημεία του βιβλίου ως παθιασμένος ξεναγός που είναι και ο ίδιος, απ' αυτούς που έχουν την ικανότητα να σε γοητεύουν, επειδή είναι οι ίδιοι γοητευμένοι από τους τόπους στους οποίους αναφέρονται.

Στην καθημερινή ζωή των ηρώων ο λόγος είναι αψιμυθιώτος, γρήγορος, λόγος σεναρίου, επικεντρωμένος στη δράση. Στην απαγωγή της Θάλειας με όλα τα παρεπόμενα ο αναγνώστης γίνεται θεατής κινηματογραφικής ταινίας, τόσο πετυχημένα έχει αποδώσει το σκηνικό, αλλά και τις λύσεις. Οι διάλογοι καμιά φορά είναι κυνικοί και σαρκαστικοί, οι άνδρες του κυρίως ξεπετούν στα γρήγορα τις συναισθη-

ματικές καταστάσεις των άλλων και τις δικές τους λες και ντρέπονται γι αυτές. Είναι ίσως η γλώσσα της εποχής. Το ίδιο όμως κυνικός και σαρκαστικός γίνεται και ο συγγραφέας όταν επ' αφορμή σχολιάζει συνήθειες των νεοελλήνων και αποδομεί τη μαγεία που ο ίδιος προσφέρει.

Ωστόσο υπάρχουν και άλλες φορές, που καταφέρνει να μας δώσει εικόνες ομορφιάς και λεπτότητας (για όσους διάβασαν το βιβλίο, θα θυμηθούν εδώ την νυχτερινή ανάβαση της Θάλειας και του Σπύρου στο Σούνιο κάτω από την Αττική Πανσέληνο) και ακόμα εικόνες και περιγραφές των μοναστηριών του Αγίου Όρους που θυμίζουν πίνακες του Escher ή παραπέμπουν στο «Όνομα του Ρόδου» του Ουμπέρτο Έκο.

Γιατί τελικά ο αναγνώστης θα πάρει μαζί του αυτήν την επινοημένη σκηνή του 11ου αιώνα με τα μυστικά της

δωμάτια, τις σκάλες που δεν οδηγούν πουθενά και τον πύργο της που υψώνεται πάω από τον βράχο στον οποίο ακουμπά η σκίτη και που ο αναγνώστης θα τον συνδέσει όπως όλους τους Πύργους με την προστασία από κάθε παραβίαση και πειρασμό, αλλά και με τη λαχτάρα του ανοιχτού ορίζοντα συνάμα. Θα πάρει επίσης μαζί του το μυστικό μεταλλικό κουτί με τα σύμβολα και τους νυγμούς του, ένα κουτί που από μόνο του θα μπορούσε να είναι η αρχή για να γραφτεί ένα ακόμα μυθιστόρημα.

Ο Συγγραφέας

Είπαμε ότι ο Αλέξανδρος είναι ήδη συγγραφέας. Έχει δημοσιεύσει πλήθος μελετών με θέμα την αρχιτεκτονική και την πολεοδομία, την πολιτιστική και βιομηχανική μας κληρονομιά. Η σχέση του με τη γραφή είναι μακροχρόνια. Ο Αλέξανδρος έχει κι ένα ακόμα πλεονέκτημα. Είναι αρχιτέκτονας. Η αρχιτεκτονική και η λογοτεχνία μοιράζονται όμοιες αρχές αισθητικής και δομής και αυτό σημαίνει ότι ο Αλέξανδρος γνωρίζει πώς να δομήσει τα υλικά του για να φτιάξει μια στέρεη και ενδιαφέρουσα ιστορία με οικονομία στο λόγο της. Μια ιστορία που να εξυπηρετεί το σκοπό της.

Το μυθιστόρημά του, για μας που τον γνωρίζουμε ήταν μια φυσική εξέλιξη. Κάπως έπρεπε να βγει στην επιφάνεια όλο αυτό το σωρευμένο υλικό εμπειριών, διαβασμάτων, μελέτης, όλη αυτή η αγάπη για την αρχαία αρχιτεκτονική και τα ευρήματά της, όλη η αγάπη και το ενδιαφέρον για τον τόπο μας και τις αρχαιότητές του.

Το βιβλίο μπορείτε να το βρείτε ή να το παραγγείλετε στα κεντρικά βιβλιοπωλεία ή στην ηλεκτρονική διεύθυνση <https://write.gr/bookstore/dwrikou-rythmou/>

ΜΕΤΑΤΡΕΠΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΣΕ ΕΦΑΛΤΗΡΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Όταν η χώρα αλλάζει πορεία και από την σημερινή οικονομική, παραγωγική, κοινωνική και δημογραφική συρρίκνωση κατευθυνθεί στην ανάπτυξη, μια σειρά μελετών δείχνουν ότι παραγωγικοί Τομείς όπως: Γεωργία, Τουρισμός, Μεταποιητική Βιοτεχνία-Βιομηχανία και Μεταφορές θα είναι οι κύριοι πυλώνες στήριξής της. Όπως συνέβη επανειλημμένα στο παρελθόν σε κρίσιμες περιόδους μας.

Γράφει ο
Δρ. Αθανάσιος Τσαυτάρης
Ομ. Καθηγητής Α.Π.Θ. - Πρώην Υπουργός
Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων

Με την οριζόντια υποστήριξή τους από σύγχρονες εξελίξεις, γνώση και καινοτομία Έρευνα, Τεχνολογία, Εκπαίδευση και Επιμόρφωση, Τομείς

όπως Γεωργία και Τουρισμός μπορούν να οδηγήσουν άμεσα σε γρήγορη ανάπτυξη. Τονίζω το γρήγορο γιατί κανείς δεν πιστεύει πλέον ότι

η χώρα μπορεί να αντέξει για πολλά χρόνια ακόμη στην τωρινή μίζερη και φθοροποιά κατάσταση. Μάλιστα, επανειλημμένα τόνισα (καταβάλλοντας και τις αντίστοιχες προσπάθειες εφαρμογής), ότι οι Συνέργειες και Δράσεις Αλληλοϋποστήριξης μεταξύ των παραπάνω διαφορετικών Τομέων μπορούν να κάνουν ακόμη πιο εύρωστη και σταθερή την ανάπτυξη.

Στους παραπάνω Τομείς θα πρέπει να προσθέσουμε την Μακροχρόνια Παράδοση και τον Πολιτισμό, τα Ήθη και τα Έθιμα του τόπου μας. Η αλληλεπίδραση της Αγροδιατροφικής μας Παράδοσης-Πολιτισμού π.χ. με Γεωργία, Τουρισμό, Βιομηχανία, την Προστασία της Υγείας και ιδιαίτερα την πρόληψη ασθενειών, θα κάνει πιο εύρωστους τους παραπάνω Τομείς. Αυτές οι αλληλεπιδράσεις θα προσδώσουν μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία στα προϊόντα και της υπηρεσίες που προσφέρουν.

Τονίζω βέβαια ότι Παράδοση και Πολιτισμός είναι ήδη Πυλώνες ανάπτυξης. Κάντε μια βόλτα στους Αρχαιολογικούς χώρους, στις Εκκλησίες, τις θεατρικές παραστάσεις και φεστιβάλ το καλοκαίρι, τα μουσεία κ.τ.λ. και θα τα δείτε γεμάτα με επισκέπτες. Το καλοκαίρι στα Μετέωρα εντυπωσιάστηκα από τα εκατοντάδες πούλμαν, πολλά μάλιστα με Γιαπωνέζους, που δεν έβρισκαν πάρκινγκ.

Καθώς επίσης η γαστρονομία καθορίζει κατά μεγάλο ποσοστό την επιλογή του τουριστικού στόχου: σαλάτες, ψάρια, όσπρια και λαδερά, χυμοί, πίτες και εξαιρετικά πρωινά, τυριά μας αλλά και το κρασί μας, είναι ήδη δείγματα υποστήριξης του Τουρισμού από τη Γεωργία.

Και το αντίθετο, υποστήριξη δηλαδή της Γεωργίας από τον Τουρισμό. Τα περιθώρια είναι τεράστια. Τα κρασιά μας ακόμη δεν αξιοποιήθηκαν πλήρως στον Τουρισμό. Το μεγάλο εύρος τοπικών και παραδοσιακών προϊόντων, όπως τα Προϊόντα Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε., αποτελούν το πιο ισχυρό ατού σε ένα ιδιαίτερα ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον. Αυτό εννοώ Συνέργεια μεταξύ Γεωργίας και

Τουρισμού. Άλλωστε τι είναι Τουρισμός. Μια μορφή εξαγωγών των αγροτικών προϊόντων όπου κάθε χρόνο 25 εκ. ξένοι καταναλωτές αντί να τα περιμένουν στις ντόπιες αγορές τους, έρχονται και τα καταναλώνουν ή τα προμηθεύονται εδώ.

Πέραν της γαστρονομικής τους αξίας όμως, η Παράδοση και ο διατροφικός μας Πολιτισμός εσωκλείουν ακόμη μεγαλύτερη σοφία και γνώση που μπορεί να αξιοποιηθεί. Θα μου επιτρέψετε να αναδείξω την επιδιατροφική αξία των τροφίμων μας για παράδειγμα. Τι είναι η επιδιατροφική αξία ενός τροφίμου; Η κληρονομική μας ουσία, το DNA δηλαδή το γενετικό μας κείμενο που είναι «γραμμένο» με 4 «γράμματα» και που ως πρόσφατα ξέραμε πως (όπως και στη γλώσσα μας) για ν' αλλάξει νόημα μια λέξη πρέπει ν' αλλάξει ένα ή περισσότερα γράμματα της (πχ. το καλός να γίνει κακός).

Πρόσφατα αποδείχθηκε ότι το DNA είναι τονισμένο κείμενο! Δηλαδή, μια λέξη μπορεί ν' αλλάξει νόημα χωρίς ν' αλλάξει κανένα γράμμα. Απλά η παρουσία ή απουσία ή θέση του τόνου μπορεί να αλλοιώσει το νόημα: καλός - κάλος. Πολλοί τύποι καρκίνου στον άνθρωπο οφείλονται σε τέτοιες επι-γενετικές αλλαγές στα υπεύθυνα DNA. Χρειάζονται λοιπόν πολλοί τόνοι για την επιγενετική ρύθμιση.

Το φολικό οξύ (Βιταμίνη τύπου Β) προμηθεύει στο κύτταρο τους αναγκαίους τόνους. Τα ζωικά κύτταρα (συκώτι, κρέας κ.α.) έχουν πολύ φολικό οξύ. Οι φυτικές τροφές γενικά δεν περιέχουν πολύ φολικό οξύ εκτός εξαιρέσεων. Τα αμύγδαλα έχουν κάποιες ποσότητες, πρωταθλητής όμως στο φολικό είναι το σουσάμι και τα παρασκευάσματά του.

Τι κάνουν οι διαρκώς νηστεύοντες από κρέας και γαλακτοκομικά μοναχοί του Αγίου Όρους; Πώς καλύπτουν την επιδιατροφική ανάγκη σε φολικό οξύ; Δεν λείπουν ποτέ χαλβάς, ταχινόσουπες, ταχινόκρεμες και φυσικά το πρωινό ταχινόμελο.

Τι κάνουμε οι νηστεύοντες πριν, κατά την διάρκεια και μετά την Σαρακοστιανή νηστεία; Πριν την έναρξη της νηστείας η παράδοση

**...το μεγάλο
εύρος τοπικών
και παραδοσια-
κών προϊόντων,
όπως τα Προϊ-
όντα ΠΟΠ και
ΠΓΕ, αποτελούν
το πιο ισχυρό
μας ατού...**

Η περαιτέρω ανάδειξη των ελληνικών προϊόντων Π.Ο.Π. μπορούν να συμβάλλουν αποφασιστικά στην ανάπτυξη του τόπου

**...δεν γνωρίζαμε
τα επιγενετικά
φαινόμενα ούτε
υποψιαζόμα-
σαν την επιδι-
ατροφική αξία
τροφίμων που οι
ιερείς ήδη γνώ-
ριζαν...**

μας βάζει να τσικνιζόμαστε σε ψητά κοκορέτσια, παϊδάκια και κρεατικά. Με την έναρξη της σαρακοστής την Καθαρά Δευτέρα επιβάλλουν μόνο τον χαλβά όπως και στο 40ήμερο της νηστείας. Ενώ με το που θα πει ο παππάς το Χριστός Ανέστη τρέχουμε στις μαγειρίτσες με συκωταριά αρνιού και φυσικά όλες τις μέρες του Πάσχα είμαστε γύρω από κοκορέτσια, αρνιά κλπ.

Σίγουρα όλοι αυτοί όπως και εμείς έως προχθές σχεδόν δεν γνωρίζαμε τα επιγενετικά φαινόμενα ούτε υποψιαζόμασταν την επιδιατροφική αξία κάποιων τροφίμων. Αυτοί όμως με κάποιον τρόπο γνώριζαν. Αλλιώς δεν θα είχαν ενσωματώσει αυτές τις διατροφικές αξίες στην Παράδοση και τον Πολιτισμό.

Να λοιπόν ένας ακόμη τρόπος Παραδόσεις-Πολιτισμός να γίνουν στρατηγικά αναπτυξιακά μας πλεονεκτήματα. Γεωργία και Τουρισμός, αλλά και προστασία της υγείας, προλαμβάνοντας ασθένειες και γλιτώνοντας

έξοδα για δαπανηρές θεραπείες μπορούν να αλληλοϋποστηρίχθούν.

Πώς; Δείξτε στο συνεχώς διογκούμενο ποσοστό των σημερινών χορτοφάγων τουριστών ότι ναι εμείς έχουμε αποδεδειγμένα σωστό χορτοφαγικό διατροφολόγιο, δοκιμασμένο μάλιστα για χιλιάδες χρόνια σε νηστεύοντες και στα χιλιάδες μοναστήρια ανά τους αιώνες! Να ένας τρόπος να μετατρέψουμε Παράδοση-Πολιτισμό σε στρατηγικό πυλώνα. Πίσω στο μέλλον μας λοιπόν!

Θα μπορούσα να αναφέρω και άλλα παραδείγματα από την επιστήμη μου της Γενετικής, όπως η πρόσφατη μεταγονιδιαματική, που ανέδειξε τις προβιοτικές αξίες πολλών προϊόντων μας ή να αναφέρω την εξυπηρέτηση αναγκών μέσω της διατροφής σε πολλές άλλες ομάδες καταναλωτών (και τουριστών) πέρα των χορτοφάγων όπως οι πάσχοντες από κοιλιοκάκη, νεφροπαθείς, εγκυμονούσες μητέρες, ηλικιωμένοι κλπ. **N**

ΚΩΔΙΚΑΣ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ

Γράφει ο Νίκος Σαραντινός

Η διπλή γραμμή

Η διπλή γραμμή είναι ένα τείχος, ένα απαγορεύεται. Και αν προκύψει στο δρόμο σου μπροστά κανένα αργοπορούμενο ψυγείο, δύο λύσεις έχεις: ή τα παίζεις όλα για όλα με το τείχος ή μπαίνεις στην κατάψυξη. Και άντε, αποφασίζεις την υπέρβαση, τη σύγκρουση με το τείχος του απαγορεύεται. Βγαίνεις στο αντίθετο ρεύμα, η ορατότητα καλή αλλά φευ η σύγκρουση αναπόφευκτη με τους αντιθέτως κινούμενους. Ο κίνδυνος μεγάλος, η επιλογή αναγκαστική: ή τη μετωπική ή το περιθώριο. Ναι, το φρένο είναι μια λύση. Για τους φρονίμως κινούμενους. Αλλά όχι για σένα. Για τα κυβικά σου. Για τα άλογα της τρέλας σου. Και φρενάρεις λοιπόν, και κόβεις το τιμόνι δεξιά στο δευτερόλεπτο που το ψυγείο ξεμακραίνει και ο αντιθέτως κινούμενος έρχεται, και νομίζεις πως όλα θα πάνε καλά. Αλλά φίλε μου ενενήντα άλογα δεν φρενάρουν όλα μαζί.

Στον αέρα η αριστερή πλευρά και πας φουνταριστός για το δεξιό μαντρότοιχο του στρατοπέδου. Και σκέφτεσαι κάλλιο στο άγνωστο αριστερά, παρά στον τοίχο της πειθαρχίας σφηνωμένος. Κόβεις αριστερά, μα τώρα στον αέρα η δεξιά πλευρά, και τ' αφήνεις όλα λυμένα, φρένα, δεσίματα και λογική. Χωράφια και γη ελεύθερη στον ορίζοντα. Έξω από το δρόμο, στο περιθώριο, στο άγνωστο, χίλιες φορές καλύτερα. Μόνο τα χέρια απέμειναν σταθερά στο τιμόνι, περιμένοντας την κόντρα ν' αποφύγουν.

Τελευταία κίνηση: στόχευση ανάμεσα στην κολόνα και το διαγώνιο συρματοσχοινο-αντιστήριγμα για τους τρελούς για δέσιμο, για όσους ξεφεύγουν από τον ίσιο δρόμο. Και ως αποτέλεσμα ενστικτώδους αυτοσυντήρησης και ψυχραιμίας διαπερνάς ιπτάμενος την ορθή γωνία και προσγειώνεσαι στο “αγρόν ηγόραζα”. Και αναρωτιέσαι: “δεν μπορεί να ‘ναι κόκκινη η κόλαση! Μα γιατί δεν βλέπω;”

Μπουκάρισε ο κουρνιαχτός από παντού, από τ' ανοιχτά παράθυρα, από τους αεραγωγούς, από τον ανοιχτό ουρανό. “Σκέφτομαι άρα υπάρχω”, “θυμούμαι άρα υπάρχω”, έστω μόνο για μένα. Και κάθετα ο κουρνιαχτός, και βλέπω να με χαζεύουν με ανοιχτό το στόμα, από απόσταση όμως. Το πρώτο που μου ήρθε ήταν να χαμογελάσω. Χαμογέλασα.

Τράβηξα χειρόφρενο – τρομάρα μου – και έσβησα. Είπα μια να ξαναβάλω μπρος να φύγω.

Σκέφτηκα άσε καλύτερα, έτσι όπως είμαι μπορεί και να το βουλιάξω στο φρεσκοοργωμένο χώμα. Μόνο όταν άνοιξα την πόρτα και κατέβηκα και στάθηκα όρθιος, πάντα χαμογελώντας, σεμνά, με κατανόηση και αυτοκριτική, με ρώτησαν: “είσαι καλά, έπαθες τίποτα;”

Το πρώτο που έκανα ήταν να διαπιστώσω ότι δεν είχα καταστρέψει εκείνη την κολόνα του ρεύματος και το συρματοσχοινο που την κρατούσε όρθια στη γη. Πήρα δυο βαθιές ανάσες και τους είπα: “είμαι καλά, δεν χρειάζομαι τίποτα”. Ξαναμπήκα στην κόκκινη ρόβερ. Έβαλα όπισθεν και ξαναμπήκα στο δρόμο. Βρήκα ένα πλυντήριο και συνέχισα το δρόμο μου.

.....

Η διακεκομμένη γραμμή

Μια διακεκομμένη γραμμή αρνείται την ίδια της την ύπαρξη ή μάλλον όχι την ύπαρξή της αλλά την υφή της σαν γραμμή. Δεν λαμβάνει τον εαυτό της ως συνέχεια και ας ξεκίνησε πριν από χιλιόμετρα. Ποτέ δεν είναι αυτό που ήτανε.

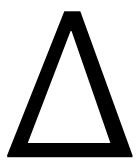
Είναι πάντα αυτό που είναι. Και προπαντός αυτό που τείνει να γίνει. Δεν κουβαλάει μαζί της το παρελθόν. Δεν το απορρίπτει αλλά το κρύβει. Ίσως να την βαραίνει. Είναι αντιφατική, είναι γραμμή και δεν είναι. Δύσκολα την αντιλαμβάνεσαι σαν γραμμή αλλά πάντα σαν γραμμούλα.

Πάντα ευθεία και ας κάνει χίλιες μύριες καμπύλες και στροφές. Ούτε που φαντάζεσαι πως μπορεί αυτή μόνη να οδηγή, να δείχνει. Μπορείς και να την υπερβείς. Επιτρέπει την επικοινωνία.

Είναι αδέσμευτη. Είναι όμως και επικίνδυνη. Επιτρέπει, “κατ' οικονομίαν” ίσως, τις συγκρούσεις. Διατρέχεται γρήγορα. Ακόμα και κάθετα. Ανέχεται τις διορθωτικές manούβρες. Είναι αμφίδρομη προς αντίθετες κατευθύνσεις. Είναι σαν τον καταρράκτη. Είναι κίνηση και ταυτόχρονα ακίνητη. Για τον πεζό είναι ένα παρών, για τον εποχούμενο μια συνέχεια. Τελικά πολύ την αγαπώ. **N**

Η ΜΑΛΤΕΖΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ-ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΔΟΥ

Δίπλα στο μαγαζί του πατέρα μου, δεκαετία του '60, ήταν το μαγαζί του Τζέπου με τις πάστες, τα κανταΐφια, τους μπακλαβάδες, τα κουφέτα, τα παστέλια, τα μπομπόνια και τα σοκολατάκια. Εκτός όμως από τα γλυκά πουλούσε σιμίθια και στρογγυλά κουλούρια με σουσάμι.

Αυτά τα τοποθετούσε σε μεγάλες τετράγωνες τάβλες και ζεστά - ζεστά τα φορτώνονταν οι κουλουρτζήδες που ισορροπούσαν τις τάβλες στο κεφάλι τους, αφού έβαζαν μια υφασμάτινη στρογγυλή κουλούρια από κάτω.

Ύστερα έτρεχαν γρήγορα έξω από τις εκκλησιές και τα πουλούσαν με το κομμάτι, μισή δραχμή το κουλούρι και μία το σιμίθι που ήταν μεγαλύτερο και είχε ζάχαρη κολλημένη στην πάνω του επιφάνεια.

Μετά τη λειτουργία όλα τα παιδιά ήθελαν κυρίως κουλούρι ενώ οι περισσότεροι γέροντες τιμούσαν τα σιμίθια, που ήταν πιο μαλακά.

Η οικογένεια του Τζέπου αποτελούνταν από τη μάνα, τον πατέρα, δύο θυγατέρες και δύο γιους. Όλοι τους δούλευαν ασταμάτητα στο φούρνο και στο ζαχαροπλαστείο τους.

Όταν αργότερα τα κορίτσια παντρεύτηκαν και φύγανε απ' την πόλη, τις αντικατέστησαν στη δουλειά οι γυναίκες που παντρεύτηκαν οι γιοι. Τη θαυμαστή

αυτή επιχείρηση τη δημιούργησε η μάνα.

Αυτή άρχισε να φτιάχνει κουλούρια με σουσάμι και τα έπαιρνε ο πατέρας μέσα σε ένα ταψί και γύριζε στις εκκλησιές. Τοποθετούσε το ταψί με τα κουλούρια πάνω σε ένα σκαμνάκι που κουβαλούσε πάντα μαζί του και μάζευε δραχμή-δραχμή το κέρδος τους.

Το χειμώνα μαζί με τα κουλούρια του πουλούσε ζεστό σαλέπι. Αργότερα προστέθηκε και ένα ταψί σάμαλι, μέχρι που μάζεψαν λεφτά και νοίκιασαν

ένα μαγαζί στην αγορά και στήσανε σιγά-σιγά το ζαχαροπλαστείο τους.

Οι δουλειές πήγαιναν καλά και με τις οικονομίες και τους στόχους που βάζανε, γρήγορα αγόρασαν οικόπεδο και χτίσανε το φούρνο τους και το εργαστήρι τους. Τώρα τα κουλούρια τους έβγαιναν κάθε μέρα και φιγουράριζαν έξω από

το μαγαζί τους πάνω σε λαμαρίνες σε όμορφους σωρούς.

Την εποχή που διαδραματίζεται η ιστορία μας, γύρω στο 1957, ήμουν δεν ήμουν επτά χρονών. Ήταν η εποχή που αποκτήσαμε την πρώτη μας κατσίκα. Ήταν μια μεγαλόσωμη κάτασπρη και πανέμορφη κατσίκα με κάτι κέρατα ανοιχτά και στριφογυριστά στο πλάι. Τέτοια κατσίκα δεν είχαμε ξαναδεί.

Αυτός που μας την πούλησε μας είπε πως ήταν Μάλτεζικη ράτσα και πως έδινε πολύ γάλα. Εκείνα τα

**...η μάνα άρχισε να φτιάχνει
κουλούρια με σουσάμι και
τα έπαιρνε ο πατέρας μέσα
σε ένα ταψί και γύριζε στις
εκκλησιές...**

χρόνια που τα ψυγεία ήταν σπάνια και δεν πουλιόταν γάλα στα μπακάλικά, έπρεπε το κάθε νοικοκυριό να μεριμνήσει για την τροφοδοσία του σε γάλα, ιδίως αν υπήρχαν παιδιά. Έτσι κάθε οικογένεια φρόντιζε να έχει μια κατσικούλα ή και αγελάδα ακόμη. Βέβαια υπήρχε και ο γαλατάς που μοίραζε στα σπίτια γάλα από δυο τσίγκινα δοχεία, αλλά όλοι λέγανε πως ήταν χιλιονερωμένο.

Τα πρωινά ήταν σωστή τελετουργία να συνοδεύει κανείς την κατσικούλα του στην περιοχή της πόλης που ονομαζόταν «Τζαμί» απ' όπου ο τσομπάνος έπαιρνε όλο το κοπάδι για βοσκή στο βουνό. Κάθε πρωί ένας χαρούμενος θόρυβος από πολλά κουδούνια μαζί, που ήταν κρεμασμένα στο λαιμό των ζωντανών, ξυπνούσε την πόλη.

Όλη τη μέρα έλειπαν στο βουνό και τ' απόγευμα λες και κάθε ένα ζωντανό ήξερε το δρόμο και την πόρτα του σπιτιού του, γύριζε χορτασμένο, κουρασμένο και με τους μαστούς γεμάτους γάλα.

Έφτανε και η Μαλτέζα μας που ξεχώριζε από τις άλλες κατσίκες για την ομορφιά της, περνούσε καμαρωτή την αγορά, έφτανε στο σπίτι μας, έσπρωχνε με το κεφάλι της το ένα φύλλο της ξύλινης εξώπορτας μας, που άνοιγε μ' ένα απλό σκούνημα.

Περνούσε με προσοχή το ένα της κέρατο πρώτα, ύστερα το άλλο, γιατί ήταν αδύνατο να περάσει και τα δυο μαζί περνούσε το κατώφλι κι ύστερα πήγαινε στη γωνιά της, ένα υπόγειο δωματιάκι με μπόλικο άχυρο. Ήταν ένα πανέξυπνο ζωντανό παρ' όλο που είχε κάτι τις το τρομαχτικό με τα ανοιχτά της κέρατα.

Πάντοτε παραμερίζαμε να περάσει κι είχα τον παράλογο φόβο πως αν κάποτε πέφταμε μπροστά της θα μας τρυπούσε με τα στριφογυριστά της κέρατα. Όταν όμως κάποτε συνέβη αυτό που φοβόμουν, στάθηκε και με περίμενε να σηκωθώ...

Εκείνη περίπου την εποχή, η κόρη του Τζέπου η Ζωγραφούλα άρχισε να παραπονείται πως της κλέβανε κουλούρια. Η κλεψιά τα χρόνια εκείνα και μάλιστα

στο κέντρο της αγοράς ήταν αδιανόητη. Πρώτα - πρώτα όλοι ήταν περίπου στην ίδια οικονομική κατάσταση, αν έβαζε κανείς στην άκρη μερικούς εργοστασιάρχες. Ύστερα βασίλευε η «ντροπή» στην κοινωνία μας. Μόνο τσιγγάνοι περαστικοί δοκίμαζαν να κλέψουν, αλλά σύντομα συλλαμβάνονταν από την χωροφυλακή.

Τα ήθη, τα έθιμα και ο κοινωνικός έλεγχος ήταν τόσο αυστηρά, που δεν τολμούσε ούτε να το σκεφτεί κανείς. Ακόμα και οι γύφτοι που έμεναν στις παρυφές της πόλης είχαν και αυτοί αρχές και φιλότιμο.

Έτσι το γεγονός πως κάποιος παραπονιόταν για κλεψιά και μάλιστα στο κέντρο της πόλης ήταν θέμα πολύ σοβαρό. Παρ' όλη την αυξημένη προσοχή, κλέφτης δεν πιανόταν αλλά τα κουλούρια μετριόνταν κάθε βράδυ και βρίσκονταν λειψά.

Στην αρχή κατηγορήθηκε, άδικο όπως αποδείχθηκε αργότερα, ο κουλουρτζής που ήταν υπεύθυνος για το ταψί. Αργότερα κατηγορήθηκε ένας γειτονικός μαγαζάτορας που είχε τη φήμη του λαίμαργου. Κόντευαν οι καλοί έως τότε γείτονες να γίνουν εχθροί με ταξύ τους. Το μυστήριο το λύσαμε εμείς τα παιδιά, κατά τύχη, όταν πιάσαμε τη Μαλτέζα κατσίκας μας, να μασουλάει με άπειρη ευχαρίστηση, ένα κουλούρι του Τζέπου.

Όταν την παρακολουθήσαμε την άλλη μέρα, δεν πιστεύαμε στα μάτια μας με τι μαεστρία άρπαζε αστραπιαία καθώς περνούσε, με το αριστερό της κέρατο, δύο - τρία κουλούρια και τρέχοντας, έφτανε στο στενό σοκάκι της ηλεκτρικής εταιρίας, όπου με άπειρη ευχαρίστηση, καταβρόχθιζε τον κόπο του Τζέπου, χωρίς φυσικά να πληρώνει το αντίτιμο.

Από εκεί και ύστερα, το ταψί με τα κουλούρια, μπήκε μέσα στο ζαχαροπλαστείο κι έτσι η Μαλτέζα μας σταμάτησε κατ' ανάγκη την κλεπτομανία της.

Εκείνη περίπου την εποχή ήταν που η Μαλτέζα μας άρχισε να στρογγυλεύει στην κοιλιά και κάποιο βράδυ μας χάρισε δυο πανέμορφα λευκά κατσικάκια. ■

**...το μυστήριο το λύσαμε
εμείς τα παιδιά όταν πιάσαμε
τη Μαλτέζα κατσίκας μας να
μασουλάει με ευχαρίστηση
ένα κουλούρι του Τζέπου...**

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΜΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ

Καλοκαίρι του 2008, ήδη στα πενήντα πέντε μου, όταν απόγευμα, ξαπλωμένος στον καναπέ μου, ένα διαφημιστικό σποτάκι στην τηλεόραση για τον επετειακό κλασικό Μαραθώνιο της Αθήνας για το 2010, μου κίνησε το ενδιαφέρον και με ώθησε να ζήσω το όνειρο! ΝΑΙ ΘΕΛΩ ΝΑ ΕΙΜΑΙ ΚΑΙ ΕΓΩ ΕΚΕΙ.

*Γράφει ο
Δρόσος Γκαντός*

Έτρεχα τακτικά στα γήπεδα από τα φοιτητικά μου ακόμη χρόνια. Πάντα όμως ερασιτεχνικά. Ο αθλητισμός ήταν μια διέξοδος από την καθημερινότητα, και με τα χρόνια έγινε τρόπος ζωής. Η ιδέα όμως να συμμετάσχω σε ένα μαραθώνιο απαιτούσε

πολλά περισσότερα. Άρχισα σιγά-σιγά να προπονούμαι πιο συστηματικά, συμμετέχοντας παράλληλα και σε τοπικούς λαϊκούς αγώνες (όπως στον Δρόμο Θυσίας στην πόλη μας και στο ορεινό τρέξιμο στα 3-5 πηγάδια).

Όταν για πρώτη φορά την άνοιξη του 2009 τερμάτισα στο «ορεινό τρέξιμο 3-5 ημίμαiles 20 km», η πίστη μου ότι μπορώ να τα καταφέρω και στον Μαραθώνιο ενισχύθηκε σημαντικά. Άρχισα να σερφάρω στο διαδίκτυο προσπαθώντας να μάθω σχετικά με τον Μαραθώνιο. Στην προσπάθειά μου αυτή, με τη συμπαράσταση πάντα του γιου μου Γιάννη, οργανώσαμε ένα πρόγραμμα προπόνησης, με στόχο τον τερματισμό στον Μαραθώνιο κι έτσι την πρώτη Ιουνίου 2010 ξεκίνησα τις προπονήσεις.

Το προπονητικό πρόγραμμα περιελάμβανε τέσσερις προπονήσεις την εβδομάδα. Τρεις προπονήσεις περίπου της μισής ώρας και μια προπόνηση μεγάλης διάρκειας, η οποία ξεκινούσε από 40 λεπτά συνεχόμενο τρέξιμο με 10 λεπτά, ανά εβδομάδα, αύξηση. Ο δρόμος ήταν μακρύς, επίπονος όμως συγχρόνως και με πολύ ενδιαφέρον. Κάθε εβδομάδα τα επιπλέον 10 λεπτά πίστευα πως δεν θα τα έτρεχα, όμως τελικά τα κατάφερα. Κάθε φορά νομίζεις ότι αγγίζεις τα όρια σου, όμως την επόμενη εβδομάδα τα συναντάς δέκα λεπτά μακρύτερα.

Μια ενδιαφέρουσα πορεία, μια ευκαιρία να γνωρίσεις καλύτερα τον εαυτό σου να συνομιλήσεις μαζί του και μεθοδικά να γίνεσαι κάθε εβδομάδα καλύτερος. Πέντε Σεπτέμβρη, μετά από προπόνηση, αρπάζω κρύωμα – βρογχίτιδα – αντιβίωση. Είκοσι ημέρες σχεδόν χωρίς προπόνηση. Διαβάζω καταχωρήσεις στο διαδίκτυο: «Σας συνιστούμε, μη δοκιμάσετε να τρέξετε τον Μαραθώνιο σε περίπτωση που τον τελευταίο καιρό σας ταλαιπωρήσει κάποια γρίπη για μεγάλο χρονικό διάστημα».

«Για να είναι σίγουρος κανείς ότι θα μπορέσει να τερματίσει τον Μαραθώνιο, πρέπει τουλάχιστον ένα μήνα πριν τον αγώνα να τρέχει άνετα τα 20 χιλιόμετρα». Τα συναι-

σθήματα εναλλάσσονται, απογοήτευση από τη μια, πείσμα από την άλλη. Είκοσι Σεπτέμβρη ξαναξεκινώ δειλά-δειλά τις προπονήσεις μου και στις αρχές Οκτώβρη δοκιμάζω και τρέχω τα είκοσι χιλιόμετρα με σχετική άνεση. Η πίστη μου πλέον ενισχύεται και συνεχίζω τις προπονήσεις με κέφι.

Είναι ήδη 30/10/2010 και είμαι στην Αθήνα με τη γυναίκα μου και την κόρη μου. Έχουμε καταλύσει σε ένα ξενοδοχείο κοντά στην Ακρόπολη, παρέα επίσης με τον συναθλητή μου τον Κώστα, τη γυναίκα του και τον γιο του. Σάββατο πρωί 30/10/2010 πάμε στο Ζάππειο για παραλαβή των τσιπς χρονομέτρησης, σακίδια κλπ.

Ο καιρός ήταν καταπληκτικός. Η μέρα

**...για να είναι σίγουρος
κανείς ότι θα μπορέσει να
τερματίσει τον Μαραθώνιο,
πρέπει τουλάχιστον ένα
μήνα πριν τον αγώνα να τρέ-
χει άνετα τα 20 χιλιόμετρα...**

μας πέρασε με βόλτες στο Θησείο, στο Μοναστηράκι και στην Πλάκα. Στη Διονυσίου Αρεοπαγίτου γκρουπ δρομέων κάθε εθνικότητας έκαναν τις χαλαρές προπονήσεις τους για τον αγώνα της επόμενης μέρας.

Την επομένη, Κυριακή πρωί 5.30-6.30 π.μ., με λεωφορεία από τρία σημεία της Αθήνας, μεταφερθήκαμε στον Μαραθώνα 12.500 δρομείς. Δρομείς από κάθε γωνιά του πλανήτη ήρθαν να συμμετάσχουν στη μεγάλη επέτειο. Ήρθαν να τιμήσουν με τη συμμετοχή τους τον αγώνα των προγόνων μας, που πριν 2.500 χρόνια έδωσαν τη μεγάλη μάχη του Μαραθώνα. Μια μάχη σταθμός στην

ιστορία του Ανθρώπινου Πολιτισμού και ιδιαίτερα του Δυτικού. Κανείς δεν μπορεί να φαντασθεί πώς θα ήταν ο πολιτισμός μας σήμερα, αν δεν είχε κερδηθεί εκείνη η μάχη.

Μετά από τα τελετουργικά, δόθηκε η εκκίνηση και η λαοθάλασσα ξεχύθηκε στο δρόμο με προορισμό το Καλλιμάρμαρο. Η καρδιά μου σκίρτησε. Ο ουρανός ήταν καταγάλανος. Στους οικισμούς που περνούσαμε η συμμετοχή του κόσμου ήταν συγκινητική. Μικροί- μεγάλοι ζητωκραυγάζοντας μπράβο! μπράβο! μας ενθάρρυναν στην προσπάθειά μας. Δεν θα ξεχάσω έναν γέροντα, ο οποίος με το ένα χέρι του να στηρίζεται στο μπαστούνι και στο άλλο χέρι να ανεμίζει την Ελληνική σημαία και να φωνάζει: «Μπράβο Δρόσο! Γι' αυτά τα ιδανικά ζούμε!». Νόμιζα ότι ήταν κάποιος γνωστός, αλλά μετά πιο πάνω ξανάκουσα το όνομα μου. Τα ονόματά μας ήταν γραμμένα με μεγάλα γράμματα στο νούμερο που μας έδωσε ο ΣΕΓΑΣ.

Μπάντες σε διάφορα σημεία της διαδρομής έπαιζαν διάφορα εμβατήρια δημιουργώντας ένα εορταστικό κλίμα. Η συγκίνηση μεγάλη! Η αδrenalίνη στα ύψη! Τα δάκρυα πολλές φορές αυλάκωσαν το πρόσωπο μου, μαζί με τον ιδρώτα. Ήταν τόσο μεγάλη η ενθάρρυνση που παίρναμε από τον κόσμο, που ούτε μια στιγμή δεν πέρασε από το μυαλό μου ότι κουράστηκα.

Σε όλη τη διαδρομή τα πρόσωπα όλων των δρομέων έλαμπαν ευτυχισμένα, χωρίς το παραμικρό ίχνος ανταγωνισμού. Ο καθένας με χαρά ανταποκρινόταν ποικιλοτρόπως στα χειροκροτήματα του κόσμου που μας ενθάρρυνε. Άλλοι φώναζαν ευχαριστώ (σε διάφορες γλώσσες), άλλοι ανταπέδιδαν το χειροκρότημα και άλλοι άπλωναν τα χέρια να αγγίξουν τον κόσμο. Χαμόγελα σε όλη τη δι-

αδρομή, πειράγματα μεταξύ μας. Πρωτόγνωρα συναισθήματα συγκίνησης και αλληλεγγύης.

Ναι, στη διαδρομή συνειδητοποίησα ότι ο Μαραθώνιος δεν είναι μόνο τρέξιμο. Είναι κίνημα αλληλεγγύης, συμφιλίωσης και συναδέλφωσης όλων των λαών. Το έβλεπα στα πρόσωπα όλων των δρομέων που ήλθαν από 88 χώρες. Έτσι δικαιολογούνται και οι συμμετοχές στους μεγάλους μαραθώνιους, όπως του Λονδίνου, της Νέας Υόρκης, του Βερολίνου κλπ. που ξεπερνούν τις 40.000. Η οργάνωση από τον ΣΕΓΑΣ ήταν άψογη. Κάθε δυόμιση χιλιόμετρα υπήρχαν σταθμοί εφοδιασμού με νερά, ισοτονικά, σφουγγάρια, μπανάνες, ενεργειακά ζελεδάκια κλπ. Ούτε κατάλαβα πώς έφτασα στο 38ο χιλιόμετρο και πλέον ήμουν σίγουρος ότι θα τα καταφέρω. Ο κόσμος άρχισε να αραιώνει στον δρόμο. Σημάδι ότι φτάναμε στο Καλλιμάρμαρο. Μόλις στρίψαμε προς τα εκεί, τα πεζοδρόμια δεξιά και αριστερά του δρόμου ήταν γεμάτα κόσμο που μας καταχειροκροτούσε. Σε τέτοιες διοργανώσεις αξίζει κανείς να σηκωθεί από τον καναπέ του και να πάει να χειροκροτήσει τους δρομείς. Το αξίζουν. Η είσοδος στο Καλλιμάρμαρο ήταν το αποκορύφωμα.

Οι κερκίδες σχεδόν γεμάτες από κόσμο που χειροκροτούσε. Κατά την είσοδό μου στο Καλλιμάρμαρο ένα ρίγος διαπερνά το κορμί μου. Νιώθω τους λυγμούς μου από συγκίνηση, όμως ίχνος από δάκρυα. Στέγνωσαν μαζί με τον τόσο ιδρώτα που χύσαμε σε όλη τη διαδρομή. Δεν θα ξεχάσω ποτέ την κόρη μου να με αγκαλιάζει με ένα κύπελλο στο χέρι «στον καλύτερο μπαμπά του κόσμου», και τη γυναίκα μου να πέφτει στην αγκαλιά μου με δάκρυα συγκίνησης και με τα σημάδια αγωνίας ακόμη στο πρόσωπό της.

Ο δρομέας Δρόσος Γκαντός μετά τον τερματισμό του στον Μαραθώνιο της Αθήνας το 2010

Ο γιος μου, φαντάρος, περίμενε με αγωνία στο ΚΨΜ τον τερματισμό μου. Του τηλεφώνησα αμέσως και τον ευχαρίστησα. Χωρίς τη βοήθειά του στην οργάνωση της προπόνησής μου δεν θα τα κατάφερνα. Κατά την επιστροφή μας στο ξενοδοχείο, μας υποδέχθηκαν οι Άγγλοι δρομείς, που είχαν καταλύσει στο ίδιο ξενοδοχείο με μας, με χειροκροτήματα. Είχαν με καμάρι τα μετάλλια τους κρεμασμένα στο στήθος και απολάμβαναν πανευτυχείς τη μπύρα τους τραγουδώντας. Όταν το καλοκαίρι του 2008 αποφάσισα να συμμετάσχω στον Μαραθώνιο, ούτε που περνούσε από το μυαλό μου η πληθώρα των πρωτόγνωρων συναισθημάτων που θα ζούσα, τόσο κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας, όσο και την ημέρα του αγώνα.

Ο Μαραθώνιος με όλα τα ιδανικά που περικλείει, μαζί και με τις ενδορφίνες που προκαλεί το τρέξιμο, έχει γίνει

πλέον μέρος της ζωής μου. Συνδυάζοντας την άθληση με την κοινωνική προσφορά, συνέχισα σε ομάδες κοινωνικών φορέων, όπως των «Γιατρών χωρίς Σύνορα», «Το Χαμόγελο του Παιδιού», συμμετέχοντας σε μαραθωνίους τόσο στο εξωτερικό (Μαραθώνιος Βερολίνου, Δουβλίνου, Άμστερνταμ, Στοκχόλμης) όσο και στο εσωτερικό (Μαραθώνιος Ολυμπίας, Μέγας Αλέξανδρος, Ρόδου και Αυθεντικός Μαραθώνιος Αθήνας), καθώς και σε πλήθος λαϊκών αγώνων δρόμου.

Το 2020 θα είναι η δική μου επέτειος. Δέκα χρόνια μετά την πρώτη μου συμμετοχή ευελπιστώ, Θεού θέλοντος, να βρεθώ και πάλι στο Μαραθώνα, προσκυνητής, στη γραμμή εκκίνησης και θριαμβευτής στην γραμμή τερματισμού στο Καλλιμάρμαρο Παναθηναϊκό Στάδιο!

ΑΞΙΖΕ ΤΟΝ ΚΟΠΟ! ΑΞΙΖΕΙ ΑΡΑΓΕ Η ΖΩΗ ΧΩΡΙΣ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΙΣ; **N**

βιβλία που δεν πρέπει να λείπουν από τη βιβλιοθήκη σας...

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΛΑΧΟΥ

Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΜΟΥ

Μια ιδιαιτέρως ενδιαφέρουσα αφήγηση του για πέντε τετραετίες Δημάρχου Νάουσας, που φωτίζει πολλές πτυχές της σύγχρονης ιστορίας της πόλης, αλλά και της Ελλάδας γενικότερα.

σελ.: 318

τιμή: 10€

ΑΡΧΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΒΕΡΜΙΟΥ

Συλλογή χειρογράφων των πρωταγωνιστών του Μακεδονικού Αγώνα στην περιοχή του Βερμίου και ειδικότερα στη Νάουσα κατά την περίοδο 1904-1908. Τα έγγραφα αφορούν γεγονότα και πρόσωπα που εμπλέκονται στη διεξαγωγή του αγώνα.

σελ.: 512

τιμή: 20€

ΕΠΙΜ. ΚΩΣΤΑ ΛΑΠΑΒΙΤΣΑ

ΙΣΧΝΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ

Συλλογή επιστημονικών μελετών που αφορούν την ανάπτυξη του καπιταλισμού στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Επίκεντρο του ενδιαφέροντος η πόλη της Νάουσας που διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην καπιταλιστική ανάπτυξη.

σελ.: 260

τιμή: 15€

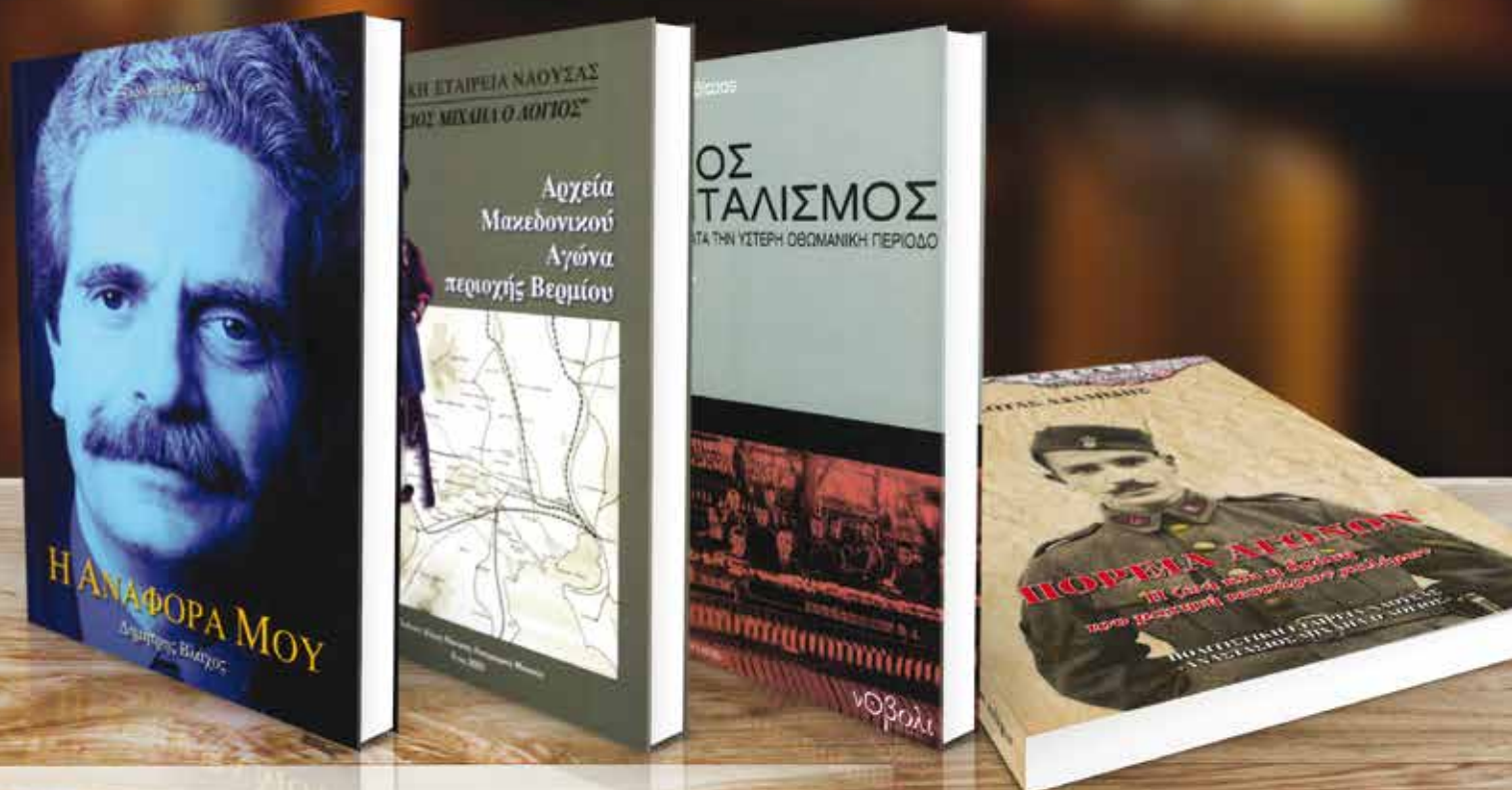
ΦΙΛΩΤΑ ΑΔΑΜΙΔΗ

ΠΟΡΕΙΑ ΑΓΩΝΩΝ

Η ζωή και η δράση του μαχητή τεσσάρων πολέμων Φιλώτα Αδαμίδα (Καπετάν Κατσώνη). Στο ερώτημα: «υπήρχε άλλη διέξοδος;», ύστερα από προσωπικές εμπειρίες και ιστορικά γεγονότα, ναι υπήρχε: ειρηνική, πολιτική, δημοκρατική, κοινοβουλευτική.

σελ.: 328

τιμή: 10€

βιβλία που δεν πρέπει να λείπουν από τη βιβλιοθήκη σας...

ΝΑΟΥΣΑ, 19ος-20ος ΑΙΩΝΑΣ

Συλλογικό έργο που παρουσιάζει πτυχές της ιστορίας της πόλης μετά την καταστροφή της το 1822 και μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

σελ.: 414
τιμή: 20€ (χαρτόδετο)
25€ (πανόδετο)

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

Η ιστορία της Πόλεως Ναούσης από την ίδρυσή της μέχρι την καταστροφή της το 1822.

(ΚΑΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ
ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ Δ. ΠΛΑΤΑΡΙΔΗ)

σελ.: 270
τιμή: 10€

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΒΑΣΑΜΙΔΗ

ΝΑΟΥΣΑ 1906-1922 (Α' & Β' ΜΕΡΟΣ)

Ιστορικά γεγονότα και η γενική επικρατούσα κατάσταση στη Νάουσα κατά την περίοδο 1906-1922 με βάση το διασωθέν πρωτογενές υλικό από τους κώδικες της ορθοδόξου ελληνικής κοινότητας της Νάουσας.

σελ.: 352, τιμή: 10€
(ο κάθε τόμος)

ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ (ΤΟΜΟΣ Β')

Η έκδοση περιλαμβάνει μελέτες και άρθρα του συγγραφέα και αποτελεί σημαντική συμβολή στον εμπλουτισμό της βιβλιογραφίας για τη Νάουσα και το ιστορικό παρελθόν της με συνοδεία πληθώρας πηγών και πλούσια βιβλιογραφία.

σελ.: 442
τιμή: 15€

